

THAÏS

Anatole
France

REMZİ KİTABEVİ

THAIS

ANATOLE FRANCE

THAIS

Çeviren:
CEVDET PERİN

İSTANBUL
REMZİ KİTABEVİ
93, Ankara Caddesi, 93

YÜKSELEN MATBAASI
İSTANBUL-1969

I

LOTÜS (1)

O zamanlar çöl yalnız yaşayan rahiplerle doluydu. Nil'in iki kıyısı boyunca, bu münzeviler tarafından dallardan ve killi topraktan yapılmış sayısız kulübeler, birbirinden oldukça uzak olarak, şuraya buraya serpilmişti. Bu kulübelerde oturanlar, her ne kadar tek başlarına yaşıyorlardı ise de, gerektiği zaman birbirlerine yardımdan da geri kalmıyorlardı. Tepelerinde birer haç bulunan kiliseler, kulübelerin üzerinden, uzaktan uzağa görünüyor ve rahipler bunlara yortu günlerinde, dinî ayinlerde bulunmak ve takdis törenlerine katılmak üzere gidiyorlardı. Nehrin tam kıyısında, rahiplerin içine kapandıkları daracık hücreler de vardı. Keşişler, ancak yalnızlığın zevkini daha iyi tatmak maksadıyla nadiren bir araya geliyorlardı.

Kulübelerde yaşayanlar da, hücrelere kapananlar da her şeyden yoksun yaşıyor, ancak güneş battıktan sonra, birkaç lokma yemek yiyorlardı. Aldıkları bütün gıda, bir parça ekmekle tuz ve çöretundan ibaretti. Hele bazıları, çölün kumlarına dalıyor, bir mağaraya veya bir mezara sığınarak büsbütün garip bir hayat yaşıyorlardı.

Hepsi de kendilerini her şeyden mahrum ediyor, vücutlarını dalayan keçi tüyünden dokunmuş abalar giyiyor, başlarına birer sivri takke geçiriyor, günlerce uyumadıktan sonra kıraç topraklar üzerine uzanıp sızıyor, dua ediyor, ilâhiler söylüyor, kısaca, her gün çilelerini doldurmak için kendi kendilerine eziyet ediyorlardı. İnsanoğlunun, Âdem'den beri, dünyaya günah-

(1) **Lotüs** yahut **Lotos**, eski Afrika'da «Lotofajlar» adı verilen bir halkın yediği meyve. Mitolojiye göre, bu meyve öyle nefismiş ki, yabancılara gurbetin acısını unuttururmuş.

kâr olarak geldiğini düşünerek, vücutlarını sadece zevklerden yasaklamakla yetinmiyor, çağımızın gerektirdiği en zarurî bakım şartlarını bile kabul etmiyorlardı. Onlara göre, bedenimizi kemiren hastalıklar ruhlarımızı temizliyordu ve insanın vücudunu süslemek için yaralardan daha şerefli bir şey düşünülemezdi: «Çöl, çiçeklerle kaplanacak» diyen peygamberlerin sözü işte böylece gerçekleşiyordu.

Kutsal Tebaid (1) diyarında yaşayan gurbetzedeler arasından bazıları günlerini sadece oruç tutmak ve düşünmekle geçiriyor, bazıları ise hurma ağaçlarının liflerini örerek veya o civardaki çiftçilere hasat zamanında yardım ederek ekmeklerini kazanıyorlardı. Gerçi putperestler, bunlardan bazılarının eşkıyalık yaparak geçindiklerinden yahut göçebe Araplara katılarak kervanları soyduklarından şüphe ediyorlardı, ama bu şüphe haksızdı. Zira, dünyadan elini ayağını çekmiş olan bu rahipler aslında servetten nefret eden insanlardı ve onların faziletinden yayılan koku gökyüzüne kadar yükseliyordu.

Delikanlılara benzeyen melekler, ellerinde değneklerle, birer yolcu gibi, gelip bu yalnız yaşayan adamların kulübelerini ziyaret ediyor, oysa bu esnada, Habeş veya hayvan kılığına giren şeytanlar, rahipleri baştan çıkarmak için onların etrafında dolaşıp duruyorlardı. Keşişler, sabahları, testilerini doldurmak üzere çeşmeye gittikleri zaman, yolda satir (2) ve santorların (3) ayak izlerini görüyorlardı. Gerçek ve manevî görünüşüyle Tebaid diyarı öyle bir savaş alanıydı ki, orada günün her saatında, özellikle geceleri, cennetle cehennem arasında müthiş bir mücadele cereyan ediyordu.

Cehennemdekilerin korkunç saldırılarına uğrayan çilekeşler, onlara karşı kendilerini, Tanrı'nın ve meleklerin yardımıyla, oruç ve nefislerini körletme sayesinde savunabiliyorlardı. Bazen, şehvet arzuları onları öylesine insafsızca tahrik ediyordu ki, ıstıraptan böğürüyorlar, ve onların bu yakınmaları, yıldızlı

(1) **Tebaid:** Eski Mısır'da merkezi Teb şehri olan bölge. Hıristiyanlar bu bölgenin batısında yerleşmişlerdi.

(2) **Satir:** Mitolojiye göre, yarı insan yarı teke bir yaratık.

(3) **Santor:** Mitolojiye göre, yarı insan yarı at bir yaratık.

gecelerde uluyan aç sırtlanların bağışmalarına karşılık oluyordu. İşte o zaman, şeytanlar onlara, baştan çıkaracak kıya-fetlerde görünüyordu. Zira, her ne kadar gerçekte şeytanlar çirkin iseler de, bazen niyetlerini belli etmeyen güzel şekillere girmesini de bilirler. Tebaid diyarının yalnız yaşayan adamları, kapandıkları hücrelerde, dehşet içinde öyle bilinmeyen zevk verici hayaller grrlerd ki, çağımızın en şehvet düşkünü insanları bile bunlardan habersizdir. Fakat, kulübelerinin tepesinde birer ha vardı, onları koruyordu, baştan ık-mıyorlardı, ve kötü ruhlar, gerçek şekillerini alarak, ortalık ağarmadan, mahcup ve öfkeli bir halde, uzaklaşıyorlardı. řa-fak sökerken, bunlardan bazılarına rastlandığı oluyor ve kendilerine soru soranlara ağlayarak şu cevabı verdikleri grlyordu:

«Ağlıyorum ve inliyorum; çünkü burada oturan Hıristiyan-lardan biri beni sopayla dövdü ve hakaret ederek kovdu.»

ln emektarları ve eski sakinleri baskılarını günahkâr-lara ve imansızlara hissettiriyorlardı. İyi kalplilikleri bazen müthiş bir hal alıyordu. Öyle ya, gerçek Tanrı'ya karşı gelen-leri cezalandırmak gücünü İsa'nın havarilerinden almışlardı, ve onların mahkûm ettikleri kimseleri hiç bir kuvvet ellerin-den kurtaramazdı. Sopalarıyla vurdukları kötü kişileri yutmak üzere yerin yarıldığı, kentlerde, hatta İşkenderiye'de bir efsane halinde dillerde dolaşıyordu. Ve işte bundan ötürüdür ki, ah-lksızlar, ve özelikle oyuncular, kekler, evli papazlar ve oros-pular, onların gazabına uğramaktan fena halde korkuyorlardı.

İşte, bu din adamlarının, vahşi hayvanlara varıncay ka-dar baskı yapan fazileti böyleydi. Mnzevilerden biri ölmek üzere olunca, bir arslan gelir ona tırnaklarıyla mezar kazardı. Ve bu ermiş adam, bu suretle Tanrı'nın artık kendisini çağır-dığını anlar, gidip çile arkadaşlarıyla kucaklaşarak hellleşir-di. Sonra, huzur içinde, Tanrı'nın sinesinde ebedi uykusuna da-lardı.

Yüz yaşını geçen Antuan'ın sevgili tilmizleri Maker ve Ametas'la birlikte Kolzen dağına çekildiğinden beri, bütün Te-baid'de Antinoe rahibi Pafnüs kadar gayretli bir din adımı daha

yoktu. Gerçi, Efrem ve Sarafyon'un emrinde sayıca daha çok keşiş vardı ve manastırlarındaki maddî ve manevî disiplin bakımından üstünlük sağlıyorlardı. Ama, Pafnüs tutulması en güç oruçları tutuyor ve bazan üç gün aralıksız ağzına bir lokma ekmek atmıyordu. Onun giydiği abalar diken gibi batan en kırçıl kumaşlardan yapılmıştı, sabah-akşam yerlerde yüzü koyun yatardı.

Kulübelerini onunkine yakın yapan yirmi dört müridi de, bu çilekeş yaşantıyı taklid ederlerdi. O tilmizlerini Hazreti İsa aşkına sever ve onları durmadan kendi kendilerini denetlemeleri için teşvik ederdi. Bu manevî evlâtları arasında uzun yıllar eşkıyalık yaptıktan sonra, bu ermiş rahibin nasihatleriyle Hak yoluna saparak manastıra kapananlar da vardı. Yeni benimsedikleri yaşayışın temizliği bunların arkadaşlarına da örnek oluyordu. Bunlar arasında, Habeşistan kraliçelerinden birinin Antinoe rahibi tarafından Hak yoluna ulaştırılan ve durmadan ağlayan eski bir ahçısı, eski çağlara ait yazıları okumasını bilen ve güzel konuşan diyakos Flavien de vardı. Fakat, Pafnüs'ün müritleri içinde en çok hayran olunan, fazla temiz yürekliliği yüzünden «Safdil» diye anılan Pol adında köylü bir delikanlı vardı. İnsanlar gerçi onun saflığı ile alay ediyorlardı, ama Tanrı ona öyle bir önseziş gücü vermişti ki, bazan sözleri ve gördüğü hayaller peygamberlerin vahiyleri derecesine varıyordu.

Pafnüs vaktini talebelerine ders vermek ve onlara nefislerini nasıl körleteceklerini öğretmekle geçirirdi. Çoğu zaman, kutsal kitapları okuyarak bunlarda allegoriler bulmaya çalışırdı. Bunun için, genç olmasına rağmen, değerleri çoktu. Münzevî rahiplere şiddetle saldıran şeytanlar ona yaklaşmaya cesaret edemezlerdi. Geceleri, ay ışığında, yedi tane çakal arka ayakları üzerine oturup, kımıldamadan, sessizce, kulakları kırıştı, onun hücresi önünde beklerlerdi. Ve herkes sanırdı ki, bu yedi çakal yedi şeytandır ve Pafnüs onların kapısından içeriye girmesine keramet sahibi olduğu için engel olabilmektedir.

Pafnüs İskenderiye'de asil bir ana babadan dünyaya gel-

mişti, onun eğitimini ailesi din adamlarına yaptırmamıştı. Hatta, bir aralık şairlerin yalanlarına bile kapılmıştı. Delikanlılığında aklını ve düşüncesini öylesine sapıtmıştı ki, insan türünün Dökalion (1) zamanındaki tufanın sularında boğulduğunu sanmış, Tanrı'nın adı ve varlığı üzerinde arkadaşlarıyla tartışmalar yapmış ve dinsizler gibi sefahat içinde yaşamıştı. O günleri, Pafnüs, şimdi utanarak ve aşağılık duygularıyla hatırlıyordu.

Çile arkadaşlarına şimdi, sık sık, o zamanlar fâni dünyanın geçici zevklerininin kazanında kaynadığını söylüyordu.

Bunu söylemekteki maksadı, o günlerde ustaca hazırlanmış etli yemekler yediğini ve hamamlarda yıkandığını anlatmaktı. Gerçekten, yirmi yaşına kadar, çağının hayatını o da yaşamıştı, ama buna yaşamak değil ölmek demek daha doğru olurdu. Fakat, günün birinde, rahip Makren'in derslerini dinledikten sonra, Pafnüs bambaşka bir adam olmuştu.

Gerçek onun benliğine olanca gücüyle öylesine nüfuz etmişti ki, Pafnüs bunu anlatırken gerçeğin ruhuna âdeta bir kılıç gibi saplandığını söylemeyi âdet edinmişti. Pafnüs, nihayet Hak yolunu bulmuştu, çarmıhta can veren İsa'ya tapmaya karar verdi. Vaftiz edildikten sonra, daha bir yıl süre ile putperestler arasında, onların törelerine göre yaşamak zorunda kaldı. Fakat, günün birinde, girdiği bir kilisede, diyakosun Kutsal Kitap'tan okuduğu şu fıkrayı dinledi: «Eğer, tam bir insan olmak istiyorsan, varını yoğunu sat ve parasını fakirlere dağıt.» Pafnüs derhal nesi var nesi yok sattı. Parasını dilencilere dağıttı ve bir manastıra kapandı.

İnsanlardan uzaklaştığı on yıldan beri, artık maddî zevklerin kazanında kaynamıyor, aksine, kendi kendine ceza vermekten, eziyet etmekten, mis gibi kokular içinde mahrumiyete seve seve katlanmaktan zevk duyuyordu.

Bir gün, dinî âdetleri üzerine Tanrı'dan uzak imansız ya-

(1) **Dökalion:** Mitolojiye göre İsa'dan 1500 yıl önce Tesalya kralı imiş. Tufan'dan karısı Pira ile kendisi kurtulmuş, kaçarken Dökalion'un attığı taşlardan erkekler, Pira'nın attıklarından da kadınlar meydana gelmiş.

şadığı zamanı hatırlayarak, işlediği günahları birer birer inceleyenken, aklına, vaktiyle İskenderiye tiyatrosunda oynayan Thais adındaki çok güzel kadın geldi. Bu kadın, sahnede dans ederken, seyredenleri çileden çıkartacak derecede tahrik eden, şehvet arzularını kamçılayan ustaca hareketler yapmaktan çekinmezdi. Yahut, putperetslerin efsanelerinde Venüs'e, Leda'ya veya Pazifae'ye atfedilen açık saçık hareketleri yaparak seyredenleri büsbütün coştururdu. Thais, bütün seyircileri kucaklayarak ateşli dudaklarıyla öperdi; ve yakışıklı delikanlılar ve yaşlı adamlar, şehvetten kendilerini kaybetmiş bir halde, gelip kapısının eşiğine çiçek demetleri bırakınca, onlara kendisini teslim etmek için nazlanmazdı. Bu suretle Thais, kendi imanını kaybederken, her seferinde başka birini de beraber günaha sürüklüyordu.

Az kalsın Pafnüs de bu kadın yüzünden günaha girecekti. Thais onun damarlarındaki kanı da ateşlemişti, ve Pafnüs bir defasında kadının evine kadar sokulmuştu. Fakat, henüz pek toy olduğu için orospunun kapısından içeriye girmeye cesaret edememiş (o sırada on beş yaşındaydı), cebinde parası olmadığından kovulmaktan korkmuştu. Zira, delikanlının ailesi fazla para sarfetmesine müsaade etmiyordu.

Allah'ın lûtfu onu bu iki nedenden ötürü büyük bir suç işlemekten korumuştur. Fakat, Pafnüs, bundan dolayı önceleri Allah'a şükretmemişti, çünkü o çağda henüz gerçek menfaatlarının nerede olduğunu ayırt edemiyor, geçici, fani zevkler peşinde koşuyordu. İşte, şu anda, Pafnüs, hücrelerinde bir terazide olduğu gibi, bütün insanlığın kurtuluşunun ve kefaretinin bağlı bulunduğu tahtadan bir haç önünde diz çökmüş, Thais'i düşünmeye başladı, çünkü Thais onun günahıydı, ve böylece, rahipliğin koşullarına uyarak bu kadının bir zamanlar ona ilham ettiği şehvet zevkinin iğrençliği üzerinde uzun uzun düşünceye daldı. Birkaç saatlik bir düşünmeden sonra, Thais'in hayali gözlerinin önünde iyice belirdi. Onu, vaktiyle şehvet arzularıyla kıvrandığı günlerdeki haliyle görür gibi oldu. Thais ona önce, Leda gibi, başı arkaya düşmüş, gözleri şehvetten nemli ve parlar, burun delikleri açılıp kapanır, ıslak dudak-

ları aralanmış, göğsü bağı açık, kolları iki akarsu kadar taze bir halde, sünbülden bir yatağa keyifle uzanmış olarak göründü. Onun hayalini böyle görünce, Pafnüs göğsüne vurarak dövünüyor ve:

— Sen tanık ol, Tanrım, işlediğim günahın ne kadar iğrenç olduğunu biliyorum!.. diyordu.

Bu esnada, Thais'in hayali farkedilmeyecek şekilde değişiyordu. Kadının dudakları, yavaş yavaş ağzının kenarlarına doğru gerilerek, esrarlı bir ıstırapı ifade ediyordu. Büyüyen yaşlı gözleri pırıl pırıl parlıyordu; içini çekerek şişirdiği göğsünden, fırtınaları haber veren ilk rüzgârların esintisini andıran derin bir nefes yükseliyordu.

Bu manzara karşısında Pafnüs'ün aklı başından gitti. Yere kapanarak şu duayı etti:

— Ey ulu Tanrı, adaletli ve atıfetli Tanrı, sen ki kalplerimize acıma duygusunu, sabahları kırlara şebnemleri yağıdırır gibi sundun, sana hamd ederim! Sen herşeye kadirsin! Şu fani kulunu şehvet uçurumuna sürüklemek isteyen bu yalancı şehvet duygusundan kurtar ve bütün yaratıkları ancak senin varlığında sevebilme gücünü benden esirgeme, zira onların hepsi gelip geçerler, ebedî olan yalnız sensin. Eğer ben bu kadınla ilgileniyorsam, senin eserin olduğu içindir. Melekler bile onu koruyorlar. Ey benim ulu Tanrım, bu kadın senin ağzından çıkan bir nefes değil mi? Onun artık bu kadar çok vatandaşı ve yabancıyla günah işlemesine son vermek lâzım. Ona karşı kalbimde sonsuz bir acıma duygusu başladı. İşlediği suçlar korkunç ve ben bunları düşündükçe tüylerim ürperiyor. Ama, suçları arttıkça, benim de ona karşı olan acıma duygum artıyor. Ona şeytanların ebediyen işkence yapacaklarını düşündükçe ağlıyorum.

Pafnüs bunları düşünürken, ayaklarının dibinde küçük bir çakalın oturduğunu gördü. Şaşırdı, zira hücresinin kapısı sabahdan beri kapalıydı. Hayvan, sanki rahibin kafasından geçenleri okuyormuş gibi, bir köpek gibi kuyruğunu sallıyordu. Pafnüs istavroz işareti çıkardı: çakal o anda gözden kayboluverdi. Pafnüs, odasına şeytanın ilk defa girdiğini anladı, kısa

bir dua okudu; sonra yine Thais'i düşünmeye koyuldu. Kendi kendine:

— Tanrı'nın yardımıyla onu kurtarmam lâzım! dedi.
Ve uykuya daldı...

Ertesi sabah, duasını okuduktan sonra, o civarda yalnız yaşayan rahiplerden biri olan ermiş Palemon'a gitti. Onu, her zamanki gibi, huzur içinde, güler yüzle toprağı kazarken buldu. Palemon bir ihtiyardı; küçük bir bahçede ekip biçiyordu: vahşi hayvanlar gelip onun ellerini yalıyor, şeytanlar ona musallat olmuyorlardı.

Elindeki küreğe dayanarak:

— Allah'a şükürler olsun, Pafnüs kardeş, dedi.

— Allah'a şükürler olsun! diye cevap verdi Pafnüs. Cenabı Hak inayetini kardeşimden esirgemesin!..

Rahip Palemon:

— Senden de esirgemesin, Pafnüs kardeş, diye devam ederek kolunun yeniyle alnındaki terleri sildi.

— Palemon kardeş, konuşmamızın tek konusu, kendi adına toplanan kimselerin arasında bulunacağını vaadeden Ulu Tanrı'nın, övgüsünden ibaret olmalıdır. İşte bundan ötürü, Tanrı'nın şan ve şerefini yüceltmek amacıyla tasarladığım bir düşünce için sana danışmaya geldim.

— Öyleyse, marullarımı koruduğı gibi, Ulu Tanrı seni de korusun, Pafnüs! Her sabah, çiğ taneleriyle 'birlikte bahçeme bereket saçıyor ve onun bu lütfu sayesinde ben salatalıklarla kabaklarda onun adını şerefendiriyorum! Bizlere huzur bahşetmesi için ona dua edelim! Zira, kalpleri karıştıran hareketler kadar tehlikeli bir şey olamaz. Bu hareketler bizi sürükleyince, sarhoş adamlara benzeriz ve, sağdan soldan itile kakıla, nerdeyse yuvarlanacak halde yürürüz. Bazan bu coşkunluklar bizi aşırı bir sevince garkeder, ve kendini buna kaptıran kişinin bu iğrenç ortam içerisindeki kaba saba gülüşleri duyulur. Bu acıklı sevinç, günahkârları türlü taşkınlıklara sürükler. Fakat, bazan da, ruhun ve hislerin bu karışıklıkları bizi, neşeden bin kez daha müthiş olan günahkâr bir kedere götürür. Pafnüs kardeş, ben zavallı bir günahkârdan başka bir

şey değilim; fakat, uzun hayatım boyunca öğrendim ki, yalnız yaşayan bir din adamının en büyük düşmanı kederdir. Bu sözle, insanın ruhunu bir sis gibi kaplayan ve Allah'ın nurunu görmesine mani olan o sonu gelmeyen hüznü kastediyorum. Hiç bir şey ruhun selâmeti için bundan daha fena olamaz, ve şeytanın en büyük başarısı bir din adamının kalbini karanlığa gömmektir. Eğer şeytan sadece bizleri baştan çıkarmaya çalışsaydı, bunun yarısı kadar korkunç olamazdı. Fakat, ne çare ki, onun görevi daha çok bizleri umutsuzluğa sevk etmektir. Rahip Antuan'ı baştan çıkarmak için, insanın gözlerini yaşartacak kadar güzel olan bir zenci oğlanı ona göstermedi mi? Ama, Tanrı'nın yardımıyla bizim Antuan kardeşimiz, kendini şeytana kaptırmadı. Ben rahip Antuan'ı aramızda yaşadığı sırada tanımıştım; talebeleriyle şakalaşır, hiç bir zaman kendini hüzne kaptırmazdı. İyi ama, kardeşim, sen bana kendi tassarın için danışmaya gelmedin mi? Bana düşünceni açıklamakla beni taltif edeceksin, yeter ki bu düşünce Tanrı'nın şerefini yüceltsin.

— Palemon kardeş, ben gerçekten Tanrı'nın şerefine lâıyk bir harekette bulunmak niyetindeyim. Bana nasihatlerinde cesaret ver, zira senin bilgin çok üstündür ve günah hiç bir zaman zekânı gölgelendirmedi.

— Pafnüs kardeş, ben senin ayağındaki sandalların bağlarını bile çözmeye lâıyk değilim ve benim yaptığım haksızlıkların sayısı çöldeki kumlar kadar çoktur. Ama ne de olsa ben ihtiyarım, hayattaki tecrübelerinden seni de faydalandırmak isterim.

— Öyleyse, Palemon kardeş, sana itiraf edeyim: İskenderiye'de, Thais adında bir orospunun günah işlediğini ve halk için bir rezalet kaynağı olduğunu düşündükçe fena halde ısırtıp çekiyorum.

— Pafnüs kardeş, bu gerçekten insana ısırtıp veren bir aşağılıktır. Ama, imansızlar arasında böyle yaşayan pek çok kadın var. Bu müthiş hastalığı geçirecek bir devâ düşündün mü?..

— Palemon kardeş, İskenderiye'ye gidip bu kadını bula-

cağım ve onu Hak yoluna ulaştırıp tövbekâr yapacağım. Benim bu düşüncemi tasvip etmiyor musun?

— Pafnüs kardeş, ben zavallı bir günahkârım, ama bizim Antuan baba sık sık şöyle derdi: «Nerede olursan ol, bulunduğun yeri terk etmek için acele etme.»

— Palemon kardeş, tasarladığım harekette yoksa kötü bir şey mi seziyorsun?

— İyi kalpli Pafnüs, Tanrı beni kardeşimin niyetlerinden şüphe etmekten korusun! Ama, bizim Antuan daha şunları da söylerdi: «Sudan çıkan balıklar ölürlere hücrelerini terk edip giden rahipler de balıklara benzerler, zamane adamları arasına karışınca sapıtırlar.»

Bu sözleri söyledikten sonra, ihtiyar Palemon ayağıyla küreğini toprağa daldırdı ve üzeri meyva dolu bir incir ağacının etrafını kazmaya koyuldu. Bu sırada, bahçeyi çevreleyen çiti, otları ezmeden, çevik bir sıçrayışla aşan bir karaca, şaşkın ve endişeli bir halde, ayakları titreyerek, durdu, sonra, iki defa daha sıçrayarak ihtiyara yaklaşıp, güzel başını dostunun kohnuna soktu.

Palemon:

— Ulu Tanrı, çölün bu mübarek hayvanının varlığında sana şükürler olsun! dedi.

Sonra, peşinde bu narin yapılı hayvanla kulübesine gitti, bir parça kara ekmek getirdi ve avucunun içinde besledi.

Pafnüs, bir süre, gözleri yolun taşlarına dikilmiş bir halde, düşünceye daldı. Sonra, yavaşça hücrelerine dönerken, biraz önce işittiği sözleri düşünmeye koyuldu. Kafasının içinde şimdi düşünceler durmadan birbirini kovalıyordu. İçinden:

— Bu münzevî ihtiyarın nasihatleri doğru, diyordu; görmüş geçirmiş adam, ihtiyatlı olmanın değerini biliyor. Benim niyetimin iyi olup olmadığından kuşkulanıyor. Ama, ne olursa olsun, Thais'i daha uzun süre şeytanın elinde bırakmam. Tanrı bu yolda yardımcım olsun!

Böylece yoluna devam ederken, bir avcının gerdiği ağa yakalanan bir yağmur kuşu gördü. Kuşun dişi olduğunu anladı. Zira, erkeği uça uça ağa kadar geldi ve tellerini, eşinin çıka-

bileceği bir delik meydana getirinceye kadar, gagasıyla birer birer kopardı. Tanrı'nın kulu bu manzarayı seyrediyordu, ve ermişliğin verdiği seziş sayesinde, eşyanın mistik anlamını kavrayabildiği için, bu esir kuşun günahların pençesinde kıvranan Thais'ten başkası olmadığına hükmedip, erkek kuşun ağın tellerini kopardığı gibi, o da, Thais'i günaha bağlayan gizli bağları yok etmekle görevli olduğuna inandı. Ve bundan ötürü Allahına şükrederek ilk kararını uygulamaya azmetti. Fakat, biraz sonra, erkek kuşun da ayaklarından ağılara takıldığını ve kendi yıktığı tuzağa kendisinin yakalandığını görünce, tereddüte kapıldı.

O gece gözüne uyku girmede ve gün doğmadan önce gözlerinin önünde bir hayalet belirdi. Thais ona yine görünmüştü. Ama, yüzünde o suçlu şehvet ifadesi ve her zamanki gibi üzerinde şeffaf kumaştan yapılmış bir elbise yoktu. Bir örtü onu baştan aşağıya örtüyor, hatta yüzünün bir kısmını bile saklıyordu. O kadar ki, Pafnüs, beyaz ve iri yaşlar akıtan iki gözden başka bir şey görmüyordu.

Bu manzara karşısında, Pafnüs de ağlamaya başladı, ve bu hayali karşısına çıkaranın Tanrı olduğunu düşünerek, verdiği kararda artık tereddüt etmedi. Ayağa kalktı, imanı temsil eden boğumlu bir değneği kavradı, hücrelerinden dışarıya çıktı, kumlarda yaşayan hayvanlar ve kuşlar yatağının baş ucunda sakladığı Kutsal Kitapları gelip kirletmesinler diye hepsini iyice kapattı, diyakos Flavien'i çağırıp yirmi üç tilmizinin yönetimini ona bıraktı; sonra, sırtında kıldan dokunmuş uzun bir cübbeden başka bir şey olmadığı halde Nil nehrinin yolunu tuttu. Libya sahilini yürüyerek aştıktan sonra, Makedonyalı'nın (1) kurduğu şehre ulaşmayı düşünüyordu. Yorgunluğa, açlığa, susuzluğa aldırış etmeden, sabah şafağından beri durmadan yürüyordu; kanlı sularını altın sarısı ve ateş gibi parlayan kayalıklar arasından akıtan korkunç nehri gör-

(1) **Makedonyalı:** Büyük İskender Makedonyalı olduğu için yazar onu sadece böyle anıyor. Kurduğu şehir İskenderiye onun adını taşımaktadır.

düğü anda güneş ufukta alçalmaktaydı. Şuraya buraya dağılmış kulübelerin kapılarını çalarak, Allah rızası için, bir parça ekmek dilenerek, suratına kapanan kapılara, küfürlere ve tehditlere güler yüzle karşılık vererek, nehirin yamacını izledi: Eşkiyadan da, vahşî hayvanlardan da korkusu yoktu, fakat yolu üzerindeki kentlere ve köylere uğramamak için çok dikkat ediyordu. Babalarının evi önünde aşık oynayan çocukları, yahut sarnıçların kenarında gülümseyerek testilerini yere koyan mavi gömlekli kadınları görmekten korkuyordu. Yalnız yaşayan bir rahip için her şeyde tehlike vardı; hatta İsa'nın kentten kente dolaşarak havarileriyle ve tilmizleriyle akşam yemeği yediğini İncil'de okumak bile bazan tehlikelidir. Münzevî rahiplerin, iman denilen kumaş üzerine işledikleri faziletler büyük oldukları oranda çabuk kırılan cinstendir. Bundan ötürü Pafnüs kentlere uğramaktan çekiniyor, insanları görünce yüreğinin yumuşamasından korkuyordu.

Böylece, ıssız yollardan yürüyordu. Akşam olunca, meltemlerin okşadığı ılgınların mırıltısı, onun tüylerini ürpertiyor, ve Pafnüs, etrafındaki tabiatın güzelliğini bile görmemek için, başındaki kukuletayı gözlerine kadar indiriyordu. Altı günlük bir yürüyüşten sonra Silsile'ye vardı. Nil nehri orada, granit kayalarla kaplı iki dağla çevrili dar bir vadiden akar. Mısırlılar, şeytana taptıkları çağda, mâbutlarını bu granit kayalara oyarlarmış. Pafnüs burada, diğer kısımları hâlâ kayalığa yapışık olan kocaman bir Sfenks başı gördü. Onun şeytan tarafından canlandırılmasından korkarak eliyle haç işareti yaptı, İsa'nın adını söyledi; o anda derhal hayvanın kulaklarından birinden bir yarasa fırladı ve Pafnüs yüzyıllardan beri Sfenksin yüzüne musallat olan habis ruhu defettiğine inandı. Bunu görünce güçlendi, inancı arttı ve yerden bir taş alarak mâbudun suratına fırlattı. Fakat, o anda Sfenks'in yüzünde öyle derin bir hüznün belirdi ki, Pafnüs heyecana kapıldı. Gerçekten, bu taştan yüzdeki gamlı ifade en duygusuz insanı bile duygulandırabilecek gibiydi. Pafnüs, dayanamadı ve Sfenks'e:

— Ey koca hayvan, diye bağırdı, Antuan babamızın çölde gördüğü satirler ve santorlar gibi, sen de İsa'ya tap ki, ben de

seni Tanrı adına, onun oğlu adına, Ruhulkudüs adına takdis edeyim.

Dedi. Sfenks'in gözlerinden pembe bir parıltı çıktı; hayvanın kocaman göz kapakları titredi ve granitten dudakları, sanki bir insan sesinin yankısı gibi, Tanrı'nın adını güçlkle telâffuz etti; bunun üzerine Pafnüs, sağ elini uzatarak, Silsile Sfenks'ini takdis etti.

Bundan sonra, yoluna devam eden Pafnüs, genişleyen vadede, muazzam bir şehrin kalıntılarını gördü. Hâlâ ayakta duran mabetler, sütun vazifesini gören mâbutların heykellerine dayanıyordu, ve Allah'ın izniyle inekler gibi boynuzları olan kadın başları, Pafnüs'e öyle bakıyorlardı ki rahip titriyordu. Böylece, on yedi gün yürüdü, çiğ ottan başka bir şey yemeden, geceleri eski sarayların harabelerinde uyuyarak, Firavunların deniz kızlarıyla haşır neşir olan vahşî kedileri ve fareleri arasında yatarak yoluna devam etti. Ama Pafnüs bu kadınların cehennemden geldiklerini biliyor ve dua ederek onları defediyordu.

On sekizinci gün, çöl rüzgârlarının getirdiği kumlar altında, bu ıssız diyarda yarıya kadar gömülü duran hurma ağacı yapraklarından yapılmış bir kulübe görerek, içinde belki münzevî bir rahip yaşıyordur umudu ile yaklaştı, Kapısı olmadığından, içeride bir testi, bir yığın soğan ve kuru yapraklardan yapılmış bir döşek olduğunu gördü.

Kendi kendine:

— İşte, dedi, bir çilekeş hücresinin eşyası. Ama, münzevî rahipler böyle bulübelerinden pek uzaklaşmazlar. Herhalde ona biraz sonra rastlarım. Vaktiyle, ormiş rahip Antuan aziz Pol'un yanına vardığında onu nasıl üç kez kucaklamışsa, ben de bu kardeşi öyle yürekten öpmek isterim. Onunla ahiretten, ebedî hayattan bahsederiz, kim bilir belki de Tanrı bize bir karga ile bir parça ekmek yollar da karnımızı doyururuz.

Pafnüs, kendi kendine böyle konuşurken, kulübenin etrafında dolaşıyor, kimsenin olup olmadığını araştırıyordu. Yüz adım atmamıştı ki, Nil nehri kenarında bağdaş kurmuş bir adam gördü. Adam çıplaktı, saçları da, sakalı gibi, bembeyazdı.

vücudu ise bir tuğladan daha çok kızarmış bir haldeydi. Pafnüs bu adamın aradığı rahip olduğundan şüphe etmedi. Ona, münzevî rahiplerin karşılaştıkları zaman birbirlerine verdikleri şekilde selâm verdi:

— Aleyküm selâm, kardeşim! Cennet şerbetini içerek sevinlemek sana da nasip olur inşallah!..

Adam hiç cevap vermedi. Yerinden kımıldamıyor ve sanki kulakları işitmiyordu. Pafnüs, bu sukûtun, ermişlere mahsus bir hal olduğunu düşündü. Ellerini kavuşturarak bu meçhul adamın yanında diz çöktü ve gün batıncaya kadar dua etti. Fakat, baktı ki arkadaşı hâlâ kımıldamıyor, ona sordu:

— Baba, saatlardan beri devam eden vecit halini artık sona erdir, beni şimdi Hazreti İsa adına takdis et.

Adam, başını çevirmeden cevap verdi:

— Yabancı, söylediklerini anlamıyorum. Hem ben Hazreti İsa diye bir kimseyi tanımıyorum.

Pafnüs:

— Ne! diye bağırdı. Peygamberin geleceğini haber vermişlerdi; din uğrunda can veren binlerce insan hep onun adını tekrarlادılar; Sezar bile ona taptı, hatta biraz önce Silsile Sfenksine onun adını ben söylettim. Senin onu tanımamana imkân var mı?

Öteki:

— Dostum, diye cevap verdi, neden mümkün olmasın? Eğer dünyada kesinlik diye bir şey olsaydı, o zaman ben de bu kesinlikle böyledir derdim.

Pafnüs, adamın bu derecede cahil ve bilgisiz oluşuna hem şaşıtı, hem de çok üzüldü. Ona:

— Madem ki İsa'yı tanımıyorsun, dedi, öyleyse hayatta bütün yaptıkların hiç bir işe yaramayacak, cennete ulaşamayacaksın.

İhtiyar:

— Yapmak veya yapmamak boştur; yaşamak veya ölmek birdir, diye cevap verdi.

Pafnüs:

— Demek sen ebedî hayata kavuşmak istemiyorsun? dedi.

Öyleyse, söyle bana, bu çölde münzevî rahipler gibi yaşamıyor musun?

— Öyle gibi.

— Her şeyden yoksun bir halde, çırılçıplak yaşamıyor musun?

— Öyle gibi.

— Otların, bitkilerin kökleriyle beslenmiyor, nefisini körletmiyor musun?

— Öyle gibi.

— Şu fani dünyanın bütün geçici nimetlerinden vaz geçmedin mi?

— Evet, gerçekten, insanları çoğu zaman üzen boş şeylerden vaz geçtim.

— İşte, sen de benim gibi fakir, dünyadan elini ayağını çekmiş münzevi bir kişisin. Hem de sen benim gibi kendini Tanrı'ya adanmış değilsin, cennetin ebedî mutluluğu uğrunda çile çekmiyorsun! Benim anlayamadığım da bu zaten. Madem ki İsa'ya inanmıyorsun, öyleyse neden faziletlisin? Cennete gitmek umudunu beslemiyorsan bu dünya nimetlerinden kendini neden mahrum ediyorsun?

— Yabancı, ben kendimi hiç bir nimetten mahrum etmiyorum, hayatımdan memnunum. Hem, doğrusunu söylemek gerekirse, iyi ve kötü yaşantı diye bir şey yoktur. Hiç bir şey aslında ne dürüştür, ne utanç verici, ne adaletlidir, ne adaletsiz, ne iyidir, ne kötü. Tuz nasıl yemeklere tat veriyorsa, eşyaya niteliklerini veren de insanların düşünceleridir.

— Demek, sana göre, dünyada hiç bir şey kesin değildir. Sen putperestlerin bile aradıkları gerçeği inkâr ediyorsun. Yorgun bir köpeğin çamur içinde uyuduğu gibi, sen de cahillığın içinde yatıp duruyorsun.

— Yabancı, köpekler de, filozoflara da küfretmek aynı derecede boştur. Biz köpeklerin de, kendimizin de ne olduğumuzu bilmiyoruz. Hiç bir şey bildiğimiz yok.

— Ey ihtiyar, yoksa sen şüpheciler denilen o gülünç mezhebe mi mensupsun? Hareketi de hareketsizlik gibi inkâr eden,

güneşin nuru ile gecenin karanlığını ayırt edemeyen o zavallı delilerden biri misin?

— Dostum, gerçekten ben şüpheciyim, bu mezhebe mensup olmakla övünüyorum, sen istediğin kadar alay et. Zira, aynı şeyler insanlara çeşitli şekillerde görünürler. Memfis'teki piramitler, gün doğarken, pembe birer mahrut gibi görünürler. Gün batarken ise, aynı piramitler, kapkara bir üçgen olurlar. İyi ama, onların özüne kim nüfuz edebilecek? Sen bana görünüşleri inkâr ettiğim için çıkışıyorsun, oysa benim bildiğim tek gerçek işte bu görünüşlerdir. Güneşin nurunu görüyorum, ama güneşin ne olduğunu bilmiyorum. Ateşin yandığını da hissediyorum, ama neden ve nasıl yandığından haberim yok. Dostum, sen benim söylediklerimi pek anlamıyorsun. Hem, anlasan da, anlamasan da ne çıkar? Hepsi bir.

— Tekrar ediyorum; neden çölde hurma ve soğan yiyerek yaşıyorsun? Bunca ıstıraba niçin katlanıyorsun? Ben de bu çileyi çekenlerdenim, ben de senin gibi yalnız ve her şeyden mahrum yaşıyorum. Ama, Tanrı'nın inayetini kazanmak ve cennete ulaşmak umudu ile yapıyorum bunu. Bu da akıllıca bir hareket olsa gerek, zira büyük bir nimeti elde etmek için yapılıyor. Bunun aksine, boş yere ıstırap çekmek ve mahrumiyete katlanmak akılsızlıktır. Eğer ben inanmasaydım —ey ulu Tanrı, bu sözü söylediğim için günahımı bağışla!— eğer ben, Tanrı'nın peygamberleri vasıtasıyla, İsa'nın verdiği örneklerle, onun havâriyelerinin hareketleriyle, ruhanîler kurullarının fetvalarıyla ve din uğrunda can verenlerin görgülerine dayanarak inanmasaydım, eğer ben ruhun selâmeti için bedenim acı çekmesi gerektiğini bilmeseydim, eğer ben, senin gibi, kutsal yasaları bilmeden yaşasaydım, derhal fani hayatın zenginliklerini elde etmek üzere çağımızın gidişatına ayak uydurur, bu dünyanın mutlu insanları gibi, öteki ebedî âlemi düşünmeden keyfime bakar, ve sefahat âleminin şehvet kurbanlarına şöyle derdim: «Geliniz, benim sazlarım, geliniz benim cariyelerim, hepiniz benim kâselerime şaraplarınızı, aşk iksirlerinizi, mis gibi kokan sularınızı dökmek üzere geliniz!» Ama, sen, akılsız ihtiyar, kendini hiç bir kazanç beklemeden, bir düziye kaybe-

diyorsun: geriye alamayacağını bile bile hep veriyorsun ve bizim münzevi rahiplerimizin yaptıkları harikulâde işleri usta bir ressamın tablosunu kopye etmek için duvara bir şeyler karalayan küstah bir maymun gibi gülünç bir şekilde taklit ediyorsun. Ey insanların en saçma işler yapan ihtiyarı, söyle nedir amacın?..

Pafnüs böyle hiddetle konuşurken, ihtiyarın kılı kıpırda mıyordu. Ona; sakın bir sesle:

— Dostum, diye cevap verdi, pislik içinde uyuyan bir köpekten yahut yırtıcı bir maymundan sana ne?

Pafnüs, Tanrı'dan başka bir şey düşünmüyordu. Öfkesi geçmişti, alçak gönüllü asil bir hareketle özür diledi.

— Ey ihtiyar! dedi, ey benim ahret ve dünya kardeşim, eğer gerçeğe olan aşkım yüzünden fazla ileri gittimse beni affet!.. Allah şahittir, ben senin şahsından değil, içine düştüğün hatalardan nefret ediyordum. Senin karanlık bir âlemde yaşadığını görmek bana hüzmün veriyor, zira ben seni İsa'nın varlığında seviyorum, kurtuluşundan başka bir şey düşünmüyorum. Söyle bana, düşüncelerini, inançlarını söyle: onları bir an önce öğrenip reddetmek için sabırsızlanıyorum.

İhtiyar, yine sukûnetle cevap verdi:

— Söylemeye de, susmaya da hazırım. Sana düşüncelerimi bildireceğim, ama seninkileri karşılık olarak sormayacağım, zira sen beni zerre kadar ilgilendirmiyorsun. Mutluluğun da, mutsuzluğun da bana vız gelir, kafanın içindeki düşüncelerse umurumda değil. Öyleyse, sana karşı ne muhabbet, ne de nefret besleyebilirim değil mi? Hem, nefret de, sevgi de olgun insana, kâmil adama yakışmaz. Ama, mademki soruyorsun, öyleyse öğren: Benim adım Timokles'tir, Kos'ta (1) ticaretle zengin olan bir ailenin çocuğu idim. Babam, gemileri onarır ve donatırdı. Onun zekâsı, büyük diye anılan İskender'in zekâsına çok benzerdi. Bununla beraber, daha az keskindi. Kısaca, zavallı bir yaratıktı babam. İki kardeşim vardı, ikisi de babam gibi armatör-

(1) **Kos:** Ege denizinde on iki adadan biri «Sömbeki adası».

düler. Bense, kendimi okumaya vermiştım, felsefe öğreniyordum. Ağabeyim, babamın zoruyla, Timaessa adında Bodrumlu bir kadınla evlendi. Fakat, kadını hiç sevmiyordu, onunla birlikte yaşamak zorunluğ u yüzünden melankoli hastalığına yakalandı. Oysa, Timaessa'yı küçük kardeşim çılgınca seviyordu ve bu ihtiras, çok geçmeden, cinayet işletebilecek kadar korkunç bir hal aldı. Bodrumlu yengem ise her ikisinin de aynı derecede tiksiniyordu. Bir neyzeni seviyor, geceleri onu odasına alıyordu. Bir sabah, adam ziyafetlerde kullandığı bir tacı odada unuttu. İki kardeşim de bunu bulunca, neyzeni öldürmek üzere ant içtiler, ve ertesi gün, onu kırbaçlaya kırbaçlaya, yalvarmalarına aldırış etmeden, geberttiler. Yengem bu yüzden o kadar üzüldü ki, aklını oynattı. Ve hayvanlara dönen bu üç zavallı, ağızları köpürmüş, gözleri yere dikili bir halde, çocukların yuhaları arasında, Sömeki adası kıyılarında, kurtlar gibi avare avare dolaşmaya başladılar. Üçü de öldü ve babam onları kendi elleriyle gömdü. Çok geçmeden, onun da midesi bir lokma ekmeğ i hazmedemez hale geldi, açlıktan öldü. Oysa, Asya'daki bütün etleri ve meyveleri satın alabilecek kadar zengindi. Servetini bana miras bırakacağı için çok üzülüyordu. Ben bu mirası seyahatler yaparak yedim. İtalya'yı, Yunanistan'ı ve Afrika'yı dolaştım, ama hiç bir yerde mutlu veya akıllı tek bir insana rastlamadım. Atina'da ve İskenderiye'de felsefe okudum, fakat o kadar çok tartışma ve çekişme oluyordu ki çileden çıktım, aklım başımdan gitti. En sonra, Hindistan'a kadar uzandım ve orada, Ganj nehri kıyısında, otuz yıldan beri çömelmiş, kımıldamadan çıplak duran bir adam gördüm. Kemikleri fırlamış kupkuru vücudunu sarmaşık dalları sarmıştı, saçlarının arasına kuşlar tünemişti. Buna rağmen hâlâ yaşıyordu. Onu görünce, aklıma, Timaessa, âşığı neyzen, iki kardeşim ve babam geldi, ve o zaman anladım ki bu Hintli fakir gerçekten ermiş bir insandır. İçimden: «İnsanlar, dedim, bir nimet sandıkları şeyden yoksun kaldıkları için üzürlüler, yahut da bunu elde edince tekrar kaybedecekler diye hayıflanırlar, veya kötü sandıkları bir şeye katlanmak zorunda kaldıklarından ötürü azap çekerler. Bu çeşit inançları yeryüzün-

den kaldırınız, bütün ıstırapların yok olacağını göreceksiniz». İşte bunun içindir ki, ben de, hiç bir şeye önem vermemeye, bu dünyanın nimetlerine aldırış etmemeye ve yalnız başıma, o Hintli fakir gibi, yerimden kımıldamadan yaşamaya karar verdim.

Pafnüs, ihtiyarın hikâyesini dikkatle dinlemişti. Ona:

— Sömbek'li Timokles, diye cevap verdi, bu sözlerinde haklı bir taraf olduğunu itiraf ediyorum. Gerçekten, bu fani dünyanın nimetlerine sırt çevirmek olgun insanlara yaraşan bir davranıştır. Ama, bu yüzden cennetin ebedî nimetlerini de kaybetmek ve Tanrı'nın gazabına uğramak da akılsızlıktır. Senin cahilliğini gördükçe üzülüyorum. Timokles, ben sana doğru yolu göstereceğim ki; hem Tanrı'nın varlığını, hem de üç varlık halinde var olduğunu öğrenesin, ve bu Tanrı'ya bir çocuğun babasına itaat ettiği gibi itaat edesin.

Fakat, ihtiyar Pafnüs'ün sözünü keserek:

— Yabancı, dedi, bana fikirlerini açıklamaktan sakın ve duygularını paylaşacağımı umut etme. Her çeşit tartışma boştur. Benim fikrim, hiç bir fikri olmamaktır. Ben, hiç bir şeyi ötekine tercih etmemek sayesinde rahat yaşıyorum. Yoluna devam et, ve günlük çetin bir çalışmadan sonra, zevkli bir banyo yaparmışçasına içine daldığım bu mutlu uyuşukluktan beni çıkarmaya kalkışma.

Pafnüs'ün din bilgisi çok derindi. İnsanların kalplerini de gayet iyi bildiğinden, anladı ki Allah'ın inayeti ihtiyar Timokles'ten uzaktır ve kendi kendini mahvetmek hususunda teşne olan bu ruhun kurtuluş günü henüz gelmemiştir. Deminden beri sarf ettiği çabalar bir rezalet halini alır diye korktuğu için, ona hiç bir cevap vermedi. Zira, bazen, insanları Hak yoluna getireyim derken, onları büsbütün günaha sevk etmek de mümkündür. İşte bundan dolayı, gerçeğe ulaşan kimseler, onu başkalarına da yaparken çok ihtiyatlı hareket etmelidirler.

— Öyleyse, Allahaismarladık, zavallı Timokles, dedi.

Ve, derinden bir ah çekerek, gecenin ortasında mübarek yolculuğuna devam etti.

Ertesi sabah, pembe ve solgun boyunlarını aksettiren su

kenarında, tek ayak üstünde, kımıldamadan duran leylekler gördü. Uzakta, sahil boyunca, söğüt ağaçlarının gümüş yaprakları uzanıp gidiyor; turnalar, masmavi gökyüzünde üçgen sürüler halinde uçuşuyor ve sazlıklar arasından görünmeyen balıkçı kuşlarının çığlıkları geliyordu. Nehrin geniş ve yaygın suları gözün alabildiğine akıyor, yelkenliler üzerinde birer kuş kanadı gibi kayıp gidiyor, şurada burada beyaz bir evin yankısı sularda beliriyor, ve bütün bunları hafif bir buhar tabakası örterken, üstünde hurmalar, çiçekler, yemişler sarkan dalların altındaki gölgeliklerden ördek, kaz, telliturna ve bağirtlakların sesleri geliyordu. Sol tarafta, verimli toprakları uzanan vadinin, çöle kadar, neşeyle ürperen tarlaları ve bahçeleri görünüyor, güneş buğday başaklarını altın sarısına çeviriyor, ve bu mübarek topraklardan çıkan mis gibi kokular etrafa yayılıyordu. Bu manzara karşısında, Pafnüs, yere kapanarak:

— Ey Ulu Tanrım! diye bağırdı, sen ki bana bu yolculuğu nasip eyledin! Sen ki çiğdemlerini Arsinoid'in incir ağaçları üzerine serpiyorsun, Tanrım, ne olur, şu bahçelerdeki ağaçlar ve tarlalardaki çiçekler gibi severek yarattığın Thais'i günah yolundan kurtar. Benim gayretim sayesinde, onun cennette bir gül fidanı gibi açmasına fırsat ver!..

Ne zaman çiçek açmış bir ağaç veya kanatları parlayan bir kuş görse, Thais'i hatırlıyordu. Böylece nehrin sol kolunu izleyerek ve bereketli ve kalabalık bölgelerden geçip, birkaç gün içinde, Yunanlıların güzel ve altın diyarı dedikleri İskenderiye'ye vardı. Pembe bir buhar tabakası içinde damları pırıl pırıl parlayan büyük şehri bir tepenin üzerinden gördüğü zaman, güneş doğalı bir saat oluyordu. Pafnüs durdu, ve kollarını göğsünde kavuşturarak; kendi kendine:

— İşte, dedi, benim günah içinde dünyaya geldiğim belde, işte, benim zehirli kokuları teneffüs ettiğim o parlak hava, deniz kızlarının türkülerini dinlediğim şehvetli deniz! İşte, benim şehvete göre beşiğim, işte yaşadığım çağa göre vatanım! Çiçeklerle donanmış bir beşik, insanların yücelttikleri ünlü vatan! Ey İskenderiye, senin evlâtların için, seni bir ana gibi kutlamaktan tabîî bir şey olabilir mi? Ben senin bu güzel sinende

meydana geldim. Fakat, münzevi adam tabiatı sevmez, mistik olan görünürlere adırış etmez, imanlı insan doğduğu yere bir sürgün diyarı olarak bakar, rahip ise topraktan uzaklaşır. Ey, İskenderiye, ben kendimi senin aşkından kurtardım. Nefret ediyorum senden! Zenginliğinden, ilminden, muhabbetinden ve güzelliğinden nefret ediyorum. Lânet olsun sana, ey şeytanların mabedi! Putperestlerin, imansızların hayasız döşegi, Aryenlerin mülevves makamı, lânet sana! Ya sen, ey din ehlinin imanını, din kurbanlarının güvenini desteklemek üzere, çölün bir ucundan kalkıp bu küfür diyarına kadar gelen ermiş rahip babamız Antuan'a kılavuzluk eden Tanrı'nın kanatlı görünmez çocuğu, Allah'ın güzel meleği, ilk nefesi, önümden uç ve kanatlarını çırparak, benim, çağımızın aşağılık prensleri arasında te-neffüs edeceğim havayı kokularıyla temizle!

Dedi ve tekrar yoluna koyuldu. Şehre Güneş kapısından girdi. Bu kapı taştan yapılmıştı ve mağrur bir yükselişi vardı. Fakat, gölgesine sığınan bir sürü sefil insan, gelip geçenlere limon veya incir uzatıyor yahut yalvararak bir sadaka dileniyordu.

Üstündeki elbise paramparça olmuş ihtiyar bir kadın, rahibin cübbesini yakaladı, öptü ve:

— Ey mübarek adam, dedi, beni takdis et ki Allah da benden inayetini esirgemesin! Bu fani dünyada çok çektim, öteki dünyada bütün sevinçlere erişmek istiyorum. Ey mübarek adam, seni Allah gönderdi, işte bunun için senin ayağındaki toz altından daha değerlidir.

Pafnüs:

— Allah'a şükürler olsun! dedi.

Ve yarı açık elini ihtiyar kadının başı üstünde dolaştırarak onu takdis etti.

Fakat, yirmi adım yürümemişti ki, bir sürü çocuk peşine takılarak onu yuhalamaya ve taşlamaya başladı.

— Hıncır papaz! diye bağırıyorlardı. Maymundan kara, keçiden daha sakallı! Fodlacının biri! Onu neden bir bahçede korkuluk gibi kullanmıyorlar? Ama, olmaz, sonra onun yüzün-

den elma ağaçlarına dolu yağardı. Uğursuz herif. Papazı kargalara yem yapmalı! Kargalara!..

Ve taşlar küfürlerle birlikte yağıyordu. Pafnüs:

— Ya Rabbim! Bu zavallı çocukları bağışla! diye mırıldandıktan sonra yoluna devam ederken:

Bu ihtiyar kadın bana saygı gösteriyor, ama bu çocuklar yuh alıyor, diye düşündü. Demek, aynı insanı, aynı şeyi, kimileri takdir ediyor, kimileriye hor görüyor! Demek, insanlar yargılarında kararsızdırlar ve hata işleyebilirler! Öyleyse, Allah'a inanmasa da, ihtiyar Timokles'e bir bakıma hak vermek gerekiyor. Her ne kadar körse de, ışıktan yoksun olduğunu biliyor. İçinde bulundukları zifirî karanlıkların derinliğinden «Nuru görüyorum!» diye bağırın şu imansız yalancılardan ne kadar üstün! Bu dünyada her şey fani ve kum gibi akıp gidiyor. Değişmeyen tek varlık Tanrı'dır.

Bu esnada, şehirden hızlı adımlarla geçiyordu. On yıllık bir ayrılıktan sonra, her taşı tanıyor, ve her taş ona bir günahı hatırlatan bir işaret gibi belirliyordu. Bundan ötürü, çıplak ayaklarını geniş caddelerin taşlarına vura vura ilerliyor, kanayan topuklarının bıraktığı izleri gördükçe memnun oluyordu. Serapis mabedinin sıra sütunlarını sol tarafında bırakarak, mis gibi kokular içine gömülmüş kâşanelerin bulunduğu yola saptı. Orada, çamlar, akça ağaçlar ve terebantınların boyu, tepeleri kırmızı direkleri ve yaldızlı saçakları aşırıyordu. Yarı açık duran kapıların arasından, mermer avlulardaki tunçtan heykeller ve yapraklar arasındaki fısıkyeli havuzlar görölüyordu. Bu güzel dinlenme yerlerinin huzurunu hiç bir gürültü bozmuyordu. Yalnız bir neyin uzaktan gelen sesi işitiliyordu. Rahip, oldukça küçük, ölçülerinde asalet olan ve kızları andıran sütunlara dayanan bir evin önünde durdu. Ev, baştan başa, en ünlü Grek filozoflarının bronzdan heykelleriyle süslüydü.

Pafnüs bunlar arasında Eflatun'un, Sokrat'ın, Aristo'nun, Epikür'ün, Zenon'un heykellerini tanıdı, ve kapının tokmağını vurduktan sonra düşünerek bekledi:

— Bronz denilen maden, bu sahte bilgeleri boş yere şereflendiriyor, onların yalanları artık meydana çıkmış bulunuyor;

ruhları cehennemde yanıyor, hatta belâgatıyla dünyayı baştan başa saran Eflatun bile, artık yalnız şeytanlarla tartışıyor.

Bir erkek köle gelip kapıyı açtı, ve mozaik döşeli eşğin üzerinde çıplak ayaklı bir adam görünce, onu tersleyerek:

— Allah versin, başka kapıya, dedi, yoksa sopayı yersin.

Antinoe rahibi:

— Kardeşim, diye cevap verdi, ben senden bir şey istemiyorum, beni sadece efendin Nisyas'a götür, o kadar.

Köle büsbütün hiddetlendi:

— Benim efendimin huzuruna senin gibi köpekler kabul olunmaz, diye bağırdı.

Pafnüs:

— Oğlum, diye devam etti, rica ederim, söylediğimi yap, ve efendine kendisiyle görüşmek istediğimi haber ver.

Kapıcı, öfkeden köpürerek:

— Defol şuradan be adam, pis dilenci! diye bağırdı.

Ve sopasını mübarek adamın üzerine kaldırdı. Pafnüs, kollarını göğsünde kavuşturarak, yüzüne inen sopa darbesine hiç ses çıkarmadı, sonra yavaşça yine tekrarladı:

— Rica ederim, oğlum, senden istediğimi yap.

O zaman, kapıcı dayanamayarak bağırdı:

— Kimdir bu adam? Acıdan korkmuyor?

Ve gidip efendisine haber verdi.

O esnada Nisyas hamamdan çıkıyordu. Dilber köleler vücudunu tüylü havlularla kuruluyorlardı. Nisyas yakışıklı ve güler yüzlü bir adamdı. Yüzünde tatlı ve alaycı bir ifade vardı. Rahibi görünce, yerinden kalktı ve kollarını açarak ilerledi:

— Nereden çıktın, Pafnüs? diye bağırdı, gel benim kafa dengim, dostum, kardeşim! Doğrusu, her ne kadar vahşî bir hayvana dönmüşsen de, ben seni yine tanıyorum. Gel, kucaklaşalım. Hatırlıyor musun, birlikte gramer, belâgat ve felsefe okuduğumuz günleri? O zamanlar bile herkes senin vahşî tabiatlı, aksi bir insan olduğunu söylerdi. Ama ben, seni gerçekten samimî olduğun için severdim. Dünyayı bir atın yabanî gözleriyle gördüğünü, ve bu yüzden ürkek yaradılışlı olduğunu söylerdik. Gerçi nazik değildin, ama cömertliğinin hududu yok-

tu. Senin için, paranın da, hayatın da zerre kadar değeri yoktu. Hem sende garip bir deha, beni çok ilgilendiren acayip bir zekâ vardı. On yıl ortadan kaybolduktan sonra çıkageldin, hoş geldin, safa geldin, aziz dostum Pafnüs. Demek çölü terk ettin? Dinin batıl inanışlarından vaz geçtin, ve yeniden eski yaşantına dönüyorsun? Bugünün hatırası olarak bir kara taş dikeceğim.

Sonra, kadınlara dönerek:

— Krobil, Mirtal, diye ilâve etti, aziz misafirimin ayaklarını, ellerini ve sakalını kokularla temizleyiniz.

Kadınlar, gülümseyerek ibriği, lavanta dolu sürahiyi ve metal aynayı getiriyorlardı bile. Fakat Pafnüs, sert bir tavırla kadınları durdurdu ve onları görmemek için gözlerini yere eğdi; zira çıplaktılar. Bu esnada Nisyas ona yastıkları uzatıyor, yemekler ve çeşitli içkiler ikram ediyordu. Ama, Pafnüs bunları da tiksiniyerek reddediyordu.

— Nisyas, dedi, senin haksız olarak din hurafeleri dediğin, fakat aslında gerçeklerin gerçeği olan şeyi ben inkâr etmiş değilim. Dünyanın yaratılışındaki Tanrı'nın varlığı sonradan İsa'nın varlığında şekillendi. Her şeyi o yarattı ve onsuz hiç bir şey yapılmadı. Yaşantı onun varlığındaydı ve yaşantı insanların ruhuydu.

Güzel kokular sürülmüş bir tünik giyen Nisyas:

— Aziz Pafnüs, diye cevap verdi, boş bir mırıltıdan ibaret olan ve sanattan yoksun bir biçimde bir araya getirilen birtakım sözleri ezbere okumakla beni hayrete düşüreceğini mi sanıyorsun? Benim de biraz filozof olduğumu unuttun mu yoksa? Beni Amelyüs'ten aşırılmış birkaç pembe fikir kırıntısıyla tatmin edeceğini mi umuyorsun? Kaldığı, Amelyüs'ün, Porfir'in ve Eflatun'un en parlak devirlerine ait düşünceler bile beni tatmin etmez. Filozofların kurdukları sistemler, ebediyen çocuk kalmaya mahkûm insanları eğlendirmek için icat edilmiş masallardan başka bir şey değildir. Bunlarla Eşek, Tekne ve Efesli kocakarı masalları veya benzerleri gibi eğlenmek lâzımdır.

Sonra, Nisyas misafirinin koluna girerek, onu, içlerinde bin-

lerce papirüs tomarı olan sepetlerin bulunduğu bir salona götürdü:

— İşte benim kütüphanem, dedi; filozofların dünyayı izah etmek üzere kurdukları sistemlerin küçük bir kısmını ihtiva ediyor. O kadar zengin olduğu halde Serapium bile bu sistemlerin hepsini bir araya toplayamıyor. Yazık! Bütün bunlar hasta insanların hayallerinden ibaret.

Misafirini fildişinden bir sandalyeye oturmaya zorladı ve kendisi de oturdu. Pafnüs, kütüphanedeki kitaplara nefretle göz gezdirdikten sonra:

— Bunların hepsini yakmalı, dedi.

Nisyas:

— Ah, benim tatlı misafirim, çok yazık olurdu! diye cevap verdi. Zira, hasta insanların kurdukları hayaller bazen pek eğlendiricidir. Hem, insanların bütün hayallerini yıkmak gerekseydi, dünya biçimini de, rengini de kaybeder ve bizler, kasvetli bir hava içerisinde aptalca bir uyuşukluğa dalar giderdik.

Pafnüs düşüncesinde devam ediyordu:

— Dinsiz filozofların söylediklerinin, ortaya attıkları doktrinlerin boş birer yalan olduğu muhakkak. Ama, gerçeğin ta kendisi olan Tanrı, insanlara mucizeler yaratarak varlığını göstermiştir. Tanrı, etle kemikten meydana gelen insan biçimine girdi ve bizim aramızda yaşadı.

Nisyas:

— Sevgili Pafnüs, diye cevap verdi, Tanrı etle kemikten bir biçime girdi demekle ne hoş söylüyorsun! Düşünen, hareket eden, konuşan, Ülis'in yeşil denizde dolaştığı gibi tabiatın ortasında dolaşan bir Tanrı, tamamıyla bir insandır. Perikles zamanındaki Atinalı çocuklar bile artık eski çağların Jüpiter'inin varlığına inanmazlarken, sen nasıl oluyor da bu yeni Jüpiter'e iman ediyorsun? Ama, bırakalım bunları. İnşallah, benimle Tanrı'nın üçlü varlığı üzerinde tartışmaya gelmemişsindir. Benim aziz dostum, söyle, sana ne gibi bir faydam dokunabilir?

Antinoe rahibi:

— Çok güzel bir iyilik yapabilirsin, diye cevap verdi. Bana o giydiğin mis kokulu tüniklerden bir tane ödünç verirsen çok

makbule geçer. Buna bir de, ne olur, bir çift yaldızlı sandal ve bir şişe yağ ilâve et ki saçıma sakalıma süreyim. Bundan başka, bin drahmilik bir kese de verirsen çok iyi olur. İşte, ey Nisyas, senden Allah rızası için ve eski dostluğumuz adına istediğim şeyler bundan ibaret.

Nisyas, Krobil ve Mirtal'e en güzel tünüğini getirtti; üzerine Asyavari çiçek ve hayvan resimleri işlenmiş olan bu ku-
maştan dikili tünik muhteşemdi. İki kadın elbiseyi iki kana-
dından tutup açmışlar, ve Pafnüs'ün ayaklarına kadar uzanan
abadan cüppesini çıkarmasını beklerken, ellerini oynatarak bu
çiçek ve hayvan işlemelerini ustaca harekete getiriyorlardı. Fa-
kat, rahip üzerindeki cüppeyi çıkarmaktansa etlerinin param-
parça olmasına razı olacağını söyleyince, bu güzel tünüği cüp-
penin üzerine giydirmek zorunda kaldılar. Bu iki kadın, köle
oldukları halde, güzel oldukları için erkeklerden korkmuyor-
lardı. Rahibin bu acayip kıyafetine bakarak kendilerini tuta-
mayıp gülmeye başladılar. Krobil, ayna tutarak Pafnüs'e «sev-
gili merzebanım» diyor, Mirtal ise sakalını çekiyordu. Bu es-
nada rahip Tanrı'ya dua ediyor, onları görmüyordu bile. Yal-
dızlı sandalları giydikten sonra, kendisine alaycı gözlerle ba-
kan Nisyas'a:

— Ey Nisyas! dedi. Gördüğün şu kıyafet senin gözlerini
rahatsız etmesin. Şunu bil ki, ben, bu elbiseyi de, bu keseyi
de, bu sandalları da, din uğrunda kullanacağım.

Nisyas:

— Çok sevgili dostum, diye cevap verdi, ben kötülükten
hiç kuşkulanmam, zira insanların kötülük kadar iyilik yapmak
hususunda da âciz olduklarına inanırım. İyilik de, kötülük de,
ancak insanların kafasında vardır. Bilge adam, yalnız törelere
göre hareket eder. Ben, İskenderiye'de hüküm süren önyargı-
lara uyarak yaşıyorum. Ve işte bunun için bana itibar ediyor-
lar. Haydi, dostum, git sen de hayatın zevkini çıkar.

Fakat Pafnüs, tasarladığı şeyi Nisyas'a bildirmeyi uygun
buldu. Ona:

— Şu tiyatrocu kız Thais'i tanırısın... dedi.

Nisyas:

— Güzel kızdır, diye cevap verdi. Bir zamanlar ona ben de tutulmuştum. Onun uğrunda bir değirmenle iki buğday tarlası sattım ve şerefine üç kitaplık aşağılık mersiyeler yazdım. Hiç şüphe yok ki dünyada en büyük kuvvet güzelliştir, ve eğer biz onu daima elde edebilseydik, Eflatun'un yaratıcı Tanrı'sına, insan zekâsını yaratan Tanrı'ya ve diğer bütün filozofların hayallerine aldırış etmezdik. Fakat, temiz yürekli Pafnüs, senin ta Tebaid'den kalkıp benimle görüşmek üzere buralara kadar gelmene doğrusu şaşıyorum.

Bu sözleri söyledikten sonra, Nisyas, hafifçe içini çekti. Pafnüs ise onu dehşet içinde seyrediyor, bir insanın günahlarını bu kadar rahatlıkla itiraf etmesine aklı ermiyordu. O anda, yerin yarılp Nisyas'ın alevler arasında kaybolmasını bekliyordu. Fakat yer yarılmadı ve İskenderiyeli adam, sessizce, eli alnında, gençliğinin uçup giden hulyalarını anarak hüznle gülmüşüyordu. Rahip, yerinden kalkarak, ciddî bir sesle:

— Ey Nisyas! dedi, bil ki Tanrı'nın izniyle, ben Thais'i şu fani dünyanın iğrenç aşklarından kurtarıp onu İsa'nın kârısı yapacağım. Eğer Tanrı bana yardım ederse, bugünden tezi yok, Thais bu şehri terk edip bir manastıra kapanacak.

Nisyas:

— Venüs'e hakaret etmekten sakın, yaman bir tanrıçadır, dedi. Onun elinden en meşhur hizmetkârını alacak olursan, fena halde içerler.

Pafnüs:

— Tanrı beni korur, dedi. Ne olur senin de kalbine nurunu sunsa da seni içine düştüğün bu uçurumdan kurtarsa!..

Bu sözleri söyledikten sonra, çıktı. Fakat Nisyas onun peşinden gitti. Kapının eşiğinde yanına yaklaşarak, elini omzuna koydu ve kulağına tekrarladı:

— Venüs'e karşı gelmekten sakın; intikamı müthiştir.

Pafnüs, bu saçma laflara aldırış etmeden, başını çeviriyip çıkıp gitti. Nisyas'ın sözleri onda nefretten başka bir şey uyandırmıyordu. Tahammül edemediği şey, Nisyas'ın vaktiyle Thais tarafından sevilmiş, okşanmış olmasıydı. Ona öyle geliyordu ki, bu kadınla günah işlemek, herhangi başka bir ka-

dınla günah işlemekten çok daha iğrençti. Bunda kaderin garip bir istihzası olduğunu görüyor ve Nisyas'tan büsbütün tiksiniyordu. Şüphesiz, bir kadınla günah işlemekten daima nefret etmişti, ama bu günah ona hiç bir zaman şu andaki kadar korkunç görünmemişti; ömründe hiç bir zaman Tanrı'nın gazabını ve meleklerin kederini böylesine yürekten paylaşmamıştı.

Şimdi, Thais'i imansızların çevresinden kurtarmak için kendisini daha güçlü hissediyor, ve onu bir an önce görmek için sabırsızlanıyordu. Fakat, Thais'in evine girebilmek için gündüz sıcağının azalmasını beklemek lâzımdı. Oysa henüz öğle vaktiydi ve Pafnüs'ün geçtiği yerler insanla doluydu. Tanrı'nın inayetine kavuşmak için o gün ağzına bir lokma yiyecek koymamıştı. Şehrin kiliselerine giremediğinden üzülmüyordu, zira dinsizler bütün bu mabetleri kirletmişler, mihrapları yıkmışlardı. Gerçekten, bu imansızlar, Doğu imparatorunun yardımıyla, patrik Atanas'ı makamından kovmuşlar, şimdi de İskenderiye'deki Hıristiyanlar arasında kargaşalıklar çıkarıyorlardı.

Pafnüs, gözlerini bazen utançtan yere eğerek, bazen kendinden geçmiş bir haldeymiş gibi kapayarak, avare avare dolaşıyordu. Böylece, bir süre dolaştıktan sonra, kendisini şehrin rıhtımlarından birinde buldu. Yapma limana siyah karineli sayısız gemi sığınmıştı; açıkta ise, hain deniz, gümüşten ve maliliklerden meydana gelen bir hava içerisinde gülümsüyordu. Baş tarafında Akdeniz peri kızlarından Nereid'in heykeli bulunan bir kadirga demir alıyordu. Kürekçileri türkü söyleyerek küreklerini sulara çarpıyorlardı; suların nemli incileriyle süslenen beyaz deniz perisi, rahibe ancak yandan, gittikçe kaybolarak görünüyordu: Önostüs koyuna açılan dar geçidi aştıktan sonra, arkasında bahar çiçeklerinden bir iz bırakarak açık denize ulaştı.

Pafnüs:

— Bir zamanlar ben de, türküler söyleyerek deryalarda dolaşmayı hayal etmiştim, diye düşündü. Ama, çok geçmeden, bunun bir çılgınlık olduğunu anladım ve deniz kızları beni baştan çıkaramadı.

Pafnüs bu düşüncelere dalmış bir halde, bir halat yığını-

nın üzerine oturdu ve uyuya kaldı. Uykusunda bir rüya gördü: Sanki bir boru sesi işitiyor gibiydi, gökyüzü kan kırmızı kesilmişti, kıyamet kopmak üzere olduğunu anladı. Tanrı'ya derin bir huşu içinde dua ettiği sırada, alnında nurdan bir haç olan kocaman bir hayvanın kendisine doğru geldiğini gördü: Bu hayvan, Silsile Sfenks'iydi, onu tanıdı. Hayvan, canını acıtmadan, Pafnüs'ü dişlerinin arasına aldı ve yavrusunu taşıyan bir kedi gibi uzaklara götürdü. Pafnüs bu durumda birçok ülkeler do-laştı, dağlar, nehirler aştı, ve sonunda, korkunç kayalar ve sıcak küllerle kaplı ıssız bir diyara vardı. Yer yer yarılmış top-rakların arasından alev saçan bir hava fışkırıyordu. Hayvan, rahibi yere bırakarak:

— Bak! dedi.

Ve Pafnüs uçuşunun kenarına eğilince, toprağın içinde, yalçın kapkara kayalıklar ortasından, ateşten bir nehrin aktı-ğını gördü. Orada, ölü benizleri hatırlatan bir ışık altında, şey-tanlar günahkâr ruhlara işkence yapıyorlardı. Ruhlar, hayat-taki gibi birer vücut halinde görünüyorlardı, hatta elbiselerin yırtık parçaları bile sarkıyordu. Bütün bu cehennem azabına rağmen, bu ruhlarda bir huzur olduğu görülüyordu. Bunlardan biri, uzun boylu, beyaz, gözleri kapalı, alnında bir sargı, elinde bir asa olan bir ruh, şarkı söylüyordu; onun sesi, ıssız kıyılara ahenkler halinde yayılıyor; tanrıları ve kahramanları teren-nüm ediyordu. Küçük, yeşil şeytanlar, onun dudaklarını ve boğazını kızgın şişlerle deliyorlardı. Ama, buna rağmen, Ho-meros'un ruhu hâlâ şarkı söylemeye devam ediyordu. Biraz ötede ise, ak saçları dökülmüş ihtiyar Anaksagoras, tozlar üs-tünde pergelle şekiller çizerken, bir zebani kulağına kızgın yağ döküyor, fakat onu daldığı derin düşünceden çıkartamıyordu. Ve Pafnüs, bu ateşten nehir boyunca, karanlık kıyılarda, vak-tiyle Akademia'nın çınarları altında üstatlarla talebeleri gibi, sessizce okuyan, düşünen veya gezinerek sohbet eden bir sürü insan gördü. Yalnız ihtiyar Timokles bir kenarda durmuş, bir şeyi inkâr eden kimseler gibi başını sallayıp duruyordu. Uçu-rumdaki meleklerden biri onun gözleri önünde bir meşale gez-

diriyor, fakat Timokles meleği de, meşaleyi de görmek istemiyordu.

Bu manzara karşısında hayretten dili tutulan Pafnüs başını hayvana çevirdi. Fakat, hayvan kaybolmuştu, Sfenks'in yerine rahip yüzü örtülü bir kadınla karşılaştı. Kadın:

— Bak ve anla, dedi. İşte, imansızların akıbeti budur. Gör! Dünyada kurdukları tatlı hayallerin cezasını çekiyorlar. Ölüm bile onları batıl inanışlarından ayıramadı. Zira, Allah'ı görmek için ölmek yetmez. Fani insanlar arasında iken gerçeği bilmeyen bu insanlar, hâlâ bilmemekte devam ediyorlar. Bu ruhları durmadan didikleyen şeytanlar, ilâhî adaletin tatbikçileri değil de nedir? İşte bunun için, bu ruhlar, bu ilâhî adaleti ne görüyorlar, ne de hissediyorlar. Onlar her türlü gerçeğe yabancıdır, kendi mahkûmiyetlerinin farkında değildirler, ve Tanrı bile onlara zorla ıstırap çektiremiyor.

Pafnüs:

— Tanrı'nın gücü her şeye yeter! dedi.

Kadın:

— Tanrı abes olanı yapmaz, diye cevap verdi. Onları cezalandırabilmek için, önce onların kafalarını aydınlatmalı. Eğer onlar gerçeği bilselerdi, Tanrı'nın cennetlik kulları gibi mutlu olurlardı.

Bu esnada Pafnüs, kalbi merak ve korku dolu bir halde tekrar uçuşuna doğru eğildi. Alnında çiçekten bir taç, kül halinde gelmiş mersin ağaçları altında gülümseyen Nisyas'ın ruhunu görmüştü. Yanında, yünlü kumaştan yeldirmesine zarif bir şekilde sarılmış olan Sökeli Aspasya vardı. Yüzünde o kadar asil ve tatlı bir ifade vardı ki, hem aşktan, hem de felsefeden bahsettiği belli oluyordu. Üzerlerine yağın ateş yağmuru onlar için sanki serinletici çiğ taneleriydi, cayır cayır yanan yerlerde dolaşan ayakları sanki incecik otlar arasında geziniyordu. Bunu görünce, Pafnüs fena halde kızdı:

— Vur, ya Rabbim, diye bağırdı, vur! Şu Nisyas denilen adam ağlasın! İnsanlar! Dişlerini gıcırdatsın!.. Thais'le günah işlemiş!..

Ve Pafnüs, iriyarı bir gemicinin sağlam kolları arasında

rüyasından uyandı. Herkül'ü andıran gemici, rahibi kumların üzerine çekerek bağırıyordu.

— Hey! Hey! Ahbap! Bu ne uyku böyle? Uykun esnasında çırpınıp duruyordun. Eğer tutmasaydım, az kaldı denize düşüyordun. Anamın salamura sattığı ne kadar doğruysa, benim de senin hayatını kurtardığım o kadar gerçektir.

Pafnüs:

— Şükür Allah'a! demekle yetindi.

Sonra, ayağa kalkıp, gördüğü rüyayı düşünerek yürümeye başladı. İçinden:

— Bu rüyanın kötü olduğu besbelli, diyordu. Cehennemi gerçek olmaktan uzak göstermek suretiyle, Yüce Tanrı'nın inayetine karşı geliyor. Bu rüyanın bir şeytan işi olduğu muhakkak.

Pafnüs böyle düşünüyordu, çünkü Tanrı tarafından gördürülen rüyaları şeytanların gördürdükleri rüyalardan ayırmasını çok iyi biliyordu. Böyle bir ayırma, daimî bir hayaletler âleminde yalnız yaşayan bir rahip için faydalıdır, zira, insanlardan kaçan kişinin ruhlarla, cinlerle ve perilerle karşılaşması muhakkaktır. Çöller hayaletlerle doludur. Ermiş rahip Antuan'ın kapandığı şatonun kalıntılarına yaklaşan hacılar, bayram günlerinde şehirlerin meydanlarındaki gibi bağrıışmalar, gürültüler işitiyorlarmış. Bu sesler işte hep o ermiş adamı baştan çıkarmaya çalışan şeytanların marifetiymiş.

Pafnüs, bu unutulmaz örneği hatırladı. Altmış yıl boyunca, şeytanın ikballer ve mevkiler teklif ederek kandırmaya çalıştığı Mısırlı aziz Jan'ı hatırladı. Ama Jan, cehennem madrabazlarının oyununa gelmedi. Mamafih, bir gün, şeytan insan kılığına girerek, muhterem rahip Jan'ın oturduğu mağaraya girdi ve ona: «Jan, dedi, tuttuğun orucu yarın akşama kadar uzatacaksın». Ve Jan, kendisine bir meleğin hitap ettiğini sanarak, şeytanın dediğini yaptı, ertesi gün akşam duası okununcaya kadar orucunu bozmadı. İşte, karanlıklar diyarının hükümdarı şeytanın Mısırlı aziz Jan'a karşı kazandığı tek zafer bundan ibarettir, ama bu zafer çok küçük bir başarıdır. Bu-

nun için, Pafnüs'ün gördüğü rüyanın aldatıcı ve sahte olduğuna hükmetmesine şaşmamalıdır.

Onu şeytanın eline bıraktığı için Tanrı'ya yavaşça sitem ederken, hepsi aynı yönde koşuşan bir sürü insan tarafından itilip kakıldığını ve sürüklendiğini hissetti. Şehirlerde yürümesini unutmuş olduğu için, cansız bir cisim gibi, her önünden geçen onu bir başkasına atıyordu; üzerindeki elbise ayaklarına dolaştığından, neredeyse düşeceğini sanıyordu. Bütün bu insanların nereye gittiklerini merak ediyordu, bu telâşlı koşuşmanın nedenini geçenlerden birine sordu:

— Yabancı, bilmiyor musun, oyun başlamak üzere, Thais sahneye çıkacak! Bütün bu vatandaşlar tiyatroya gidiyor, ben de onlar gibi oraya gidiyorum. İstersen sen de beraber gel!..

Thais'i oynarken görmenin düşüncesine uygun olduğu kanısına varan Pafnüs, yabancı adamın peşinden gitti. Renkli maskelerle donanmış büyük kapısı sayısız heykellerle süslü yuvarlak duvarlarıyla, tiyatro karşılarında yükseliyordu bile. Halkın arkasından dar bir koridora girdiler. Koridorun sonunda, göz kamaştıran ışıklar arasında bir amfiteatr vardı. Üstünde henüz hiç bir sanatçı bulunmayan, son derecede süslü sahne bomboştı. Sahneye doğru set set inilen amfiteatrın basamaklarından birine oturdular. Perde yoktu, eskiçağ insanları tarafından kahramanların ruhları için yapılan mezarlar gibi bir kargâhın ortasına yapılan bir mezar göze çarpıyordu. Çadırın önünde ise mızraklar çatılmış bir haldeydi. Taflan dalları ve meşeden çelenkler arasında altın kalkanlar duvarlara asılmıştı. Her şey sessizlik içindeydi bu yerde. Fakat, seyircilerle dolu yarım daire şeklindeki salonda arı kovanlarını andıran bir uğultu vardı. Erguvan rengindeki örtünün sürekli ürpertiyle pembeleşen bütün yüzler, çadırlarla ve bir mezarla kaplı alana, meraklı bir bekleyiş içinde çevrilmişti. Kadınlar limon yiyerek gülüşüyorlar, tiyatronun gedikli müdavimleri ise basamaklarda dolaşıp duruyorlardı.

Pafnüs içinden dua ediyor ve boş laflardan sakınıyordu, fakat yanında oturan seyirci tiyatronun gerilediğinden yakınmaya başladı:

— Vaktiyle, dedi, usta aktörler, Öripides'le Menandros'un mısralarını maskeler altında okurlardı. Artık dramların sözleri okunmuyor, sadece mimiklerle yetiniliyor, ve bir zamanlar Baküs'ün Atina'da şereflendirdiği o ilâhî oyunlardan kala kala bir vahşinin bile anlayabileceği şeyler kalmış: Hareketler ve davranışlar. Ağzı, sesleri yücelten, madenî mızraklarla teçhiz edilmiş o trajedi maskesi, oyuncularını birer tanrı mertebesine çıkaran o yüksek tabanlı sandallar, trajedinin ihtişamı ve o güzel mısralardan eser kalmadı. Paulus ve Rosius gibi sanatçıların yerine şimdi pandomima oynayanlar, balerinalar ve maskesiz suratlar geçmiş bulunuyor. Perikles devrinde yaşayan Atinalılar çıplak bir kadının sahneye çıktığını görselerdi, acaba ne derlerdi? Bir kadının halkın karşısına çıkması ahlâksızlıktır. Eğer buna tahammül ediyorsak, dejenere olmuşuz da ondan. Benim adımın Dorion olduğu, ne kadar doğruysa, kadının da erkeğin düşmanı ve dünyanın yüz karası olduğu o kadar doğrudur.

Pafnüs:

— Ne kadar akıllıca laf ediyorsun, diye cevap verdi, kadın bizim en müthiş düşmanımızdır. Erkeğe zevk verir ve işte bundan ötürü korkunçtur.

Dorion:

— Cansız tanrılar adına, diye bağırdı, kadın erkeklere zevk vermez, keder verir, dert verir, hüznü verir! Aşk, bizim en korkunç hastalığımızdır. Dinle beni ey yabancı: Gençliğimde Argolid'de Trezen'e gitmiştim. Orada, yaprakları delik deşik olan, kocaman bir mersin ağacı görmüştüm. Trezenlilerin bu ağaç hakkında dediklerine bak: Kraliçe Fedr, Hipolit'e âşık olduğu zaman, bugün hâlâ gördüğümüz bu ağacın altına uzanır, bütün gün inler dururmuş. Bu öldürücü kederi içinde, sarı saçlarını tutan altın iğneyi çıkarıp işte bu mersin ağacının yapraklarını delmiş. Ve bütün yapraklar böylece delik deşik olmuş. Biliyorsun, üvey oğluna delice âşık olan Fedr, bu masum insanın peşini bırakmadı ve sefil bir şekilde öldü. Gelin olduğu odaya kapandı ve altın kemeriyle kendisini bir fildişi çengele astı. Tanrılar bu hazin akıbete tanık olan mersin ağacının, yeni

yapraklarında da iğne deliklerinin bulunmasını istediler. Ben, bu yapraklardan bir tane kopardım; onu, yatağımın başucuna koydum ki, gördükçe kendimi aşkın dehşetine kaptırmayayım, ve şehvetin korkunç bir şey olduğunu söyleyen üstadım Epikuros'un doktrininden ayrılmadığını kendi kendime ispat edeyim. Ama, doğrusunu söylemek gerekirse, aşk bir karaciğer illetidir, insan hiç bir zaman hastalanmayacağına emin olamaz.

Pafnüs:

— Dorion, sen nelerden zevk alırsın? diye sordu.

Dorion, hüznünlü bir sesle cevap verdi:

— Benim bir tek zevkim var ve itiraf edeyim ki pek kuvvetli bir şey değil: Düşünmek. Fena bir mide için başka zevkler aramaya değmez!..

Bu son sözlerden cesaret alan Pafnüs, bu Epikürcü adamı, Tanrı'yı düşünmenin verdiği manevî zevklere alıştırmaya kalkıştı. Ve:

— Gerçeği dinle, Dorion, ve nurlu aydınlığa eriş! diye başladı.

Tam böyle bağırmaya koyulduğu sırada, her taraftan kendisine doğru başların ve kolların uzanarak susmasını emrettiğini gördü. Tiyatroyu derin bir sessizlik kaplamıştı, ve biraz sonra kahramanlara ait bir müziğin sesleri yükseldi.

Oyun başlıyordu. Çadırlardan askerlerin çıktığı ve harekete hazırlandığı görölüyordu. Bu esnada, korkunç bir mucize oldu ve mezarın üstünü bir bulut kapladı. Sonra, bulut kaybolunca, Aşil'in hayali, altından bir zırha bürünmüş olarak göründü. Kolunu savaşıçılara doğru uzatarak, onlara sanki: «Ne! Danaos çocukları, gidiyorsunuz ha? Benim bir daha göremeyeceğim vatana dönüyorsunuz ve mezarımı kurbandsız bırakıyorsunuz!» diyordu. Başlıca Yunanlı şefler mezarın aşağısında telaşla bekliyorlardı. Teze'nin oğlu Akanas, ihtiyar Nestor, Agamemnon, ellerinde asaları ve başlarında çatkılarıyla, mucizeyi seyrediyorlardı. Aşil'in oğlu Pirrüs ise, tozlar içinde yere kaplanmıştı. Başlığından dışarıya fırlayan kıvrıcık saçlarından tanınan Ülis, davranışlarıyla kahramanın hayalini tasvip ettiğini

belli ediyor ve Agamemnon'la tartışıyordu. Ne söylediği anlaşıyordu. İtak kralı:

— Aşil, diyordu, Hellas uğrunda kahramanca can verdi, bizim saygımıza lâyıktır. Priam'ın kızının, Poliksen bakiresinin mezarı üzerinde kurban edilmesini istiyor. Danaüslüler, kahramanın ruhunu tatmin ediniz ki, Pele'nin oğlu Hades'te sevin sin.

Fakat kralların kralı cevap verdi:

— Kurban edilmekten kurtardığınız Truvalı bakireleri koruyalım. Priam'ın şanlı ırkına musallat olan bu çile artık son bulsun.

Böyle konuşuyordu, çünkü Poliksen'in kız kardeşini koyununa alıyordu, ve akıllı Ülis ona Kasand'ın yatağını Aşil'in mızrağına tercih ettiği için çıkışıyordu.

Bütün Yunanlılar, silâhlarını birbirine vuruşturarak, onun sözlerini, büyük bir gürültü çıkarmak suretiyle, tasvip ettiklerini belirttiler. Poliksen'in ölümü kararlaştı ve Aşil'in hayali sükûnet bularak kaybolup gitti. Bazen coşan, bazen hazinleşen müzik, oyuncuların düşüncelerini izliyordu. Seyirciler çılginca alkışladılar.

Her şeyin Allah'ın hikmetinden geldiğine inanan Pafnüs mırıldandı:

— Yalancı tanrılara tapanların ne kadar zalim oldukları bu masaldan belli.

Epikürcü ona:

— Bütün dinler cinayetlere sebep olur, diye cevap verdi. İyi ki tanrılar kadar akıllı bir Yunanlı gelmiş de insanları meçhulün boş korkularından kurtarmış...

Bu esnada Heküb, beyaz saçları perişan, entarisi paramparça olmuş bir halde, esir olarak hapsedildiği çadırdan çıkıyordu. Felâketin eşsiz temsilcisi görünür görünmez, ortalığı uzun bir inilti kapladı. Ülis onun yanına yaklaşmış, Poliksen'i soruyordu bile. İhtiyar ana ise saçını başını yoluyor, tırnaklarıyla yüzünü gözünü kan içinde bırakıyor ve bu zalim adamın ellerini öpüyordu. Ülis ise, o merhametsiz sevimli görünüşünü muhafaza ederek, sanki:

— Sakin ol, Heküb, diyordu, kadere boyun eğmekten başka çare yok. Bizim evlerimizde öyle analar var ki, İda'nın çamları altında ebedî uykularını uyuyan evlâtları için hâlâ ağlıyorlar...

Bir zamanlar, mamur Asya'nın kraliçesi, şimdi bir köleydi, zavallı başını tozlar arasında yuvarlıyordu.

Fakat, işte bakire Poliksen, çadırın bezini kaldırarak meydana çıkıyor. Seyircilerin hepsi bir ürpertiyle sarsıldı. Thais'i tanımışlardı. Pafnüs de muradına ermiş, aradığını bulmuştu. Thais, bembeyaz koluyla, çadırın ağır bezini başının üstünde tutuyordu. Hareketsiz duruyor, güzel bir heykele benziyordu, fakat bu tatlı ve mağrur duruşlu kadın, menekşe renkli gözlelerinden süzülen sakın bakışları çevresinde dolaştırarak, herkeste trajik güzelliğiyle bir ürperti husule getiriyordu.

Seyirciler hayranlıklarını belli edecek şekilde uğulduyorlar, Pafnüs ise, ellerini kalbinin üstüne bastırarak, içini çekiyordu:

— Tanrım, neden yarattığın varlıklardan birine bu gücü veriyorsun?

Dorion, daha sakın bir sesle şöyle diyordu:

— Hiç şüphe yok, şu anda geçici olarak birleşen atomlar bu kadının gözleri okşayıcı güzelliğini meydana getiriyor. Bu, tabiatın bir oyunundan başka bir şey değil ve bu atomlar ne yaptıklarını bilmiyorlar. Günün birinde, aynı ilgisizlikle, nasıl birleştilerse öyle ayrılacaklar. Vaktiyle, Lais'i ve Kleopatra'yı meydana getiren atomlar şimdi nerede? İnkâr edecek değilim: Bazen kadınlar güzel oluyorlar. Fakat, birtakım üzücü haksızlıklara ve iğrenç saldırılara uğruyorlar. Düşünmesini bilen kimseler onların bu halinden anlar, ama alelade insanlar bunu akıllarına bile getirmezler. Onları sevmek ne kadar akılsızlık olursa olsun, kadınlar daima aşk ilham ederler.

Böylece filozofla rahip birlikte Thais'i seyrediyor ve onun kafasının içindeki düşünceyi izliyorlardı. İkisi de Heküb'ü görmemişti, oysa kadın kızına dönmüş, jestleriyle ona:

— Şu zalim Ülis'i yola getirmeye çalış. Göz yaşlarını, güzelliğini, gençliğini konuşur, diyordu.

Thais, daha doğrusu Poliksen'in kendisi, çadırın bezini elin-

den bıraktı. Bir adım attı ve bir anda bütün kalpleri fethetti. Ve asil ve kıvrak bir yürüyüşle, salına salına Ülis'e doğru ilerleyince, flavtalardan çıkan seslerin eşlik ettiği hareketleri, se-yircilerin hayalinde bir sürü mutlu şey canlandırıyor, sanki Thais o anda dünyadaki bütün ahenklerin ilâhî bir merkezi haline geliyordu. Gözler ondan başkasını görmez olmuştu, her şey onun göz kamaştırıcı güzeliği karşısında silinip gitmişti. Bununla beraber, oyun yine devam ediyordu.

Laert'in ihtiyatlı oğlu, yalvaran kadının bakışlarından, öpüşlerinden kendini kurtarmak maksadıyla başını çeviriyor ve elini mantosunun altında saklıyordu. Bakire artık korkmalarını için bir işaret yaptı. Sakin bakışlarıyla:

— Ülis, diyordu, kadere boyun eğerek senin peşinden geleceğim, çünkü ölmek istiyorum. Priam'ın kızı, Hektor'un kız kardeşi olan ben, vaktiyle kralların gözdesiydim, ama artık benim yatağımı hiç bir yabancı erkek paylaşmayacak. Gün ışığına kendi rızamla veda ediyorum.

Tozlar içinde, kımıldamaksızın yatan Heküb, ansızın ayağa kalktı ve umutsuz bir çırpınıyla kızının boynuna sarıldı. Poliksen, kendisine sarılan ihtiyar kolları yavaşça fakat kararlı bir davranışla çözdü. Sanki:

— Anne, dediği işitiliyordu, efendimizin hışmına uğramaktan sakın. Seni benden ayırarak, yerlerde sürüklemesini bekleme. Vaz geç, benim sevgili anneciğim, uzat bana şu buruşmuş elini ve çökmüş yanaklarını dudaklarıma yaklaştır.

İstirap, Thais'in yüzünde güzelleşiyordu; hayatın şekillerini ve çalışmalarını böyle insanüstü bir güzelliğe büründürerek gösteren bu kadına karşı halk bir minnet duygusu besliyordu. Pafnüs ise, Thais'in bugünkü ihtişamını, yarınki alçalışını düşünerek affediyor, daha şimdiden onu bir azize yapacağını umarak gururlanıyordu.

Oyun sona ermek üzereydi. Heküb, bir ölü gibi yere yuvarlandı ve Poliksen, Ülis'in peşine takılarak, yiğit savaşçıların çevreledikleri mezara doğru ilerledi. Yaşlı türküler arasında mezarın üstüne çıktı. Yukarıda, Aşil'in oğlu, altından bir kâsedan aldığı şarabı, kahramanın ruhu için etrafa dağıtıyor-

du. Kurbançılar, Thais'i yakalamak için kollarını uzatınca, genç kadın onlara işaret ederek, bunca kral kızının yaptıkları gibi, kendi arzusuyla serbestçe ölmek istediğini bildirdi. Sonra, elbiselerini yırtarak, kalbini gösterdi. Pirüs, başını çevirerek oraya kılıcını sapladı, ve ustalıkla düzenlenen bir oyun sayesinde, bakirenin göğsünden kan fışkırmaya başladı. Thais, başı arkaya düşmüş, gözleri ölümün dehşetiyle fırlamış bir halde, gururla yere yıkıldı.

Savaşçılar, kurbanı bir örtüye sarıp üzerine zambaklar ve şakayıklar serperken, ortalığı hıçkırıklar ve bağırmalar kaplıyor, Pafnüs ise, bu esnada, çınlayan sesiyle kehanetler savuruyordu:

— İmansızlar, şeytana tapan alçaklar! Ya siz, putperestlerden de alçak olan Aryaniler! Biraz önce seyrettığınız şey bir hayalden, bir sembolden başka bir şey değildir! Bu masalın mistik bir anlamı var ve şu gördüğünüz kadın, çok geçmeden, mutluluğa erişecek, kendini İsa'ya kurban edecek!..

Halk siyah dalgalar halinde, yemekhanelere (1) doğru akıp gidiyordu bile. Antinoe rahibi Pafnüs, şaşkın bir halde olan Dorion'dan kurtularak, hâlâ kehanetler savurup çıkış kapısına vardı.

Bir saat sonra, Thais'in kapısını çalıyordu.

Thais, o sırada, zenginlere mahsus Rakotis mahallesinde, İskender'in mezarı yanında, yapma kayalıkların yükseldiği ve ortalarından kıyılarında kavak ağaçları sıralanan bir derenin aktığı gölgelikli bahçelerle çevrili bir evde oturuyordu. Kollarında bir sürü halka olan ihtiyar bir kadın zenci köle ona kapıyı açtı ve ne istediğini sordu. Pafnüs:

— Thais'i görmek istiyorum, diye cevap verdi. Allah şahidimdir, buralara sırf onu görmek için geldim.

Üzerinde zenginlere mahsus bir tünik olduğu ve emredici bir sesle konuştuğu için, zenci köle onu içeriye aldı:

— Thais'i su perilerinin mağarasında bulacaksın, dedi.

(1) Aslında «vomitoires» yazılı. Yıyıp, içip, kustukları ve tekrar yemeğe başladıkları yemekhanelerdi bunlar. Yirmi dört saat durmadan yerler ve yan taraftaki hususî yerlere giderek yediklerini çıkarırlardı.

II

PAPİRÜS

Thais'in anası babası köle değildi, fakir insanlardı ve put-peresttiler. Daha henüz küçükken, babası, İskenderiye'de, Mehtap kapısına yakın bir yerde, gemicilerin uğradıkları bir meyhaneye işletiyordu. İlk çocukluğundan kalma bazı anıları, hâlâ hafızasında canlı olarak yaşıyordu. Dört yol ağızlarında kör dilencilerin hazin kasideler okuyarak andıkları ihtiyar Fırvunlar gibi, babasının, heybetli ve sakin haliyle, ocağın karşısında, bağdaş kurarak oturduğunu görür gibi oluyordu. Çatlak sesi ve gözlerinden çıkan fosforlu bakışlarla doldurduğu evde, aç bir kedi gibi dolaşan annesinin, zayıf nahif ve hüzünlü hayali de gözlerinin önünde canlanıyordu. Onun büyücü olduğu ve geceleri baykuş kılığına girerek âşıklarının yanına gittiği söyleniyordu. Yalan söylüyorlardı. Thais, annesini sık sık gözlediği için çok iyi biliyordu ki, o büyücü değildi, fakat çok cimri olduğundan, bütün gece o gün kazanılan paraları sayıyordu. Babasının tembelliği ve anasının hırsı yüzünden, Thais, kümesteki hayvanlar gibi, kendi ekmeğini kendisi bulmak zorunda kaldı. Nitekim, çocukça şarkılarla ve anlamını bilmediği edepsizce sözlerle eğlendirdiği sarhoş olmuş gemicilerin kemerlerinden paraları teker teker aşırırmakta usta oldu. Bozulmuş içkilerin ve reçineli tulumların kokusu sinen meyhanede, kucaktan kucağa dolaşırdı; sonra, yüzü gemicilerin sert sakallarından ve biradan kızarmış bir halde, sıvışır, aşırıldığı paraları ellerinde sıkı sıkı tutarak, Mehtap kapısının altında, sepetlerinin arkasında çömelmiş olan ihtiyar kadından ballı çörek almak üzere koşardı. Her gün aynı sahneler tekrarlanırdı:

Gemiciler, Öros'un (1) denizin dibindeki yosunları bile sarstığı zaman atlattıkları fırtınaları hikâye ederler, sonra zar veya aşık atarlar, ve tanrılara küfrederek, Kilikya'nın en iyi birasından isterlerdi.

Çocuk, her gece, kavga edenlerin gürültüsüyle uyanırdı. İstiridye kabukları masaların üstünden uçarak çılgınca bağrışmalar arasında kafaları yarar, bazen isli lambaların loş ışığında bıçaklar parlar ve kanlar akardı.

Çocuk yaşta insanların iyiliğini ancak temiz yürekli Ahmes sayesinde öğrenmişti. Ona borçluydu her şeyi. Evin kölesi Nubiyalı Ahmes'in yüzü kaynatarak köpürttüğü tencereden daha karaydı, ama kendisi uykulu geçen bir gece kadar huzur vericiydi. Çoğu zaman Thais'i dizlerinin üzerine alır ve ona, duvarcılarıyla mimarlarını öldürten kralların yeraltında inşa ettirdikleri hazineleri nakleden eski çağlara ait hikâyeler anlatırdı. Bu hikâyelerde, kralların kızlarıyla evlenen yaman hırsızlar ve piramitler inşa ettiren kibar orospular da vardı. Küçük Thais, Ahmes'i bir dadı gibi ve bir köpek gibi seviyordu. Kölenin eteğine yapışarak içi çömleklerle dolu kilere, ve zenci aşçının bıçağı önünde kartal yavrularından daha iyi uçuşan, yalnız gaga, tırnak ve tüyleri kalmış sıska piliçlerin bulunduğu kümese giderdi. Çoğu zaman, geceleri, samanlar üzerinde, uyuyacağı yerde, Ahmes küçük kız için küçücük su değirmenleri ve bir avuç içi kadar büyük tam teçhizatlı gemiler yapardı.

Efendilerinin kötü muamelesinden bitkin bir halde olan zavallı kölenin bir kulağı yırtılmış ve vücudu yara bere içindeydi. Bununla beraber, yine de güler yüzlü ve sakindi. Çevresinde bulunanlardan hiç kimse, onun nasıl teselli bulduğunu ve kalbinin nasıl olup da huzur içinde kalabildiğini düşünmezdi. Bir çocuk kadar saftı. Ağır işini yaparken, çocuk Thais'in ruhunda ürpertiler ve hayaller yaratan ilâhileri incecik ve neşeli sesiyle söylerdi:

— *Söyle, Meryem, geldiğin yerde ne gördün?*

(1) **Öros:** Eski Yunanlılarda şiddetli esen doğu rüzgârı.

— *Kefeni ve çamaşırları, mezarın üstünde oturan melekleri gördüm.*

Ve İsa'nın yeniden doğuşunun zaferini gördüm.

Thais ona:

— Baba, diye sorardı, mezarın üstünde oturan meleklerin türküsünü neden söylüyorsun?

— Gözümün küçük nuru, diye cevap verirdi köle, meleklerin türküsünü söylüyorum, çünkü efendimiz Hazreti İsa göklere çıktı.

Ahmes, Hıristiyandı. Vaftiz olmuştu, ve uyku uyuması için kendisine verilen izin saatlarında, gizlice dindaşlarının yaptıkları yemekli toplantılara gittiğinde ona Teodor derlerdi:

O sırada, Hıristiyanlık en büyük olayını geçiriyordu. İmparatorun emriyle, büyük kiliseler yıkılmış, kutsal kitaplar yakılmış, kutsal şamdanlar ve kâseler eritilmişti. Bütün şerefleri ayaklar altına alınan hıristiyanlar, artık ölümü beklemekten başka bir şey yapamıyorlardı. İskenderiye hıristiyanları arasında dehşet hüküm sürüyordu; hapishaneler kurban edilecek masumlarla tıklım tıklım doluydu. Hıristiyanlar aralarında, Suriye'de, Arabistan'da, Mezopotamya'da, Kapadokya'da, velhasıl bütün imparatorlukta, din büyüklerinin ve bâkirelerin nasıl kamçılandıkları, nasıl işkence yapıldığı, tırnaklarının söküldüğü, çarmıha gerildikleri, vahşî hayvanlara parçalandırıldıkları hikâye ediliyordu. İşte, Mısır'daki hıristiyanların başı ve peygamberi olan o zaman vahileri ve yalnız yaşayışıyle ün yapan Antuan, vahşî kayalıklar üzerinden, İskenderiye'ye bir kartal gibi saldırdı, ve kiliseden kiliseye uçarak, bütün beldeyi ateşe verdi. Dinsizler onu görmüyorlardı, ama o, hıristiyanların bütün toplantılarında hazır bulunuyor, herkesin kulağına güç veren ve ihtiyat telkin eden sözler fısıldıyordu. Kölelere görülmemiş bir işkence yapıyordu. Birçoğu korkudan dinlerini inkâr ediyorlardı. Büyük bir kısmı ise, çöle kaçıyor, orada dualarını serbestçe yapabileceklerini umuyor veya eşkıyalık yapıyorlardı. Bununla beraber, Ahmes, her zamanki gibi, toplantılara gidiyor, mahpusları ziyaret ediyor, kurbanların ölülerini örtüyor ve çekinmeden neşeyle, uluorta dinden

bahsediyordu. Bu gerçek dine inancı gören Antuan, çöle dönmekten önce, zenci köleyi kollarının arasına aldı ve alnından öperek ona sulh ve sükûn diledi.

Thais yedi yaşına gelince, Ahmes ona Allah'tan bahsetmeye başladı:

— Cenabı Allah, haremının çadırları ve bahçelerindeki ağaçlar altında bir Firavun gibi yaşıyordu. O eskilerin en eskisiydi, dünyadan daha ihtiyardı, ve O'nun İsa adında bir tek oğlu vardı, ve bâkirelerden de meleklerden de güzel olan bu oğlunu bütün kalbiyle seviyordu. Ve büyük Allah veliahdı İsa'ya şöyle demişti:

— Benim haremimi ve sarayımı, hurma ağaçlarını ve şifalı çeşmelerimi terk et. İnsanların iyiliği için yeryüzüne in. Orada küçük bir çocuk gibi olacak ve fakirler arasında yaşayacaksın. İstirap senin günlük ekmeğin olacak ve gözlerinden o kadar çok yaş akacak ki, bu yaşlardan ırmaklar meydana gelecek ve yorgun köleler bu ırmaklarda doya doya yıkanacak. Haydi, oğlum, git!..

«İsa, Allahın, bu emrini yerine getirdi ve yeryüzünde Yahuda'nın Beytullaham'ı denilen yere indi. Orada, şakayıklarle bezenmiş kırlarda dolaşıyor, arkadaşlarına:

— Ne mutlu karnı aç olanlara! diyordu. Zira, ben onları babamın sofrasına götüreceğim! Ne mutlu susuzluktan kavru-lanlara, zira ben onları cennetin çeşmelerine ulaştıracam, kana kana içecekler! Ne mutlu ağlayanlara, zira ben onların göz yaşlarını tüllerden daha yumuşak tülbentlerle sileceğim!..

«Fakirler onu işte bundan ötürü seviyor ve ona inanıyorlardı. Fakat, zenginler ondan nefret ediyor, fakirleri ayaklandırmamasından korkuyorlardı. O devirde, Kleopatra ile Sezar dünyada hüküm sürüyorlardı. İkisi de İsa'dan nefret ediyorlardı, yargıçlara ve putperest rahiplerine onu öldürmeleri için emir verdiler. Mısır kraliçesinin bu emrini yerine getirmek üzere, Suriye hükümdarları yüksek bir dağın tepesine bir haç diktiler ve İsa'yı orada çarmıha gererek öldürdüler. Fakat kadınlar onun ölüsünü yıkayıp kefene sardılar, ve İsa, mezarının üstündeki kapağı kırarak Allah'ın ülkesine çıktı.

«Ve işte o zamandan beri, onun uğrunda can verenlerin hepsi gökyüzüne çıkmışlardır.

«Cenabı Allah, kollarını açarak, onlara şöyle diyor: — Hoş geldiniz, madem ki benim oğlumu seviyorsunuz, öyleyse yıkınız, yemek yeyiniz.

«Tatlı bir müzikle banyolarını yapacaklar, ve, yemek boyunca, çengilerin danslarını seyredecek, meddahların masallarını dinleyecekler. Büyük Allah konukları olduğu için onları gözlerindeki nurdan çok sevecek, onlara kervansaraylarındaki halıları ve bahçelerindeki narları' paylaşılacak.»

Ahmes sık sık bunları anlatırdı, ve işte Thais gerçeği bu sayede öğrenmişti. Hayran hayran:

— Ben de Allah'ın bahçelerindeki narlardan yemek isterim, diyordu. Ahmes ona:

— Yalnız İsa'ya inananlar ve onun adına vaftiz olanlar cennetin meyvalarından tadabilirler, diye cevap veriyordu.

Ve Thais vaftiz olmak istediğini söylüyordu. Köle, küçük kızın Tanrı'ya inandığını görerek, ileride rahibe olabilmesi için, ona daha çok şey öğretmeye karar verdi. Ona, öz kızı imiş gibi bağlandı.

Anasıyle babası tarafından her Allah'ın günü hırpalanan çocuğun bu çatı altında yatacak bir yeri bile yoktu. Ahırın bir köşesinde, hayvanlar arasında yatıyordu. Ahmes, her gece, işte oraya giderek Thais'le buluşuyordu.

Küçük kızın üzerinde dinlendiği hasır örtüye yavaşça yaklaşıp, sonra, diz çöker, bütün ırkında olduğu gibi, dimdik dururdu. Vücudu ve yüzü siyahlara büründüğü için, karanlıkta görünmezdi; yalnız iri siyah gözleri parlar, ve doğan güneşin bir kapı deliğinden sızan ışığı gibi bir ışık neşrederdi. İncecik ve şakrak sesinde, akşamları sokaklarda işitilen müzikteki hafif genizden gelen seslere mahsus hüznün verici tatlılık vardı. Bazan, ahırda bir eşeğin nefes alışı ve bir öküzün tatlı böğürtüsü, İncil'den parçalar okuyan kölenin sesine, ruhlar âleminde gelen bir koro gibi eşlik ederdi. Ağzından çıkan sözler, inanç, merhamet ve umutla dolan karanlıklarda huzur içinde akıp giderdi; ve böylece artık Tanrı'ya inanan küçük kız, eli

Ahmes'in elinde, yeknesak sesleri bir ninni gibi dinleyerek ve bir takım belirsiz hayaller görerek, karanlık gecenin ahenkleri ve kutsal esrarı ortasında uyuyakalırdı. Samanlığın direkleri arasından göz kırpan bir yıldız küçük Thais'i seyrederdi.

Küçük kızın din kurallarına alıştırılması bir yıl boyunca, Hristiyanların Paskalya yortusuna kadar sürdü. Ve işte, Paskalya haftasında bir gece, Thais, samanlıktaki hasır üzerinde çoktan uykuya dalmışken, gözleri yepyeni bir nurla parlayan kölenin kendisini kucaklayıp kaldırdığını hissetti. Ahmes, her zamanki gibi yırtık pırtık bir peştemala değil, uzun ve beyaz bir mantoya sarınmıştı. Çocuğu onun altına alarak yavaşça:

— Gel, yavrum! dedi. Gel, şekerim! Gel de vaftiz gömleğini giy.

Sonra, çocuğu bağrına basarak olup götürdü. Thais, korku ve merak içindeydi, başı mantonun dışında kalmış, kolları gecenin ortasında alabildiğine koşan kölenin boynuna sarılmıştı. Karanlık ve daracık sokakları izlediler; Yahudi mahallesini baştan başa geçtiler; içinde baykuşların uğursuz sesleri işitilen bir mezarlık boyunca ilerlediler. Bir yol kavşağında haç şeklindeki sehpalarda asılı duran din kurbanlarının altından geçtiler. Thais, başını kölenin koynuna sokarak sakladı. Yol boyunca artık hiç bir şeye bakmaya cesaret edemedi. Ansızın, yeraltında bir yere indiklerini anladı. Gözlerini açtığı zaman, kendini, reçineli meşalelerle aydınlatılmış daracık bir mahzen-de buldu. Duvarlar, meşalelerden çıkan ışıklarla sanki canlıymışlar gibi oynayan renkli kocaman insan resimleriyle doluydu. Bu resimler arasında, üzerlerinde uzun tünekler, ellerinde hurma dalları olan, kuzular ve kumrular ortasında oturmuş kişiler vardı.

Thais, bunlar arasında, ayaklarının dibinde şakayıklar açtığını gördüğü için, Nasıra'lı İsa'yı derhal tanıdı. Salonun ortasında, ağzına kadar su ile dolu taştan bir küpün yanında, başında bir takke, sırtında sırma işlemeli bir cübbe olan bir ihtiyarın ayakta durduğunu gördü. Zayıf yüzünden uzun bir

sakal sarkıyordu. Şatafatlı elbisesine rağmen, alçak gönüllü ve sevimli bir hali vardı. Bu adam, ruhanî reislerinden olduğu Sirena'dan sürüldükten sonra, yaşamak için çulhalık yapan ve keçi kılından abalar dokuyan piskopos Vivantius'tu. Yanında iki zavallı çocuk duruyor, biraz ötede ise bir zenci kadın elinde bir beyaz gömlek tutuyordu.

Ahmes, çocuğu yere bırakıp piskoposun önünde diz çökerek:

— Babamız, işte küçük ruh, ruhumun ruhu kız, dedi. Söz vermiştin, onu sana getirdim, eğer kabul buyurursan ona yaşama vaftizini sun.

Bu sözler üzerine, piskopos kollarını açtı ve sakat elleri göründü. Zulûm ve işkence yapıldığı günlerde, vaız verdiği sırada, tırnaklarını sökmüşlerdi. Thais korktu ve Ahmes'in boynuna sarıldı. Fakat rahip onu tatlı sözlerle yatıştırdı:

— Korkma, benim küçük kızım. Senin burada, fâniler arasında Teodor denilen Ahmes adında bir baban, ve sana kendi elleriyle beyaz bir entari hazırlayan temiz yürekli bir anan var.

Ve zenci kadına dönerek:

— Adı Nitida, diye ilâve etti; bu dünyada köledir. Ama, cennette Tanrı ona kendi eşleri arasında yer verecek.

Sonra, küçük kıza sordu:

— Thais, herşeye kadir olan Allah'a, bizim selâmetimiz uğrunda canını feda eden İsa'ya ve onun havârilere inaniyor musun?

— Evet.

Piskoposun emri üzerine, Nitida diz çöküp Thais'in üzerindeki elbiseyi çıkardı. Çocuk şimdi çıplaktı, yalnız boynunda bir muska kalmıştı. Piskopos onu vaftiz teknesine üç defa daldırıp çıkardı. Sonra, yardımcılarının sundukları yağı sürdü, dine yeni kabul edilen çocuğun dudaklarına kutsal tuzdan bir parça koydu. Bunca cefadan sonra, artık ebedî hayata lâayık bir mertebeye ulaşan bu vücudu kurulaayan Nitida, ona, kumaşını kendi elleriyle dokuduğu beyaz elbiseyi giydirdi.

Piskopos parmaklarını dudaklarına götürerek orada bulu-

nanların hepsine huzur ve barış işaretleri dağıttı, ve tören bittiğinden sırmalı elbisesini çıkardı.

Yeraltı mâbedinden hep birlikte çıktıkları zaman, Ahmes:

— Bugünü kutlamamız gerek, dedi, bir ruhu daha Tanrı'ya ulaştırdık; haydi, rahip Vivantius'un evine gidelim, ve orada sabaha dek eğlenelim.

Piskopos:

— Doğru söylüyorsun, Teodor, dedi.

Ve küçük topluluğu, hemen oracıkta olan evine götürdü. Ev bir tek odadan ibaretti, ve eşya olarak da iki tane dokuma tezgâhından, kaba tahtadan yapılmış bir masadan ve aşınmış bir halıdan başka bir şey yoktu. İçeriye girer girmez, Ahmes bağırdı:

— Nitida, mangalı ve yağ tulumunu getir, şöyle güzel bir yemek hazırlayalım.

Bu sözleri söylerken, mantosunun altında sakladığı küçük balıkları çıkardı. Sonra, harlı bir ateş yakarak onları kızarttı. Ve hepsi, piskopos, çocuk, iki delikanlı ve iki köle, halı üzerinde çepçevre oturarak, Allah'a şükrederek balıkları yediler. Vivantius, çektiği çileyi anlatıyor ve dinin yaklaşan zaferini müjdeliyordu. Sert konuşuyordu, ama kullandığı kelimeler arasında oyunlar yapıyor, figürler canlandırıyordu. Çilekeşlerin hayatını, kandan meydana gelen kıpkızıl bir kumaşa benzetiyor ve vaftiz olayını şöyle izah ediyordu:

— Her yerde hâzır ve nâzır olan Allah'ın kutsal ruhu, Meryem ve İsa ile birlikte (1) sularda dalgalanmış, ve işte bundan ötürü Hristiyanlar suda vaftiz edilirler. Fakat, sularda şeytanlar da vardır; su perilerine ait çeşmeler tehlikelidir ve bazı suların ruhlara ve bedenlere çeşitli hastalıklar getirdikleri görülür.

Bazan, muammalı sözlerle düşüncesini belirtiyor ve bu tarzdaki konuşmasıyle çocukta derin bir hayranlık uyandırıyor. Yemeğin sonunda, konuklarına biraz şarap ikram etti ve bu sayede onların da dilleri çözüldü, kasideler, ilâhiler oku-

(1) **Esprit Saint:** Ruhulkudüs.

maya başladılar. Ahmes'le Nitida ayağa kalkarak, daha çocukluklarında öğrendikleri, ve herhalde ilk çağlardan beri aşiretlerinde oynanan bir dansı yaptılar. Bu bir aşk dansı idi; kollarını ve ölçüyle sallanan bütün vücutlarını hareket ettirerek, birbirlerinden bazan kaçıyor, bazan birbirlerini kovalıyormuş gibi yapıyorlardı. Gözleri faltaşı gibi açılıyor, gülümsedikleri zaman dişleri pırıl pırıl parlıyordu.

İşte, Thais böylece vaftiz edilmişti.

Eğlenceyi seviyordu, ve büyüdükçe, onda belirsiz bir takım istekler doğuyordu. Sokaklarda dolaşan avare çocuklara katılıyor, sabahtan akşama kadar dans ediyor ve türkü söylüyordu. Geceleyin, babasının evine dönerken, hâlâ mırıldanarak şarkı söylüyordu:

- *Kambur Torti, neden evde oturursun?*
- *Ben Mile ipliğiyle yün örüyorum.*
- *Kambur Torti, oğlun nasıl can verdi?*
- *Beyaz otlar üstünden denize düştü.*

Şimdi artık temiz yürekli Ahmes'in yerine oğlanlar ve kızlarla dolaşmayı tercih ediyordu. Vefalı dostunun eskisi kadar yanına uğramadığının farkında değildi bile. Hristiyanlara yapılan zulüm hızını kaybetmişti, şimdi daha muntazam toplantılar yapıyorlardı ve Ahmes bu toplantıları kaçırmıyordu. İnançları gittikçe güçleniyor, coşuyordu; o kadar ki bazan ağzından esrarengiz tehditlerin çıktığı bile oluyordu. Zenginlerin servetlerinin ellerinden alınacağını söylüyordu. Meydanlara gidiyor ve Hristiyanların sessiz sedasız toplandıkları sefillerin duvarlarının gölgesinde yayıldıkları bu yerlerde, kölelerin azad edilerek hürriyetlerine kavuşacaklarını ve adalet gününün yaklaştığını bildiriyordu.

— Tanrı'nın ülkesinde, diyordu, köleler soğuk şaraplardan içecekler, nefis meyvaları yiyecekler, ve o esnada zenginler, onların ayaklarının dibinde köpekler gibi sürünecek, soforalardaki kırıntıları atıştıracaklar.

Ahmes'in bu sözleri gizli kalmadı; mahallede yayındı ve kölelerin efendileri, Ahmes'in bir ayaklanmaya sebep ol-

masından korktular. Meyhaneci bu yüzden derin bir kin bağıladı, fakat kinini hiç belli etmedi.

Nitekim, günün birinde, tanrıların sofrasına mahsus gümüş bir tuzluk meyhaneden kayboldu. Efendisinin ve imparatorluğun tanrılarının hışmına uğrayan Ahmes'i hırsızlıkla suçladılar. Ortada delil filan yoktu ve zenci köle bu ithamı bütün gücüyle reddetti. Ama, hiç bir şey para etmedi, mahkeme-sevkettiler, ve kötü bir hizmetkâr olduğu için yargıç onu müthiş bir işkenceye mahkûm etti:

— Ellerini iyilik için kullanmadığından ötürü, ellerinden bir direğe çivileneceksin, dedi.

Ahmes bu hükmü istifini bozmadan dinledi, yargıçı büyük bir saygıyla selâmladı ve cezaevine götürüldü. Burada kaldığı üç gün içinde, mahpuslara Allah'ın yolunu göstermek için vaız vermekten çekinmedi. O zamandan beri rivayet edildiğine göre, katiller ve gardiyanlar bile, Ahmes'in sözlerinin o kadar etkisi altında kalmışlar ki, sonunda onlar da Allah'a iman etmişler.

Onu bir meydana götürdüler. İki yıl önce bir gece, o bu meydandan, beyaz mantosunun altında, ruhunun ruhu, sevgili çiçeği küçük Thais'i taşıyarak, sevinçle geçmişti. Tahtadan bir haça ellerinden çivilenerek asılan zenci kölenin ağzından bir tek şikâyet çıkmadı; yalnız, sık sık «Susadım!» diye inliyordu.

Bu işkence üç gün üç gece sürdü. İnsan vücudunun böylesine bir işkenceye dayanabileceği kimsenin aklına gelmezdi. Bir çok defalar onun öldüğünü sandılar; sinekler gözkapaklarında biriken çapakları harıl harıl yiyorlardı; fakat, Ahmes birdenbire yine kendine geliyor, kan çanağı gibi gözlerini açıyordu. Dördüncü günün sabahında, çocukların sesinden daha pürüzsüz bir sesle şarkı söylemeye başladı:

— *Söyle bize, Meryem Ana, geldiğin yerde neler gördün?*

Sonra gülümseyerek:

— İşte, dedi, Yüce Tanrı'nın melekleri! Bana şarap ve meyva getiriyorlar. Kanatlarından çıkan meltem ne kadar da serin!..

Ve ruhunu teslim etti.

Yüzünde, ölmüş olmasına rağmen, mutluluk belirtisi vardı. Sehpanın etrafında bekleyen nöbetçiler, hayret içinde kaldılar. Vivantius, birkaç dindaşıyla birlikte gelip, aziz Jan lö Baptist'in lâhiidinde, kurbanlar arasında gömülmek üzere, Ahmes'in nâşını istedi. Ve böylece, zenci köle, dinler tarihine, Nübyalı aziz Teodor adıyla geçti.

Üç yıl sonra, Maksans galibi Konstantin, yayınladığı bir kararnameyle, Hristiyanlara huzur sağladı, ve ondan sonra, Tanrı'ya inananlar yalnız bir takım imansızların saldırısına uğradı.

Dostu Ahmes işkenceler içinde öldüğü zaman Thais on bir yaşındaydı. O gün duyduğu teessürü ve dehşeti hâlâ bir türlü unutamıyor, yenemiyordu. Ahmes'in, yaşantısıyla de ölümüyle de mutluluğa eriştiğini anlayacak kadar temiz yürekli değildi. Bu düşünce onun küçük ruhunda yer etti, bu fâni dünyada ancak müthiş ıstırap çekmek suretiyle insanların iyi olabilecekleri kanısına vardı. Bu yüzden, iyi kalpli olmaktan, acı çekmekten korkuyordu, zira canı pek tatlıydı!..

Vaktinden önce, limandaki delikanlılarla düşüp kalkmaya başladı ve geceleri mahalle aralarında dolaşan zamparaların peşine takıldı; onlardan kazandığı paralarla kendisine çörekler, incik boncuk satın alıyordu.

Kazandığı bu paralardan eve hiç bir şey getirmediği için, annesinden boyuna dayak yiyordu. Dayaktan kurtulmak için, şehrin etrafını çevreleyen surlara kadar yalın ayak koşuyor ve taşlar arasındaki kertenkele dolu yarıklarda yatıyordu. Orada, köleleri tarafından taşınan tahtirevanları üzerinde gelip geçen süslü ve mücevherler içindeki zengin kadınları seyrederek, düşünceye dalıyordu.

Her zamankinden çok dayak yediği bir gün, kapının önünde çömelmiş, kımıldamadan dururken, ihtiyar bir kadın önünde durdu, bir şey söylemeden birkaç saniye genç kızı tepeden tırnağa süzdü, sonra:

— Aman, şu güzel çiçeğe bakın! Elmasım benim! Ne mutlu seni dünyaya getiren anaya ve sana hayat veren babaya!

Thais susuyor, gözlerini eğmiş yere bakıyordu. Gözleri kızarmıştı, ağladığı belliydi.

İhtiyar kadın:

— Benim beyaz menekşem, diye devam etti, anan senin gibi bir tanrıçayı beslediği için mutlu değil mi? Ya baban, içinden sevinmiyor mu?..

— Benim babam kocaman bir şarap tulumu, dedi, anam ise doymak bilmeyen bir sülük.

Kocakarı, etraftan görülüp görülmediğini anlamak için sağına soluna baktıktan sonra:

— Benim tatlı sümbülüm, dedi, benim nur yüzlü kızım, gel benimle, yaşamak için sadece dans etmen ve gülümsemen yetecek. Seni ballı çöreklerle besleyeceğim, oğlum, öz oğlum da seni canı gibi sevecek. Oğlum yakışıklıdır, gençtir; çenesinde sadece hafif bir sakalı var; teni yumuşaktır, dedikleri gibi, küçük bir Akarne domuz yavrusu.

Thais:

— Pekâlâ, seninle geliyorum, diye cevap verdi.

Ve kalkıp kocakarıyı izleyerek şehirden uzaklaştı...

Möroe adındaki bu kadın, dans öğrettiği kızlarla delikanlıları diyar diyar dolaştırır ve ziyafetlerde, cümbüşlerde oynamak üzere zenginlere kiralardı.

Thais'i gözüne kestiren ihtiyar kadın günün birinde onun şahane bir dansöz olacağını tahmin ettiği için, genç kıza kırbaçla dayak atarak, müzik ve vezin öğretti. Hele rebabın ahengine ayak uydurarak dans etmeyecek olursa, Thais'in eşsiz güzellikteki ilâhî bacaklarını kırbaçla döverdi. Ne yaşı, ne de kız mı oğlan mı belli olmayan ve sıska bir piç olan oğlu ise, kızcağızı durmadan hırpalar, onun varlığında sanki bütün kadın ırkına karşı beslediği kini tatmin ederdi. Bale yapan kızların hareketlerine özenen bu oğlan, Thais'e, pandomimalarda (1), yüz ifadelerinin, davranışların ve jestlerin yardımıyla, bütün ihtirasları ve özellikle aşkı belirtmek sanatını öğretiyordu. Usta

(1) **Pantomima:** Sözsüz, yalnız jestlerden ve mimiklerden ibaret olan oyun.

bir öğretmendi, ama ona istemeye istemeye bildiklerini öğretiyordu; öğrencisini kıskanıyor, Thais'in erkeklerin şehvet zevkini tatmin etmek üzere yaratılmış bir mahlûk olduğunu görünce, bazan dayanamıyor, şıfıntı orospular gibi kızın yanaklarını tırmalıyor, kolunu çimdikliyor, yahut bir çuvaldız alarak kaba etine batırıyordu. Bununla beraber, onun verdiği dersler sayesinde, kısa bir sürede Thais yaman bir müzisyen, pandomimacı ve dansöz oldu. Mamafih, genç kız ustalarının böyle hoyratça davranmalarına şaşmıyor, tabii karşılıyordu. Hatta müzikten anlayan ve Yunanistan şarabı içen bu ihtiyar kadına karşı içinde bir saygı duyuyordu. Möroe Antakya'ya uğradığında, öğrencisini dans etmek ve flüt çalmak üzere, şehrin ziyafet veren zenginlerine kiraladı. Thais dans etti ve beğenildi. En büyük para babaları onu, sofradan kalkar kalkmaz, El'âsi koruluğuna götürüyorlardı. Genç Thais, henüz şehvetin değerini iyice bilmediğinden, bu hovardaların hepsine vücudunu teslim ediyordu. Fakat, bir gece, şehrin en kibar gençlerinin önünde dans ettikten sonra, imparatorluk genel valisinin oğlu ona yaklaştı. Arslan gibi, ateşli bir gençti, Thais'e sanki onu öpüyormuş gibi ıslak bir sesle:

— Thais, ben senin saçlarını kuşatan çember, o nefis bedenini saran kumaş, güzel ayaklarındaki sandal olaydım! dedi. Ne olur, beni ayaklarının dibinde bir sandal gibi yuvarla; ne olur seni okşamak için can atan şu ellerim senin vücudunu saran elbise, saçlarını kuşatan çember olsun!.. Gel, güzel çocuk, gel evime gidelim ve dünyayı unutalım.

Genç adam konuşurken, Thais ona bakıyordu. Yakışıklı olduğunu gördü. Ansızın, alnında buz gibi terlerin belirdiğini hissetti; yemyeşil kesildi; sarsıldı; göz kapaklarının üzerine bir bulut indi. Genç adam hâlâ yalvarıyordu. Fakat, Thais onun peşinden gitmeyi kabul etmedi. Lollius ona boş yere ateşli gözlerle baktı, coşkun sözler söyledi, ve onu zorla kucaklayıp götürmek isteyince, Thais genç adamı sert bir hareketle itti. O zaman Lollius, yalvarmaya, ağlamaya başladı. Thais ise, bilinmeyen, yenilmez bir gücün etkisi sayesinde ona karşı direndi.

Davetliler:

— Ne çalgınlık! diyorlardı. Lollius asil bir gençtir; yakışıklıdır da, fazla olarak zengindir. Şu çalgıcı kızına bakın, ona hakaret ediyor!..

Lollius evine yalnız döndü ve o gece sabaha dek şehvet ateşleri içinde yandı. Ertesi sabah, erkenden, rengi uçmuş, gözleri kızarmış bir halde, çalgıcı kızın kapısına bir demet çiçek koymaya geldi. Bu esnada Thais, Lollius'tan kaçıyor ve onu daima düşünmekten, benliğinde hissetmekten kendini menediyordu. Thais ıstırap çekiyordu, ama ıstırabının ne olduğunun henüz farkında değildi. Neden böyle birdenbire değiştiğini ve neden mahzunlaştığını kendi kendine soruyordu. Artık âşık-larını reddediyordu: Hepsinden tiksiniyordu artık. Gün ışığına çıkmak istemiyor, bütün gün yatağında yatarak, başını yastıklar arasına sokup hüngür hüngür ağlıyordu. Lollius birçok defalar Thais'in kapısını zorlamaya muvaffak oldu ve bu insafsız kıza hem yalvardı, hem beddua etti. Oysa Thais onun karşısında bir bakire kadar korkak davranıyor ve:

— İstemem! İstemem! diye bağıriyordu.

Sonra, aradan on beş gün geçip de kendisini ona teslim edince, Lollius'ü sevdiğini anladı; onun peşinden evine gitti ve bir daha ondan ayrılmadı. Çok tatlı bir hayat sürdüler. Sabah-tan akşama kadar evde kapanıyor, gözlerini birbirlerinden ayırmıyor, çocuklar gibi lâflar ediyorlardı. Akşamları Asi ırmağının تنها kıyılarında dolaşiyor, taflan ormanlarında kayboluyorlardı. Bazan, şafakla beraber, Silpikus yamaçlarına kadar uzanıyor ve sümbül topluyorlardı. Aynı kâsedan su içiyor, ve Thais ağzına bir üzüm tanesi atacak olsa, Lollius bu üzüm tanesini onun ağzından dişleriyle alıyordu.

Möroe, Lollius'ün evine gelip bağırıp çağırarak Thais'i geri vermesini istedi:

— O benim kızım, diyordu ihtiyar kadın, kızımı, mis kokulu çiçeğimi, canımı, ciğerimi elimden alıyorlar!..

Lollius kocakarıya bol para verip savdı. Fakat, kadın tekrar gelip bir daha para koparmaya çalışınca, onu hapse attırdı. Ve yargıçlar Möroe'nin daha önce birçok cinayet işlediğini mey-

dana çıkarınca, onu idama mahkûm ettiler ve arslanlara parçalattılar.

Thais sevgilisine muhayyelenin bütün çılgınlıkları ve masumiyetin bütün sürprizleriyle âşıktı. Ona, yürekten gelen gerçek bir samimiyetle:

— Senden başkasını sevmedim, diyordu.

Lollius ona:

— Sen hiç bir kadına benzemiyorsun, diye cevap veriyordu.

Bu büyüleyici mutluluk altı ay sürdü ve bir günde sona erdi. Thais ansızın kendisini yapayalnız ve bomboş hisseder oldu. Artık Lollius'u tanımaz olmuştu.

— Bir anda onu böyle benim gözümde kim değiştirdi? diye düşünüyordu. Nasıl oluyor da artık diğer bütün erkeklere benziyor ve kendi kendisine benzemiyor?..

Onu bırakıp gitti, ama içinde Lollius'ü başka bir erkeğin varlığında tekrar bulmak için gizli bir istek vardı. Hem, eskiden sevip de sonradan soğuduğu biriyle yaşamaktansa, hiç sevmediği biriyle yaşamanın daha az üzücü olacağını düşünüyordu. Ve mabetlerde çırılçıplak bakire kızların dans ettiği, orospuların kafileler halinde Asi ırmağını yüzerek geçtikleri sefahat âlemlerinde, şehvet düşkünü zengin adamlarla düşüp kalkmaya başladı. Bu kibarlar ve canavarlar şehrindeki bütün zevklerden o da payını aldı; bilhassa tiyatrolara çok devam etti, orada, bütün ülkelerden gelen usta oyuncuların mimiklerini alkışlayan meraklı seyirci kitlelerini gördü.

Pantomimacıların mimiklerini, dansörleri, tiyatro oyuncularını, ve özellikle, trajedilerde, genç adamların ilâhî sevgilileri ve Tanrıların fâni gözdeleleri rolünü yapan kadınları seyrediyordu. Bu kadınların böyle halkı nasıl büyülediklerinin sırrını keşfedince, onlardan daha güzel olduğunu düşünerek, daha iyi oynayacağına kanaat getirdi. Pantomimacıların başı ile görüştü ve trupuna dahil olmak istedi. Güzelliği ve Möroe'nin dersleri sayesinde, kabul edildi ve sahnede Dirse'yi canlandırdı.

Tecrübesi olmadığından ve seyirciler önceden onu alkışla-

mak üzere teşvik edilmemiş oldukları için, şöyle böyle beğenildi. Fakat, birkaç ay süren bir acemilikten sonra, güzelliği sahnede öylesine belirdi ki, bütün şehir heyecana kapıldı. Bütün Antakyalılar tiyatroya hücum ettiler. Kamuoyunun etkisi altında kalan yüksek yargıçlar ve en ileri gelen eşraf bile Thais için tiyatroya gidiyordu. Limandaki hamallar ve işçiler tiyatroya gidebilmek için, ekmek paralarından kesip bilet alıyorlardı. Şairler Thais için övgüler yazıyorlardı. Sakallı filozoflar ise, hamamlarda ve okullarda ona karşı ateş püsküren nutuklar çekiyor; Thais tahteravanı üzerinde geçerken, Hristiyan rahipleri başlarını çeviriyorlardı. Kapısının eşiği çiçeklerle süslü ve kanlarla sulanmıştı. Âşıkları ona, sayı ile değil, avuç dolusu altın veriyor, ihtiyar adamların biriktirdikleri bütün paracıklar, birer nehir gibi, onun ayakları dibinde kaybolup gidiyordu. İşte, bundan ötürü, onun ruhu huzur içindeydi. Oysa kendisini bu kadar çok sevdiğini ve tanrıların koruduğunu gördükçe gururlanıyor, ve kendi kendisini seviyordu.

Yıllarca Antakyalıların hayranlığını ve sevgisini kazandıktan sonra, İskenderiye'yi görmek, çocukken sefil ve utanç verici bir halde tozlu sokaklarında dolaştığı şehire şan ve şöretini göstermek arzusuna kapıldı. Altın şehri onu sevinçle karşıladı ve onu yeni servetlere boğdu. Sahnede görüldüğü gün, büyük bir zafer elde etti. Sayısız hayranlarının ve âşıklarının hücumuna uğradı. Onları birbirinden ayırt etmeksizin kabul ediyordu. Zira, Lollius'u bulmaktan artık umudunu kesmişti.

Bir sürü ziyaretçisi arasında, şehvet arzuları duymadan yaşama ilkesini yaymaya çalışan, fakat Thais'e dayanamayan Nisias'ı de kabul etti. Zengin olmasına rağmen, Nisias, akıllı, uslu bir adamdı. Fakat, Thais'i ne zekâsının inceliğiyle, ne de duygularının nezaketiyle büyüleyebildi. Thais onu sevmiyordu, hatta onun zarif nüktelerine bazan kızıyordu. Filozofun herşeyden durmadan kuşkulanması, genç kadının canını sıkıyordu. Çünkü, Nisias hiç bir şeye inanmıyordu, oysa Thais herşeye inanıyordu. Thais, Allah'ın hikmetine, hâbis ruhların büyük gücüne, kaza ve kadere, bedduaya, ilâhî adalete inanıyordu.

Hem İsa'ya, hem de Suriyelilerin temiz yürekli tanrıçasına iman etmişti; ne zaman Hekat denilen kötü ruhlu adam meydanlardan geçse dişi köpeklerin uluduğuna ve bir koçun kanlı postuna sarılı kâseden içki sunan bir kadının erkekte dayanılmaz bir aşk uyandırdığına inanıyordu. Bilinmeyen şeyleri öğrenmek için doymak bilmeyen bir merakı vardı; isimsiz varlıkları çağırıyor ve sonu gelmeyen bir bekleyiş içinde yaşıyordu. Gelecek onu korkutuyordu, ama yine de onu öğrenmek için can atıyordu. Kendisini her zaman aldatan ve bir türlü peşini bırakmayan İsis rahiplerini, Gildanî müneccimlerini, uydurma ilâç yapan yalancı lokman hekimleri, ve zenci büyücülerini etrafına topluyordu. Ölümünden korkuyordu. Thais nereye baksa ölümünü hatırlıyordu. Kendisini şehvete kaptırdığı anlarda, sanki, ansızın, buz gibi soğuk bir parmak çıplak omuzuna dokunuyor, sapsarı kesiliyor ve vücudunu saran erkeğin kolları arasında dehşet içinde bağılıyordu.

Nisias ona:

— Kaderimiz, ister, saçlarımız akpak olmuş, avurtlarımız çökmüş bir halde ebedî geceye dalmak olsun, veyahut, şu anda gökyüzünde parlayan gün bizim son günümüz olsun, ne çıkar, Thais'im benim! Biz, hayatın tadını çıkarmaya bakalım. Ne kadar çok hissedersek, o kadar çok yaşamış oluruz. Hislerin zekâsından başka zekâ yoktur: sevmek demek, anlamak demektir. Bilmediğimiz, anlamadığımız şey yoktur. Var olmayan bir hiç için kendimizi üzme neye yarar?

Thais, ona öfkeyle cevap veriyordu:

— Senin gibi, hiç bir şeye umut bağlamayan, hiç bir şeyden korkmayan insanlardan nefret ediyorum. Ben herşeyi bilmek istiyorum! Bilmek istiyorum!..

Hayatın sırlarını öğrenmek üzere, Thais, filozofların kitaplarını okumaya koyuldu, fakat hiç bir şey anlamadı, Çocukluk yıllarından uzaklaştıkça, o günleri şimdi daha rahatlıkla anlıyordu. Akşamları, kıyafet değiştirip, daracık sokaklarda, yollarda, bir zamanlar sefalet içinde büyüdüğü o meydanlarda dolaşmaya bayılıyordu. Anasını babasını kaybetmiş olduğu ve onları sevmediği için üzülüyordu. Hristiyan papazlarla karşı-

laştıkça, vaktiyle nasıl vaftiz edildiğini hatırlıyor ve heyecanlanıyordu. Bir gece, uzun bir mantoya sarınarak ve sarı saçlarını koyu renk bir kapüşona gizleyerek, şehrin kenar mahallelerinde her zamanki gibi avare avare dolaşırken, farkında olmadan, aziz Jean-le-Baptiste'in adını taşıyan harap kilisenin önüne vardı. İçeride şarkı söylendiğini duydu ve kapı aralığından parlak bir ışığın sızdığını gördü. Bunda şaşılacak bir şey yoktu, çünkü, yirmi yıldan beri, Maksans fatihi tarafından korunan Hristiyanlar, artık dualarını açıkça okuyor, âyinlerini serbestçe yapıyorlardı. Fakat, bu şarkılarda kalplere hitap eden coşkun bir anlam vardı. Sanki davetliymiş gibi, Thais, kapıyı koluyla itti ve kiliseye girdi. İçerisi çok kalabalıktı. Yüksek duvara dayalı mezarın etrafında, kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar diz çökmüşlerdi. Mezar, üstüne asma dalları ve üzüm salkımları oyulmuş, taştan bir tekneden ibaretti; bununla beraber, fevkalâde süslenmişti. Üstü yeşil hurma dallarından ve kırmızı güllerden yapılmış çelenklerle örtülüydü. Etrafında, çepeçevre sayısız ışıklar, Arabistan zambaklarından tüten dumanların meleklerin etekleri gibi dalgalandıkları karanlıklar içinde birer yıldızı andırıyordu. Bu ışıklar sayesinde, duvarlardaki göksel hayallere benzeyen resimler fark ediliyordu. Beyazlar giyinmiş rahipler, mezarın ayak ucunda yere kapanmışlardı. Halkla birlikte söyledikleri ilâhiler, ıstıraptan duyulan zevki ifade ediyor, ve muzaffer olmuş insanlara mahsus genel bir yas havası içinde, çekilen bunca acıya öylesine bir sevinç katıyordu ki, Thais, onları dinlerken, hayatın gerçek zevklerini ve aynı zamanda, tazelenen duygularında ölümün dehşetini duyuyordu.

Şarkılar bitince, dua edenler sıraya girdiler ve gidip mezarın taşlarını öptüler. Bunlar elleriyle çalışmaya alışmış ekmekçilerdi. Ağır adımlarla, gözlerini bir noktaya dikmiş, ağızları açık, saf yürekli insanlara mahsus bir tavırla ilerliyorlardı. Kadınlar, kollarında tuttukları yavrularını kaldırıyor ve yanaklarını yavaşça mezar taşına değdiriyorlardı.

Thais, şaşkın ve heyecanlı bir halde, bu mezarın taşını neden öptüklerini, rahiplerden birine sordu.

Rahip:

— Bilmiyor musun, kadın, dedi, imparator Diyoklesyen zamanında din uğrunda hayatını feda eden Nubyalı aziz Teodor'u anma töreni yapıyoruz? Onun tertemiz bir yaşantısı vardı, din uğrunda kurban gitti. Bundan ötürü beyazlar giydik ve mezarına kırmızı güller koyduk.

Bu sözleri işitince, Thais diz üstü çöktü ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ahmes'in hemen hemen silinmiş anısı, şimdi ruhunda canlanıyordu. Mumlardan çıkan ışıklar, güllerden yayılan kokular, buhurdanlıkların bulutlar halinde tüten dumanları, ilâhilerden yükselen sesler, ruhlardan fışkıran iman, herşey, bu karanlık, tatlı ve acı hâtıra üzerine bir zafer havasının sevincini serpiyordu. Thais, kendinden geçmiş bir halde düşünüyordu:

Ahmes temiz yürekli bir insandı, şimdi ise ulu ve güzel bir varlık olmuş! İnsanların üstünde bir varlık olmaya nasıl muvaffak olmuş? Servetten de, şehvetten de üstün olan, bu bilinmeyen şey nedir?..

Yavaş yavaş yerinden kalktı ve mumların ışığında yaşları parlayan menekşe renkli gözlerini, onu vaktiyle bir baba gibi seven azizin mezarına doğru çevirdi; sonra, başı önüne eğik bir halde, alçak gönüllü bir davranışla, yavaş yavaş ilerledi ve en sonunda, nice şehvet arzularını söndüren o dudaklarıyla, zenci kölenin mezar taşını öptü.

Eve döndüğü zaman, Nisias'ı, saçlarına kokular sürmüş, entarisinin düğmeleri çözülmüş bir halde, ahlâk üzerine bir kitap okuyarak kendisini beklerken buldu. Adam, Thais'e doğru kollarını açarak ilerledi ve gülerek:

— Zalim Thais, dedi, senin gelmeni beklerken, stoisyenlerin (1) en yamanı tarafından dikte edilen bu eski eserde neler görüyordum bir bilsen! Bir takım fazilet ilkeleri veya yüksek özdeyişler mi? Hayır! Bu ulu papirüs üzerinde ben, bin-

(1) **Stoicisme:** Reybîlik. İsa'dan önce V. yüzyılda yaşayan Grek filozofu Zenon'un hayat felsefesine dayanan doktrin: İstiraplara, hatta fizikî acılara, şikayet etmeden katlanmak. (Rüfâilikte olduğu gibi.)

lerce ve binlerce küçücük Thais'in dans ettiğini görüyordum. Hepsinin de boyu parmak kadardı, ama buna rağmen hepsi de şahane güzellikteydi ve bir tek Thais'i canlandırıyorlardı. Aralarında, erguvan renginde, sırmalı mantosu olanlar vardı; bazıları ise, birer beyaz bulut gibi, şeffaf tüller içinde, havada dalgalanıyorlardı. Nihayet, iki tanesi elele tutuşmuşlardı. Bunlar, birbirlerine o kadar çok benziyorlardı ki, ayırt etmeye imkân yoktu. İkisi de gülümsüyordu. Birincisi şöyle diyordu: «Ben aşkım.» İkincisi ise: «Ben ölümüm.»

Nisias hem bunları söylüyor, hem de Thais'i kolları arasında sıkıyordu. Genç kadının yere bakan gözlerindeki korkunç ifadeyi görmediği için, düşüncelerini arka arkaya sıralıyor, kendisini dinleyip dinlemediğinin farkına varmıyordu:

— Evet, «Ruhunu yüceltmek için sarfettiğin çabalara hiç bir şey engel olamamalıdır» cümlesini okurken, aslında şu kelimeler gözlerimin önünde canlanıyordu: «Thais'in öpüşleri, alevden daha yakıcı ve baldan daha tatlıdır.» İşte, insafsız çocuk, bugün senin yüzünden, bir filozof, filozofların kitaplarını böyle anlıyor. Gerçi, herbirimizin, başkasının düşüncesinde kendi düşüncemizi keşfettiğimiz doğrudur, ve hepimiz kitapları az çok benim bu kitabı okuduğum gibi okuruz...

Thais onu dinlemiyordu bile, onun akli fikri hâlâ Nübyalı zenci kölenin mezarı önündeydi. Nisias genç kadının içini çektiğini işitince, ensesinden öperek:

— Mahzun olma, yavrucuğum, dedi. İnsan dünyada ancak dünyaya boş verdiği zaman mutlu olur. Biz, bu işin sırlarını biliriz. Gel; hayatı aldatalım: merak etme, o da bizden aşağı kalmayacaktır aldatmak hususunda. Gel sevişelim.

Thais onu iterek:

— Ne? diye bağırdı acı acı. Sevişmek mi? Fakat, sen ömründe hiç kimseyi sevmedin? Sen, sevmek nedir bilir misin? Hem ben seni sevmiyorum ki! Hayır! Seni sevmiyorum! Nefret ediyorum senden. Defol! Nefret ediyorum dedim. Mutlu ve zengin olan kimselerin hepsinden iğreniyorum. Defol! Defol!.. İyilik denilen şey yalnız mutsuz insanlarda bulunur. Ben daha çocukken, çarmıha gerilerek öldürülen zenci bir köle ta-

nımıştım. Dünyanın en temiz yürekli adamıydı; kalbi sevgi doluydu, yaşamının sırrını biliyordu. Sen onun ayaklarına su bile dökemezdin. Defol! Bir daha gözüm görmesin seni.

Thais, yerdeki halının üzerine yüzü koyun yattı ve sabaha kadar hıçkıra hıçkıra ağladı, bundan böyle, zenci köle aziz Teodor gibi, fakir ve sade bir hayat yaşamayı tasarladı.

Fakat, daha ertesi gün, tekrar, vaz geçemediği zevklere daldı. Hâlâ bozulmayan güzelliğinin çok uzun sürmeyeceğini bildiğinden, doya doya faydalanıp gönlünü eğlendirmek üzere hızını artırdı. Her zamankinden çok itina ederek çıktığı tiyatroların sahnelerinde, heykeltıraşların, ressamların ve şairlerin hayallerini canlandırmaya başladı. O kadar ki, bu usta sanatçının biçimlerinde, davranışlarında, hareketlerinde, yürüyüşünde, ilâhî ahengin gerçekleştiğini gören bilginler ve filozoflar, onu faziletler mertebesine yükseltiyor ve: «O da, Thais de bir geometri bilginidir» diyorlardı. Cahiller, fakirler, zavallılar, utangaçlar, karşılına çıkan bu kadını, tanrısal bir varlık gibi takdis ediyorlardı. Fakat, bütün bu övgülere rağmen, Thais yine mahzundu, ve ölümden her zamankinden çok korkuyordu. Onun bu endişesini hiç bir şey, hatta o muhteşem evi ve dilere destan olan o güzel bahçeleri bile gideremiyordu.

Çok para sarf ederek Hindistan'dan ve İran'dan getirttiği ağaçlar diktirtmişti. Bir fıskiye bunları şırıldayarak suluyordu. Harap sütunlar, usta bir mimar tarafından taklit edilen vahşî kayalar, heykellerin akisleri görülen bir gölcükten belirliyordu. Bahçenin ortasında, Peri kızları mağarası vardı. Daha kapıdan girer girmez rastlanan, renkli balmumundan resimleri yapılmış üç kadının adı verilmişti bu mağaraya. Bu kadınlar, yıkanmak üzere soyunuyorlardı. Kimseler görmesin diye korkudan başlarını çeviren bu kadınların resimleri insana canlıymış hissini veriyordu. Bu sessiz ve kimsesiz kuytu yere ışık, ancak incecik su tabakaları arasından, yumuşayarak ve gökkuşağının renklerini alarak sızabiliyordu. Kutsal mağaralarda olduğu gibi, bu mağaranın da bütün duvarlarında, çelenkler, adaklar, tablolar asılıydı. Bunlar, Thais'in güzelliğini övüyorlardı. Trajedi ve komedi oyuncularına mahsus canlı renklere

boyanmış maskeler, tiyatro sahneleri, yahut kaba ve gülünç suratları, veya efsanevî hayvanları canlandıran yağlı boya resimler de vardı. Orta yerde, bir kaide üzerinde, Eros'un fildişinden yapılmış büyük bir heykeli duruyordu. Bunu Nisias hediye etmişti. Kayalar arasındaki bir oyukta duran, siyah mermerden yapılmış bir keçinin akikten gözleri pırıl pırıl parlıyordu. Memelerinin etrafında alçıdan yapılmış altı tane keçi yavrusu, çırpınıyordu; fakat, anaları, sivri ayaklarını kaldırmış, sanki kayalara tırmanmak için sabırsızlanıyordu. Yer baştan başa Bizans halılarıyla, Çin'deki sarı insanların işledikleri yastıklarla ve Libya arslanlarının postlarıyla kaplıydı. Altından buhurdanlar hafif hafif tütüyordu. Şuraya buraya yerleştirilen yeşil vazolardan çiçekler fışkırıyordu. Ve, ta dipte, karanlıkta ve kızılıklar içinde, Hindistan'dan gelen dev bir kaplumbağa kabuğunun üstünde altın çiviler parılıyordu. Bu kabuk altüst edilince Thais'e yatak oluyordu. İşte, her gün, suların şırıltısı, mis gibi kokuların ve çiçeklerin ortasında, Thais uzanarak keyfediyor, dostlarıyla sohbet ederek, yahut tek başına, tiyatro âleminin yalancı dünyalarını veya kaybolan yıllarını düşünerek akşam yemeği saatını bekliyordu.

İşte, o gün de, oyundan sonra, Peri kızları mağarasında dinleniyordu. Aynada, yavaş yavaş azalmaya başlayan güzelliğinin ilk kaybolma belirtilerini kolluyor ve günün birinde ak saçlı, yüzü buruşmuş bir ihtiyar olacağını düşünerek dehşet içinde kalıyordu. Tenine eski tazeliğini vermek için, birtakım otları yakarak tütsü yapmanın ve büyümlü bazı sözleri söylemenin yeteceğini düşünerek, boş yere kendi kendini teselli etmeye çalışıyordu. Zira, insafsız bir ses ona bağıırıyordu: «Thais, ihtiyarlayacaksın, sen de ihtiyar olacaksın!» Ve alnını buz gibi ter taneleri kaphıyordu. Sonra, sonsuz bir şefkatle tekrar aynaya bakarak, kendisini yine güzel ve sevmeye değer buluyordu. Kendi kendine gülümseyerek: «İskenderiye'de hiç bir kadın benimle boy ölçüşemez! diyordu. Hangisinde bendeki kıvrak endam var? Hangisinin hareketleri benim hareketlerim kadar güzel? Ya kollar, ey benim sevgili aynam, ya şu kollar, gerçek bir aşk zinciri değil mi?...»

Böyle düşündüğü sırada, karşısında, zayıf, gözleri pırıl pırıl parlayan, saç sakalı birbirine karışmış, üzerinde süslü bir elbise olan bir adamın ayakta durduğunu gördü. Elinden aynası düştü ve korkudan bağırdı.

Pafnüs, istifini bozmadan duruyordu. Thais'in güzelliği karşısında şaşkına dönmüş bir haldeydi. Ta kalbinden şöyle dua ediyordu:

— Ey Ulu Tanrım, bu kadının yüzü beni rezil etmesin, kulunun o sayede yükselmesine yardım et!..

Sonra, konuşmak için çaba sarf ederek:

— Thais, ben çok uzak bir diyarda oturuyorum, senin güzelliğin beni buralara kadar çekti, dedi. Senin en usta tiyatro oyuncusu ve dayanılmaz kadın olduğunu söylüyorlar. Senin zenginliğin ve aşkların hakkındaki efsaneler eski çağlardaki Rodopis'i hatırlatıyor. Nil'in bütün kayıkçıları onun harikulade hikâyesini ezbere bilirler. Bunun için ben de seni görmek arzusuna kapıldım ve görüyorum ki anlattıklarından da güzelmisin. Söylenenden bin defa daha bilgilisin. Şu anda senin karşında, içimden: «Ona yaklaşıp da bir sarhoş gibi sendelelemeye imkân yok» diyorum.

Bu sözler gerçi içinden gelmiyordu, ama rahip öylesine bir dinî gayret içindeydi ki, gerçekmiş gibi coşarak konuşuyordu. Bu esnada, Thais, demin kendisini korkutan bu garip insana yadırgayarak bakmıyordu. Vahşî ve kaba görünüşüyle, gözlerindeki gamlı ve ateşli bakışlarıyla, Pafnüs onda hayret uyandırıyordu. O zamana kadar tanıdığı erkeklerin hepsinden bambaşka olan bir adamın durumunu ve yaşantısını merak ediyordu. Ona tatlı ve alaycı bir sesle cevap verdi:

— Pek çabuk hayran oluyorsun, yabancı. Dikkat et, bakışlarım seni iliklerine kadar yakmasın! Beni sevmekten sakın!..

Pafnüs ona:

— Seni seviyorum, Thais! dedi. Seni canımdan çok seviyorum. Senin yüzünden ben sevgili çölümü terk ettim; susmak için yemin eden dudaklarım, senin için günaha girdi; senin için, görmemem gereken şeyleri gördüm, işitmemem gereken şeyleri işittim, kalbim senin için karıştı ve içinden, güvercin-

lerin su içtikleri kaynaklar gibi sular fışkırdı; zebanilerle caddelerin kol gezdikleri çöllerde gece gündüz senin için yürüdüm; çıplak ayaklarımla engerek yılanlarının ve akreplerin üzerine hep senin için bastım! Evet, seni seviyorum! Ben seni, gözleri şehvetten kararıp üzerine aç kurtlar yahut boğalar gibi saldıran o adamlar gibi sevmiyorum. Bir geyik yavrusu, bir ceylan bir arslan için neyse sen onlar için osun. Ey kadın, onların yırtıcı aşkları senin ruhunu paramparça ediyor! Ben senin ruhunu da, bedenini de seviyorum, seni Tanrı'nın varlığında yüzyıllar boyunca seviyorum; benim bağrımda senin için beslediğim sevginin adına gerçek inanç ve tanrısal acıma derler. Ben sana, geçici bir gecenin rüyalarından ve bir anlık sarhoşluktan çok daha iyisini vaat ediyorum. Ben sana, kutsal ziyafetler ve göksel düğünler vaat ediyorum. Benim sana getirdiğim mutluluk sonsuzdur; iştirilmemiş bir mutluluktur bu; onu sana anlatmaya imkân yok, ve eğer bu dünyada mutlu yaşayan faniler o sonsuz mutluluğun bir gölgesini bir parçacık görebilseydiler, hayretten derhal ölürlerdi.

Thais, isyankâr bir gülüşle:

— Dostum, dedi, göster bakalım bana böyle harikulade bir aşkı. Hadi çabuk ol! Böyle uzun uzadıya laf etmek benim güzelliğime hakaret olur, vakit kaybetmeyelim. Bana söylediğin o sonsuz mutluluğu öğrenmek için can atıyorum; ama, doğrusunu söylemek gerekirse, onu hiç bir zaman öğrenememekten ve senin vaat ettiğin şeylerin hepsinin sözden ibaret kalmasından korkuyorum. Büyük bir mutluluğu vaat etmek vermekten kolaydır. Herkesin kendine göre bir kabiliyeti vardır. Galiba seninkisi de nutuk çekmek! Sen bilinmeyen, meçhul bir aşktan söz ediyorsun. İnsanlar öyle uzun çağlardan beri öpüşüyorlar ki, aşkın sırları diye hâlâ bir şey kaldıysa şaşarım. Hem bu konuda âşıklar, âlimlerden çok daha fazla şey bilirler.

— Alay etme, Thais. Ben sana o bilinmeyen aşkı getiriyorum.

— Dostum, çok geç kaldın. Benim bilmediğim aşk yoktur.

— Benim sana getirdiğim aşk şerefle doludur, oysa senin bildiğin aşklar utanç vericidir.

Thais ona dalgın dalgın baktı; küçük alnında sert bir çizgi belirmişti:

— Sen çok ileri gidiyorsun, yabancı, dedi. Seni evine kabul eden kadına karşı küstahlık ediyorsun. Bana iyice bak ve de ki ben rezil kadının biriyim. Hayır! Utanmıyorum, benim gibi yaşayanların hepsi, benim kadar güzel ve zengin olmamalarına rağmen, utanmazlar. Ben, geçtiğim yerlere şehvet saçtım. Bütün cihanda benim şöhretimi yapan da budur. Ben, dünyanın bütün hükümdarlarından daha güçlüyüm. Onları ben ayaklarımın dibinde gördüm. Bana iyi bak, bak şu küçücük ayaklara: Binlerce erkek onları öpebilmek için canlarını seve seve verirler. Ben çok büyük değilim, şu yeryüzünde fazla bir yer tutmam. Ben sokaktan geçerken beni Serapeum'un tepesinden seyredenler bir pirinç tanesi sanırlar; ama, bu pirinç tanesi, erkekler arasında, Gayya kuyusunu dolduracak kadar çok umutsuzluk, kin ve cinayet meydana getirir. Sen çıldırmışsın, bana utanmaktan söz ediyorsun, oysa benim etrafım şan ve şerefle dolu!..

— İnsanların gözünde şan ve şeref olan, Tanrı'nın huzurunda günahdır, alçaklıktır. Ey kadın, biz seninle birbirinden o kadar ayrı diyarlarda yetişmişiz ki, aynı şekilde düşünmemize ve konuşmamıza imkân yok. Mamafih, Tanrı şahidimdir, seninle anlaşmak istiyorum, aynı duyguları besleyeceğimiz güne kadar seni bırakmaya niyetim yok. Benim nefesimde senin balmumu gibi erimen ve arzularımın parmaklarıyla sana istediğin biçimi verebilmem için bana kim ilham verecek, ey kadın? Ey ruhların en sevgilisi, benim içimdeki ruhun seni ikinci defa yaratabilmesi için, sana yepyeni bir güzellik vermesi ve: «Ben ancak şimdi dünyaya geldim!» diye sevinçten ağlayarak bağırman için gereken o fazilet gücünü bana kim sunacak? Benim kalbimden, senin o ilk tertemiz güzelliğini aksettirecek olan Siloe çeşmesini kim fışkırtacak? Beni, sularında senin sonsuzluğa ulaşacağın bir Ürdün nehri haline kim getirecek?..

Thais kızmamıştı:

— Bu adam, sonsuz yaşantıdan söz ediyor, diye düşünüyordu. Ve bütün söylediklerinde sanki bir tılsım var. Bir bilge

olsa gerek. Her halde ihtiyarlığa ve ölüme karşı da birtakım sırları vardır.

Ve bu düşünceyle kendisini ona teslim etmeye karar verdi. Bunun için, ondan korkuyormuş gibi yaparak, birkaç adım uzaklaştı, ve mağaranın ta dibine giderek, göğsünü ustalıkla memelerine kadar açtı, sonra hareketsiz, sessiz, gözleri kapalı, bekledi... Uzun kirpikleri yanaklarında tatlı bir gölge yapıyor, çıplak ayakları tembel tembel sallanıyordu. Bir dere kenarında oturup düşünen bir çocuğa benziyordu Thais.

Fakat, Pafnüs, hiç istifini bozmadan onu seyrediyordu. Dizlerinin bağı çözülmüştü, ağzında dili kupkuru kesilmişti; kafasının içi karmakarışıkta. Birdenbire gözlerinin önünde bir perde belirdi ve önünde kalın bir sis tabakasından başka bir şey görmez oldu. Bu kadını seyretmemesi için Allah tarafından gözlerinin önüne bir perde çekildiğini düşündü. Bu yardımdan güç ve güven alarak, çölün emektar çilekeşlerinden birine yaraşan vakar içinde:

— Kendini bana teslim edersen, bunu Tanrı görmeyecek mi sanıyorsun? dedi.

Thais, başını salladı:

— Tanrı! Peki ama, onu Peri kızları mağarasını gözetlemeye kim zorluyor? Eğer ona hakaret ediyorsak, çekilsin gitsin! İyi ama, neden hakaret edeceğimiz biz Tanrı'ya? Mademki bizi yaratan odur, bizi yaratmış olduğu gibi görmekten kızmaması, şaşmaması gerekir. Onun hakkında pek çok söz ediyor ve çoğu zaman onun aklından hiç geçmeyen düşünceler mal ediliyor ona. Hem, sen kendin bile, yabancı, Tanrı'nın gerçek niteliğini biliyor musun ki? Benimle onun adına hangi sıfatla konuşuyorsun?

Bu soru üzerine, rahip, ödünc olarak giydiği süslü elbisenin eteğini aralayıp içindeki kırçillı abadan dikilmiş cübbeyi gösterdi:

— Ben Pafnüs'üm, dedi, Antinoe rahibi Pafnüs, kutsal çölden geliyorum. Hazreti İbrahim'i Babil'den, Lut'u Sodom'dan çıkartan el, beni de çağımдан ayırdı. Ben artık insanlar için yokum. Ama benim kutsal Kudüs'üm olan çölde senin hayalin

bana göründü ve anladım ki sen her çeşit kötülük yuvası olmuşsun ve etrafına ölüm saçıyorsun. Ve işte şimdi karşıdayım, ey kadın, tıpkı bir mezarın karşısındaki gibi sana bağıyorum: «Thais, kalk!»

Pafnüs, rahip ve çöl çilekeşi isimlerini işitince, Thais sarı kesilmişti. Şimdi, saçları perişan, elleri kenetlenmiş bir halde, hıçkırarak, inleyerek, ermiş adamın ayakları dibinde sürükleniyordu.

— Ne olur, bana kıyma! diye yalvarıyordu. Neden geldin buraya? Ne istiyorsun benden? Kıyma bana, ne olur!.. Biliyorum siz, çölde yaşayan aziz rahipler, benim gibi kadınlardan nefret edersiniz. Çünkü biz erkeklerin hoşuna gitmek için yaratılmışızdır. Git! Ne olur! Git buradan! Senin kudretine inanıyorum. Bana fenalık etmeden, benden nefret etmeden korkuyorum. Ama, iyi bil ki, Pafnüs, benden ne nefret etmelidir, ne de beni hor görmeli. Benim düşüp kalktığım adamlar gibi, ben senin isteyerek katlandığın bu çilekeş hayatla ve fakirliğinle hiç bir zaman alay etmedim. Ama sen de, benim zenginliğimi bir suç sayma. Ben güzelim ve usta bir sahne oyuncusuyum. Kaderimi ben kendim tayin etmedim. Ben bu iş için yaratılmışım. Ben erkekleri baştan çıkarmak için dünyaya gelmişim. Hem, sen de demin beni sevdiğini söylüyordun. İlmini bana karşı kullanma. Güzelliğimi mahvedecek ve beni tuzdan yapılmış bir heykele çevirecek olan büyümlü sözler söyleme. Beni korkutma! Zaten şu anda haddinden fazla korkmuş durumdayım. Beni öldürme! Ölümden çok korkuyorum.

Pafnüs, Thais'e kalkmasını işaret etti ve:

— Çocuk, dedi, korkma. Seni hor görmeyeceğim, senden nefret etmeyeceğim. Ben sana, kuyu başında çömelip Samralı kadının uzattığı tulumdan su içen, ve Simon'un evinde, akşam yemeği yerken, Meryem'in sunduğu güzel kokular alan kimse (1) adına geliyorum. Ben kendim günahsız değilim ki sana ilk taşı atayım. Tanrı'nın bana bol bol ihsan ettiği nimetleri ben çoğu zaman fena kullandım. Beni elimden tutup buraya

(1) Burada Hazreti İsa kastediliyor.

getiren öfke değil, acıma duygusudur. Sana demin sevgi dolu sözler söylerken yalan söylemiyordum, zira beni sana getiren şey kalbimdeki muhabbettir. Ben şefkat ateşiyle yanıyorum. Eğer senin şehvetin kaba manzaralarına alışmış olan gözlerin, her şeyi mistik yönleriyle görebilseydi, ben sana Tanrı'nın Hazreti Musa'ya, gerçek aşkı anlatmak, içimizi yaktığı halde bizi tüketmeyen ve arkasından kömür parçaları ve küller bırakmak şöyle dursun, nüfuz ettiği her şeyi ebedî kokulara boğan o ateşli çalılıktan kopmuş bir dal gibi görünürdüm.

— Rahip, sana inanıyorum ve artık senin bana tuzak kurmandan ve kötülük etmenden korkmuyorum. Ben Tebaid'deki yalnız yaşayan rahiplerden bahsedildiğini çok işittim. Bana Antuan ve Pol hakkında anlatılanları hayranlıkla dinlemiştim. Senin adın bana yabancı değildi. Daha henüz genç yaştayken, fazilet yarışında çölde yalnız yaşayan en ünlü rahiplerden geri kalmadığını söylemişlerdi. Seni görür görmez, kim olduğunu bilmediğim halde, alelaide bir adam olmadığını hissettim. Söyle bana, İsis papazlarının da, Hermes ve Göksel Junon rahiplerinin de, Geldanî kâhinlerinin ve Babil müneccimlerinin de yapamadıkları şeyi sen benim için yapabilir misin? Rahip, beni seviyorsan, beni ölmekten kurtarabilir misin?

— Kadın, yaşamak isteyen yaşar. Ebediyen her gün içinde öldüğün o iğrenç şehvet zevklerinden kaç. Allah'ın tükürüğüyle yoğurup nefesiyle can verdiği o vücudunu korkunç bir şekilde yakacak olan şeytanların elinden kurtar. Yorgunluktan bitkin bir haldesin, gel de çölün yalnızlığında ferahla; gel de, çölde saklı olan ve suları gökyüzüne kadar fışkıran çeşmelerden iç. Huzursuz ruh, gel de nihayet özlediğin şeye kavuş! Sevinçlere susayan kalp, gel de gerçek sevinçleri tat: Fakirliği, feragati, kendi kendini unutmayı, kendi benliğini Tanrı'nın varlığına terk etmenin zevkini öğren. Sen ki İsa'nın düşmanısın, ama yarın onun sevgilisi olacaksın, gel, ona gel. Gel! Sen ki arıyordun, gel ve şöyle söyle: «İşte, aşkı buldum!»

Bu esnada Thais sanki uzaklarda bulunan şeyleri seyrediyormuş gibi dalgındı.

— Rahip, diye cevap verdi, eğer zevklerimden vaz geçer-

sem ve yaptıklarımın cezasını çekersem, cennette tekrar dünyaya geleceğim ve güzelliğimi, vücudumu olduğu gibi muhafaza edeceğim doğru mu?

— Thais, ben sana ebedî hayatı getiriyorum. İnan bana, zira benim sana söylediklerim gerçektir.

— Bunun gerçek olduğunu kim temin eder bana?

— Hazreti Davud ve peygamberler, kutsal kitaplar' ve senin tanık olacağın mucizeler.

— Rahip, sana inanmak isterdim. Zira, sana itiraf ediyorum, ben bu dünyada mutluluğu bulamadım. Benim kaderim bir kraliçenin kaderinden daha parlak oldu, ama, bununla beraber, hayatta pek çok kederlerim ve acılarım da olmadı değil. İşte, şimdi, yorgun, perişan bir haldeyim. Bütün kadınlar benim kaderimi kıskanırlar, ama benim bazen, küçüklüğümde şehrin kapılarından birinin altında ballı çörek satan o dişleri dökülmüş kocakarının kaderini kıskandığım olur. Bazen, yalnız fakirlerin iyi kalpli, mutlu, kutsal olduğunu, ve mütevazı, alçak gönüllü bir yaşantının çok tatlı bir şey olduğunu düşündüğüm olmuştur. Rahip, sen benim ruhumdaki sırları dalgalandırdın ve derinlerde uyuyan şeyleri meydana çıkardın. Kime inanmalı, heyhat, bilmem ki? Ne olmalı, ne yapmalı? Hayat denilen şey nedir?

Thais bunları söylerken, Pafnüs değişmişti; yüzünde göksel bir sevinç taşıyordu.

— Dinle beni, dedi, ben senin evine yalnız girmedim. Yanımda başka «biri» vardı, şu anda, yanımda ayakta duran başka «biri». Sen onu göremezsin, çünkü senin gözlerin henüz onu görmeye lâıyk değil; ama, yakında sen de onu bütün ihtişamıyla göreceksin ve: «Ondan başka sevillecek kimse yoktur!» diyeceksin. Demin, o benim gözlerimi yumuşak eliyle kapamıyorsa, ey Thais, belki de seninle birlikte günahın çukuruna düşecektim, zira ben aslında zayıf ve huzursuz bir yaratığım. Ama, o, ikimizi de kurtardı; o, güçlü olduğu kadar iyi kalplidir de, ona «kurtarıcı» adı verilmiştir. Onun dünyaya geleceğini Davud'la Sibil haber verdiler, daha beşikteyken çobanlarla kâhinler ona taptılar, yezitler onu çarmıha gerdiler, ermiş

kadınlar onu kefenlere sardılar, havarileri onu dünyaya tanıttılar, din uğrunda kurban gidenler de onun peygamberliğini kabul ettirdiler. Ve işte şimdi, ey kadın, senin ölümünden korktuğunu öğrenince, senin evine geldi, seni ölümünden korumak istiyor! Değil mi, ey benim İsa'm, şu anda bana da, vaktiyle Galile'de, yıldızların seninle birlikte göklerden yeryüzüne, kutsal masumların Beytullah'ın taraçalarında analarının kucaklarında elleriyle tutabilecekleri kadar yaklaştıkları o mutlu günlerdeki gibi görünüyorsun? Ey benim İsa'm, seninle beraberiz, değil mi? Bana o değerli varlığını bütün gerçeğiyle gösteriyorsun, değil mi? Bu senin gerçek yüzün değil mi? Ve gözünden yanağına süzülen bu yaş gerçek değil mi? Evet, ilâhî adalet meleşği onu alacak ve bu göz yaşı Thais'in işlediği günahların kefareti olacak! Karşımda duran sensin değil mi? Tapılmaya lâyık o dudakların aralanıyor. Konuşmak istiyorsun; konuş, seni dinliyorum. Ya sen, Thais, mutlu Thais! Dinle, bak kurtarıcı sana kendisi gelmiş neler söylüyor; konuşan ben değilim, odur. Diyor ki: «Ey benim ne zamandır sürüden ayrılıp kaybolan koyunum! Nihayet seni buldum! Artık benden kaçma. Zavallı küçük, bırak da seni elinden tutayım, seni yakındaki cennet ağla kadar omuzlarımda götüreyim. Gel, benim Thais'im, gel sevgilim, gel benimle birlikte ağla!»

Ve Pafnüs, kendinden geçmiş bir halde diz çöktü. O zaman Thais bu ermiş adamın yüzünde İsa peygamberin nurunun belirdiğini gördü. Hıçkırarak:

— Ey benim çocukluğumun uçup giden günleri! dedi. Ey benim sevgili babam Ahmes! Temiz yürekli aziz Teodor, keşke beni sabahın serin sularında vaftiz olmak üzere şafakla beraber beyaz mantona sarıp götürdüğün zaman ölseydin!

Pafnüs, bağırarak ona doğru atıldı:

— Demek sen vaftiz oldun? dedi. Ey Allah'ın hikmeti! Ey merhametli Allahım! Ey Ulu Tanrım! Beni buraya çeken kuvvetin ne olduğunu şimdi anlıyorum. Seni bana bu kadar güzel ve bu kadar değerli gösteren şeyi biliyorum artık. Beni yaşa-

dığım Tanrı'nın gölgesini terk edip de seni çağımızın zehirli havasında bulmak üzere iten işte seni vaftiz ettikleri suyun kudretidir. Seni yıkadıkları o sudan her halde bir damla, bir damlacık benim alnıma sıçramış olsa gerek. Gel benim ahret ve dünya kız kardeşim, gel seni bir kardeş gibi öpeyim.

Ve rahip, dudaklarını hafifçe bu kibar orospunun alnına değdirdi.

Sonra sustu, artık Tanrı konuşuyordu. Böylece, Periler mağarasında, Thais'in hıçkırıklarıyla, bunlara karışan suların şırıltılarından başka bir şey işitilmiyordu.

İki köle, ellerinde kumaşlar, kokular ve çelenkler olduğu halde geldikleri zaman o ağlıyor ve göz yaşlarını silmiyordu. Gülümsemek için çaba sarf ederek:

— Ağlanacak zaman değil, dedi. Yaşlar insanın gözlerini kızartır, tenini bozar, bu gece dostlarımda ziyafet var, güzel olmak istiyorum, zira orada beni çekemeyen, benim yüzümün yorgun olmasını dört gözle bekleyen kadınlar olacak. Bu köleler beni giydirmeye geliyorlar. Sen çekil, sayın rahip, bırak da işlerini yapsınlar. Becerikli ve tecrübelidirler; bunun için onlara çok para veriyorum. Bak şu kalın altın bilezikleri ve inci gibi dişleri olan köleye. Ben onu genel valinin karısından ayarttım.

Pafnüs önce Thais'in bu ziyafete gitmesine engel olmak için bütün gücünü kullanmayı düşündü. Fakat, sonradan ihtiyatlı hareket etmeye karar verdi ve bu toplantıda kimlerle karşılaşacağını sordu.

Thais, ziyafette, ev sahibi kaptanı derya ihtiyar Kotta'yı, Nisias'ı ve tartışma için can atan daha birçok filozofu, şair Kalikrat'ı Serapis başpapazını, bilhassa at yetiştirmekle meşgul olan zengin gençleri, nihayet gençliklerinden başka hiç bir şeyleri olmayan ve haklarında bir şey söylenemeyecek olan bir sürü kadın göreceğini söyledi. O zaman, rahip, tabiatüstü bir ilhamın etkisiyle:

— Öyleyse, git, Thais, dedi. Git! Ama ben de senin yanın-

dan ayrılmayacağım. Bu ziyafete seninle birlikte gideceğim ve senin yanında bir tek kelime söylemeksizin duracağım.

Thais, kahkaha ile güldü. Ve iki zenci köle etrafında acele ile dölenirken:

— Yanımda bir çöl rahibini âşık olarak gezdirdiğimi görünce ne derler? diye bağırdı.

III

ZİYAFET

Thais, peşinde Pafnüs olarak, ziyafet odasına girdiği zaman, konukların çoğu, pırıl pırıl sofrta takımlarıyla dolu at nalı biçimindeki bir masanın etrafına yerleştirilmiş şiltelere çoktan uzanmış bulunuyorlardı. Bu yemek masasının ortasında, kocaman bir gümüş tepsi vardı, ve bu tepsinin üzerindeki dört satırın ellerinde tuttıkları tulumlardan akan salçalar haşlanmış balıkların üzerine dökülüyordu. Thais gelir gelmez her taraftan alkışlar yükselmeye başladı.

— Selâm sana, tanrıların kız kardeşi!

— Selâm sana, bakışlarıyla her şeyi ifade eden sessiz Mel-pomen!

— Selâm sana tanrıların ve insanların sevgilisi!

— Herkesin arzuladığı!

— İstırabı da, şifayı da veren!

— Rakotis incisi!

— İskenderiye'nin gülü! Selâm sana!

Thais, bu coşkun gösterilerin sona ermesini bekledi; sonra, ev sahibi Kotta'ya:

— Lüsü, dedi, sana bir çöl rahibini, Antinoe keşişi Pafnüs'ü getiriyorum; büyük bir uludur, sözleri insanı ateş gibi yakıyor.

Kaptanı derya Lüsü Orelüs Kotta yerinden kalkarak:

— Hoş geldin, Pafnüs, dedi. Sen bir din adamısın ve bu din artık imparatorluğun dinidir, ona saygım vardır. Kutsal imparator Konstantin senin dindaşlarına imparatorluğunun ön safında yer verdi. Gerçekten, Roma'nın akli başında adamları

senin İsa'nı bizim Panteon'umuza (1) kabul etmeliydi. Bizim bir ata sözümüze göre, her tanrıda kutsal bir şey vardır. Ama, bunları bırakalım şimdi. Yaşamaya, içmeye ve eğlenmeye bakalım, henüz vakit varken.

İhtiyar Kotta böyle sükûnetle konuşuyordu. Yeni bir kardırganın modelini henüz incelemiş ve Kartacalılara ait tarihî eserinin altıncı kitabını yeni bitirmişti. Gününü boşuna geçirmemiş olduğuna emindi ve kendisinden de, tanrılardan da memnundu.

— Pafnüs, diye ilâve etti, burada sevmeye lâyık birçok insan görüyorsun: Serapis başpapazı Hermodor, Dorion, Nisias ve Zenotemis adlı ünlü filozoflar, şair Kalikrat, ikisi de benim çok sevdiğim bir çocukluk arkadaşımızın oğulları olan Kereas ve Aristobul adındaki gençler; onların yanında ise Filina ve Droze adında gerçekten iki güzel kadın var.

Nisias gelip Pafnüs'ü kucakladı ve ona:

— Sana söylemiştim, dostum, dedi, Venüs yamandır, ona dayanamazsın. Seni buraya sana rağmen getiren onun o tatlı baskısıdır. Beni dinle, sen dini bütün bir adamsın; ama, onun tanrıların anası olduğunu kabul etmeyecek olursan, mahvoldun demektir. Şunu bil ki, ihtiyar matematikçi Melant ikide birde: «Eğer Venüs bana yardım etmeseydi, ben bir üçgenin niteliklerini ispatlayamazdım» diyor.

Deminden beri, yeni gelen adamı inceleyen Dorion, ansızın el çırttı ve hayranlığını belirtmek için bağırmaya başladı:

— Ta kendisi, dostlarım! Bakışları, sakalı, üzerindeki elbise; evet, odur! Ben ona tiyatroda, sevgili Thais'imiz o kıvrak kollarıyla marifetlerini gösterirken rastlamıştım. Öfkeyle çırpınıyor ve emin olunuz ki ateş püskürüyordu. Dürüst bir adam. Hepimizin hakkından gelecek; müthiş bir belâgati var. Eğer Marküs Hıristiyanların Eflatun'u ise, Pafnüs de onların Demosten'idir (2). Epikür bile o küçük bahçesinde böyle bir hatip dinlememiştir.

(1) **Panteon:** Büyük ölülerin mezarlarının bulunduğu yer. Paris'te bazı büyük Fransız ölülerine mahsus bir Panthéon vardır.

(2) Eski Yunanlıların en yaman hatibi.

Bu esnada, Filina ile Droze, Thais'e yiyecek gibi bakıyorlardı. Sarı saçlarında, her biri iri gözlerinin rengini hatırlatan, soluk menekşelerden bir çelenk vardı; o kadar ki, çiçekler soluk birer bakış, gözler ise kıvılcım saçan birer çiçekti sanki. Bu bir Allah vergisiydi: Thais'te her şey canlıydı, her şey bir ruh ve ahenkti. Gümüş işlemeli mor elbisesi, kıvrımlarında hüznün verici bir güzelliği sürüklüyordu, ve ne bilezikler, ne kolyeler bu hüznü gideriyordu. Thais'in bütün süsü çıplak kollarının nefis oluşundaydı. Ellerinde olmadan Thais'in elbisesini ve saçlarını hayran hayran seyreden iki kadın arkadaşı, ona bu hususta bir tek kelime söylemediler. Filina:

— Ne kadar güzelsin! dedi sadece. İskenderiye'ye geldiğin zaman bundan daha güzel olamazdın. O zamanlar seni gördüğünü hatırlayan annem, pek az kadının seninle mukayese edilebileceğini söylerdi.

Droze de:

— Bize getirdiğin bu yeni sevgili de kim? diye sordu. Acayip ve vahşî bir hali var. Eğer fil sürülerinin çobanları olsaydı, her halde onun gibi olurdu. Thais, bu kadar vahşî bir dostu nereden buldun? Yoksa Hades'in dumanlarıyla kapkara kesilen yeraltı insanları arasından mı çıkardın onu?

Filina, Droze'nin ağzını parmağıyla kapayarak:

— Sus, dedi, aşk sırları gizlidir, onları öğrenmeye kalkışmak yasaktır. Ben kendi hesabıma, bu adamın dudakları tarafından öpülmektense, Etna yanardağının alev saçan ağzı tarafından öpülmeyi tercih ederdim. Fakat, bizim tatlı Thais'imiz tanrıçalar kadar güzel ve tapılmaya lâyık olan dostumuz, tanrıçalar gibi, yalnız hoşumuza giden erkeklerin değil, her erkeğin yalvarışına karşı cömert davranmak zorundadır.

Thais:

— Dikkat edin, ikiniz de fazla ileri gitmeyin, diye cevap verdi. Bu adam bir bilge ve büyücüdür. Alçak sesle söylenen sözleri, hatta kafanızın içinden geçen düşünceleri bile anlar. Siz uyurken, o sizin yüreklerinizi söküp alır; yerine bir sünger kor, ve ertesi gün, su içerken boğulup gidersiniz!

Thais, iki kadının sarardıklarını gördü, onlara arkasını

döndü ve döşeklerden birine, Pafnüs'ün yanına oturdu. Kottanın sert ve tatlı sesi, ansızın, bu ahabapça mırıltılara son verdi:

— Dostlarım, herkes yerini alsın! Köleler, ballı şarap ikram ediniz!

Sonra, ev sahibi, kupasını kaldırarak:

— Önce, kutsal Konstantin'in şerefine ve imparatorluğun kudretine içelim. Önce vatan, hatta tanrılardan da önce, zira tanrıların da, hepsi vatanın içindedir.

Bütün davetliler, şarap dolu kupalarını dudaklarına götürdüler. Yalnız Pafnüs içmedi, çünkü Konstans İznik'teki din adamlarına zulmediyordu ve çünkü Allah'a inananların gerçek vatani bu fani dünya olamazdı.

Dorion, kafayı çekmişti:

— Vatan nedir? dedi. Akan bir ırmak. Çeşitli kıyıları vardır ve suları daima değişir.

Kaptanı derya:

— Biliyorum, Dorion, diye cevap verdi, sen medenî faziletlere pek aldırış etmezsin ve bir filozofun olan bitenle ilgilenmeden yaşamasını istersin. Bense, aksine, bilgili bir adamın en çok arzu etmesi gereken şeyin devlete büyük hizmetlerde bulunmak olduğuna inanırım. Devlet ne güzel şeydir!

Serapis başpapazı Hermodor söze karıştı:

— Dorion: «Vatan nedir?» diye sordu. Ben ona şu cevabı vereceğim: «Vatanı meydana getiren şey, tanrıların mabetleriyle ataların mezarlarıdır. İnsanları birbirleriyle vatandaş yapan ortak anılar ve umutlardır.

Genç Aristobul, Hermodor'un sözünü keserek:

— Kastor hakkı için, dedi, bugün güzel bir at gördüm. Demofon'un atıydı. Sert başlı, ince boyunlu, kalın ayaklı, bir hayvandı. Bir horoz gibi başı dimdik ve gururluydu.

Fakat genç Kereas başını salladı:

— Aristobul, dedi, senin dediğin kadar da güzel bir at değil. Tırnakları ince. Bukâğılıkları yerlerde sürünüyor, hem yakında hayvan sakat olacak.

Onlar böyle tartışırken, Droze bir çığlık kopardı:

— Ay! Az kaldı bir bıçaktan daha keskin ve daha uzun

bir kılçık yutuyordum. Çok şükür ki çabuk davrandım da boğazımdan çıkardım. Tanrılar beni seviyormuş!

Nisias, gülümseyerek sordu:

— Tanrıların seni sevdiğini söylüyordun, değil mi? Öyleyse, insanların sakatlıklarını paylaşıyorlar demektir. Aşk, kendisini hissedende samimî bir sefaleti gerektirir. İnsanların zaaflarını meydana çıkartan aşktır. Tanrıların Droze için duydukları sevgiyse onların mükemmel olmaktan ne kadar uzak bulunduklarını ispat eder.

Bu sözleri işitince, Droze fena halde öfkelen-di.

— Nisias, senin bu dediklerin ayıp ve saçmadır. Zaten, söylenen-i hiç anlamamak ve anlamsız sözlerle cevap vermek senin karakterindir.

Nisias hâlâ gülümsüyordu:

— Konuş, konuş, benim Droze'm. Her ne söylersen söyle, sen ne zaman ağzını açsan sana hak vermek lâzım. O kadar güzel dişlerin var ki!

O esnada, derbeder kıyafetli, ağır ağır yürüyen, dik başlı, ciddî bir ihtiyar salona girdi ve sakin bakışlarını davetliler üzerinde dolaştırdı. Kotta ona, yanında, aynı minder üzerinde oturması için işaret ettikten sonra:

— Hoş geldin, Ökrit! dedi. Bu ay yeni bir felsefe kitabı yazdın mı? Öyle sanıyorum ki, senin o Yunanlı eliyle kullandığın Nil kamışından çıkan doksan ikinci eser olacak.

Ökrit, gümüş gibi sakalını okşayarak cevap verdi:

— Bülbül ötmek için yaratılmıştır, ben de ebedî tanrılarını övmek için.

Dorion:

— Ökrit'in kişiliğinde, stoisyenlerin sonuncusunu saygıyla selâmlarım. Ak saçlı, ciddî bir ihtiyar olarak, aramızda atalarımızı canlandıran bir hayal gibi yükseliyor! İnsan kalabalıkları arasında o yalnız bir adamdır ve hiç işitilmemiş sözler eder.

Ökrit:

Yanılıyorsun, Dorion. Fazilet felsefesi bu dünyada ölmedi.

Benim İskenderiye’de, Roma’da, Konstantiniye’de (1) düşüncelerimizi izleyen pek çok tilmizim var. Kölelerin ve imparatorların yeğenleri arasında çoğu, kendilerine hâkim olmayı, hür yaşamayı ve her şeye boş vermenin yarattığı sonsuz zevki henüz tatmasını biliyorlar. Birçoğu kendi benliklerinde Epiktet’i ve Mark Orel’i yaşıyor. Fakat, eğer faziletin yeryüzünde ebediyen söndüğü doğru olsaydı, onun kayboluşu benim mutluluğumu neden ilgilendirecekti? Mademki devam etmesi veya yok olması benim elimde değil! Yalnız deliler mutluluklarını kendilerinin dışında bir güce bağlarlar. Ben, tanrıların istemedikleri hiç bir şeyi istemem, ve onların bütün istediklerini ben de isterim. Bu suretle, kendimi onlara benzetmiş olurum ve onların hiç bozulmayan huzurunu paylaşıyorum. Eğer fazilet yok olursa, razıyım yok olsun. Bu tevekkül beni sevince boğuyor, çünkü aklımin ve cesaretimin ulaşabilecekleri en yüksek noktayı gösteriyor. Her şeyde benim faziletim, Tanrı’nın faziletini örnek olarak benimseyecektir; hem kopyası aslından daha değerli olacak; daha çok itina ve emek gerektirecek.

Nisias:

— Anlıyorum. Sen Allah’ın hikmetine katılıyorsun. Fakat, eğer fazilet denilen şey sadece bir çabadan ibaretse, Ökrit, ve eğer Zenon’un tilmizleri bu çabalar içerisinde kendilerini tanrılara benzetmek iddiasında iseler, o takdirde, öküz kadar büyümek için şişerek çatlayan kurbağa stoikliğın şaheserini veriyor.

Ökrit:

— Yine alay etmeye başladın, Nisias. Fakat, eğer senin bahsettiğin öküz Apis gibi ve burada başpapazını gördüğün o yeraltı öküzü gibi gerçekten bir tanrıysa, ve eğer akıllıca bir ilhamın etkisiyle kurbağa onunla boy ölçüşebiliyorsa, o takdirde öküzden daha değerli olmaz mı, ve böylesine kabadayı bir hayvancağıza hayran olmamak elinden gelir mi?

Dört hizmetçi, kolları hâlâ üstünde duran bir yaban domuzunu masanın üzerine koydular. Fırınlanmış topraktan yapıl-

(1) İstanbul adı o tarihte yoktu.

miş domuz yavruları, memelerini emmek için hayvanın etrafını çevrelemişler ve onun bir dişi olduğunu belli ediyorlardı.

Zenotemis, rahibe dönerek:

— Dostlar, dedi, aramıza kendiliğinden katılan bir davetli var. Bu beklenmeyen konuk, çölde, tek başına, inanılmaz bir hayat yaşayan Pafnüs'tür.

Kota:

— Şöyle desene, Zenotemis. Mademki davetsiz gelmiştir, öyleyse baş köşeye onun oturması gerekir.

Zenotemis:

— Bunun için, aziz Lusius, onu özel bir dostlukla ağırlamamız ve en çok hoşuna giden şeyi araştırmamız gerekmez mi? Ama, böyle bir insanın, pişmiş et kokusundan çok güzel fikirlerden hoşlandığı muhakkaktır. Öyleyse, onun mezhebin-den ve İsa'nın çarmıha gerilişinden bahsedersek her halde mem-nun kalacaktır. Ben kendi hesabıma, böyle bir sohbete seve seve katlanırım, çünkü bu konuda beni son derece ilgilendiren pek çok allegori var. Eğer kelimeler arkasındaki düşünceler keşfedilirse, bu kelimelerin gerçeklerle dolu olduğu görülür ve bana kalırsa Hıristiyanların kitaplarında ilâhî vahiyler pek çoktur. Ama, Pafnüs, ben Yahudilerin kitaplarına da aynı de-ğeri veremem. Bunlar, söylendiği gibi, Tanrı tarafından değil, habis bir ruh tarafından ilham edilmiştir. Bunları yazdıran Yahudi, gökyüzünün aşağı tabakalarını dolduran ve bizim çek-tiğimiz acıların çoğuna sebep olan ruhlardan biridir; Yehova bu habis ruhların en müthişi ve cahiliydi. Aksine, bilim ağa-cına mavi spiralini saran altın kanatlı yılan, ışık ve aşktan yoğrulmuştu. Bundan ötürüdür ki, bu iki kudret arasındaki mücadele kaçınılmaz bir hal almıştı. Zira, biri aydınlığı, öteki karanlığı temsil ediyordu. Ve bu mücadele, dünyanın kurul-duğu ilk gün başladı. Tanrı daha henüz istirahate çekilmişti. Âdem'le Havva, ilk erkek ve ilk kadın, cennetin bahçelerinde çıplak bir halde yaşıyorlardı. O esnada Yehova, gerek onları, gerekse Havva'nın daha o zaman muhteşem rahminde besle-diği gelecek kuşakları yönetmeyi tasarladı. Fakat, pergeli de, rebabı da olmadığından, ve emreden ilimle ikna eden sanatı

da bilmediği için, bu iki zavallı çocuğu biçimsiz birtakım hayaletler, şımarık tehditler ve gök gürültüleriyle korkutuyordu. Âdem'le Havva onun hayalini daima üzerlerinde hissederek birbirlerine sokuluyorlardı. Korku yüzünden birbirlerine daha çok sarıldıkça sevgileri de artıyordu. Yılan onlara acıdı ve ilmi öğrenip yalanlara kanmamaları için, onlara akıl vermek istedi. İnsanlığın bu ilk çiftinin zaafı, bu teşebbüsü hemen hemen umutsuz bir hale getiriyordu. Bununla beraber, iyiliksever şeytan bu denemeyi yaptı. Her şeyi görürüm iddiasında olan, fakat gerçekte gözleri pek de keskin olmayan Yehova'ya rağmen, iki yaratığa yaklaştı, zırhının ihtişamı ve kanatlarının parıltısıyla onların gözlerini kamaştırdı. Sonra, önlerinde, vücuduyle, daire, elips ve spiral gibi öteden beri Yunanlıların kabul ettikleri mükemmel şekilleri çizerek zihinlerini meşgul etti. Âdem, bu şekillerle Havva'dan çok ilgileniyordu. Fakat, yılan söze başlayıp da ispatı kabil olmayan yüksek gerçekleri öğretmek isteyince, gördü ki, kırmızı topraktan yoğrulmuş olan Âdem, bu belirsiz bilgilerin özüne erişebilecek ince ruha sahip değildir. Oysa Havva, daha duygulu ve iyi kalpli olduğu için, söylenenleri kolayca anlıyordu. Bundan ötürü, Havva ile yalnız, kocası yokken, görüşüp onu alıştırmaya çalıştı...

Dorion:

— Sözü nü kesmeme müsaade et, Zenotemis. Senin anlattığın bu efsanede, ben Pallas Atene'nin devlere karşı yaptığı savaşın bir safhasını görüyorum. Yehova «Tifon» a pek benziyor, Atinalılar ise Pallas'ı yanında bir yılan olarak gösterirler. Fakat, senin şu anlattıkların, beni bahsettiğin yılanın zekâsı ve iyi niyeti hakkında şüpheye düşürdü. Eğer gerçekten ilme aşına olsaydı, onu kavramaktan âciz bir dişinin küçükçük kafasına emanet eder miydi? Ben daha çok onun da, Yehova gibi, cahil ve yalancı olduğuna inanacağım. Havva'yı seçmiş olması, onu daha kolay kandırabileceği içindir, zira Âdem'in daha zeki ve düşünceli olduğunu biliyordu.

Zenotemis:

— Şunu bil ki Dorion, en yüksek ve en özlü gerçeklere, düşünce ve zekâ sayesinde değil, duygularla erişilir. Bundan

ötürü, genellikle daha az düşünen, fakat erkeklerden daha duygulu olan kadınlar, kutsal şeyleri daha kolay anlarlar. Gaipten haber vermek onlara vergidir. Apollon Sitaret'i ve Nasıralı İsa'yı bazen, kadınlar gibi, etekleri uçuşan entari giymiş olarak göstermeleri işte bundan ileri gelmektedir. Sen ne dersen de, Dorion, bu aydınlatma işi için kaba Âdem'e süttten ve yıldızdan beyaz Havva'yı tercih etmekle, yol gösterici yılan akıllı bir hayvan olduğunu ispat etmiştir. Havva onu uslu uslu dinledi ve dalları gökyüzüne kadar uzanan, tanrısal ruhun bir şebnem gibi suladığı bilim ağacına doğru yaklaştı. Bu ağaç, gelecekteki insanların bütün dillerini konuşan ve sesleri mükemmel bir konser meydana getiren yapraklarla kaplıydı. Bu ağacın sırrını öğrenen, onun meyvelerini yiyince, madenlerin, taşların, bitkilerin ve fizik ve ahlâk yasalarının bilimini elde ediyorlardı. Fakat, bu meyveler alev saçıyordu ve acıdan ve ölümden korkanlar onları dudaklarına götüremiyorlardı. Yılanın verdiği dersleri uysallıkla dinleyen Havva, bu sebepsiz korkulara aldırış etmedi ve Tanrı bilgisini sunan bu meyvelerden tatmak istedi. Fakat, Âdem'i seviyordu, onun kendisinden aşağı kalmasını istemedi, elinden tutup onu da bu harikulade ağaca götürdü. Ateş gibi yanan bir elma kopardı, ısırıldı ve sonra arkadaşına uzattı. O sırada bahçede dolaşmakta olan Yehova, aksi bir tesadüf olarak, onları yakaladı, ve bilgi sahibi olacaklarını görünce fena halde kızdı. Kışkandığı zaman korkunç olurdu. Olanca gücünü toplayarak, aşağı tabakalarda öyle bir hercümerç husule getirdi ki, zavallı yaratıklar şaşırıp kaldılar, meyve erkeğin elinden düştü, ve kadın, Âdem'in boynuna sarılarak: «Ben de senin gibi cahil kalmak ve acı çekmek istiyorum» dedi. Yehova galip gelmişti, Âdem'le Havva'yı ve bütün zürriyetlerini dehşet ve korku içinde tuttu. Kocaman göktaşları yapmaktan ibaret olan sanatı, bir müzisyen ve geometri ustası olan yılanın bilgisine üstün geldi. İnsanlara adaletsizliği, cahilliği ve zalimliği öğretti, yeryüzünde fenalığı hâkim kıldı. Çalışkan oldukları için, Kabil ile çocuklarına musallat oldu; Orfevari şiirler ve Ezop gibi masallar yazdıkları için, Filistinlileri yok etti. Bilimin ve güzelliğin, yüzyıllar boyunca,

amansız düşmanı kesildi, ve kanatlı yılanın mağlubiyeti yüzünden, insanlar çağlar boyunca çile çektiler. Çok şükür ki Yunanlılar arasından, Pitagor ve Eflatun gibi, ince ruhlu ve derin düşünen adamlar çıktı da, Yehova'nın düşmanı yılanın ilk kadına aşılamaya muvaffak olamadığı şekilleri ve fikirleri, dehaları sayesinde keşfettiler. Yılanın düşüncesi onlara geçmişti; işte bundan ötürüdür ki, Dorion'un dediği gibi, Atinalılar yılanı karşı saygı beslerler. Nihayet, daha yakın çağlarda, üç göksel ruh, insan kılığında göründüler: Bunlar, Galileli İsa, Basilid ve Valantin'di. Kökleri dünyayı delip geçen, tepesi gökyüzüne ulaşan o bilim ağacının meyvelerini toplamak işte bunlara nasip oldu. Benim, çoğu zaman Yahudilerin işledikleri hatalarla itham olunan Hristiyanların öcünü almak maksadıyla söyleyeceklerim bundan ibarettir...

Dorion:

— Eğer söylediklerini iyi anladımca, Zenotemis, üç olağanüstü adam, İsa, Basilid ve Valantin, Pitagor'un, Eflatun'un, bütün Yunan filozoflarının, hatta kutsal Epikür'ün bile erişemedikleri sırları keşfetmişler. Oysa, Epikür, insanları bütün boş korkulardan kurtarmıştı. Sen bize, bu üç faninin, filozofların eremedikleri bu sırları nasıl keşfettiklerini anlattırsan sana müteşekkir oluruz.

Zenotemis:

— Sana tekrarlamak mı gerek, Dorion, ilimle düşüncenin bilginin ancak ilk kademeleri olduğunu ve ebedî gerçeklere yalnız kendinden geçiş haliyle ulaşılabildiğini?

Hermodor:

— Doğru, Zenotemis, ağustos böceği nasıl çiğ taneleriyle beslenirse, ruh da öyle kendinden geçişle beslenir. Ama, şöyle demek daha yerinde olur: Yalnız insanın manevî tarafı tam bir kendinden geçişe erişebilir. Zira, insan denilen yaratık üç yönlüdür, bir maddî olan vücudu vardır, bir de daha ince fakat aynı derecede maddî olan ruhu, ve nihayet bozulmayan zekâsı. Birdenbire sessizliğe ve yalnızlığa gömülen bir saraydan çıkar gibi, vücudundan ayrılan, ve sonra ruhunun bahçelerinde uçan zekâ, Tanrı'nın varlığında yayılınca, erken bir ölümün,

daha doğrusu öteki hayatın sonsuz zevklerini tadar, zira ölmek demek, yaşamak demektir, ve böylece, ilâhî safiyetten payını almak suretiyle, hem ebedî sevince kavuşur, hem de mutlak ilmi elde eder. Her şey olan vahdete, tek varlığa girer. Mükemmele ulaşır.

Nisias:

— Bu fevkalade bir şey. Fakat, doğru söylemek gerekirse, Hermodor, ben her şeyle hiç arasında herhangi bir fark görmüyorum. Böyle bir farkı belirtecek kelimeleri bile bulmaktan âcizim. Sonsuzluk müthiş surette hiçliğe benziyor; her ikisine de akıl erdirmek imkânsız. Bana göre, mükemmellik denilen şey çok pahalıya mal oluyor; insan onu elde etmek için bütün varlığını feda ediyor, ve sonra ona sahip olabilmek için kendisinin yaşamaması gerekiyor. Öyle ki, filozoflar kendisini mükemmel bir varlık haline getirmek üzere çaba sarf ettiklerinden beri, Tanrı bile bu feragatten kurtulamamıştır. Bundan sonra, eğer biz var olmamanın ne demek olduğunu bilmiyorsa, dolayısıyla var olmanın da ne demek olduğunu bilmiyoruz demektir. Hiç bir şey bildiğimiz yok. İnsanların anlaşması imkânsızdır deniyor. Bense, bütün gürültü ve patırdılarımıza rağmen, Osso dağları üstündeki Pelion tepesi gibi, çelişmelerinin yığını altında gömülen insanların, eninde sonunda, anlaşmalarının, uzlaşmalarının imkânsız olduğuna inanmak istiyorum.

Kotta:

— Felsefeyi çok severim ve boş vakitlerimde felsefe okurum. Fakat onu yalnız Çiçeron'un eserlerinde iyice anlayabiliyorum. Köleler, kadehlere ballı şarap doldurunuz!

Kallikrate:

— İşte garip bir şey! Oruç tuttuğum zamanlar, trajedi şairlerinin iyi kalpli hükümdarların ziyafet sofralarına nasıl oturduklarını düşünürüm, ve ağzım sulanır. Ama, cömert Lusius, sen bizim kadehlerimize bol bol döktüğün şarabı tadar tatmaz, iç savaşlardan ve cenklerden başka bir şey hayal edemiyorum. Şan ve şereften yoksun bir devirde yaşadığım için kızarıyo-

rum, hürriyeti özlüyorum ve hayalimde kanımı, Filip'in savaş meydanlarındaki son Romalılarla birlikte akıtıyorum.

Kotta:

— Roma cumhuriyetinin son zamanlarında, atalarım Brutus'la birlikte hürriyet uğrunda can vermişler. Ama, onların halkın hürriyeti dedikleri şey acaba halkı kendilerinin idare etmesi mi demekti? diye düşünebiliriz. Ben, hürriyetin bir millet için büyük nimet olduğunu inkâr edemem. Fakat, yaşadıkça görüyorum ki, halkın hürriyetini ancak güçlü bir hükümet sağlayabilir. Kırk yıl boyunca, en yüksek devlet hizmetlerinde bulundum, ve uzun tecrübelerim sonunda gördüm ki bir iktidar zayıf olduğu zaman halk ezilmektedir. Bundan ötürü, ulemanın çoğu gibi, hükümeti zayıflatmak maksadıyla çaba sarf edenler, nefret edilecek bir suç işlemektedirler. Eğer tek kişinin iradesi bazen korkunç bir hal alıyorsa, buna karşılık milletin iradesi de her türlü karar alma imkânını bırakmıyor. Romalıların barışsever majesteleri dünyayı kaplamadan önce, milletler ancak akıllı müstebitlerin idaresi altında mutlu yaşamışlardı.

Hermodor:

— Bence, Lusius, iyi hükümet şekli diye bir şey yoktur, ve mademki o kadar bilgili olan Yunanlılar bile pek çok mutlu şekillerini düşündükleri halde, onu bir türlü keşfedemediler, öyleyse hiç kimse keşfedemeyecek demektir. Bundan ötürü, bu alanda bizim için bütün umut kapıları kapalıdır. Dünyanın cehalet ve barbarlığın uçurumuna yuvarlanmak üzere olduğunu gösteren kesin belirtiler vardır. Medeniyetin can çektiğine şahit olmak bize mukaddermiş, Lusius. Zekânın, bilimin ve faziletin verdikleri bütün zevklerden, bize kala kala sadece kendi kendimizi ölürlen seyretmek sevincinden başka bir şey kalmıyor.

Kotta:

— Muhakkak ki, halkın açlığı ve barbarların vahşeti korkunç birer afettir. Fakat, iyi bir donanma, sağlam bir ordu ve para sayesinde...

Hermodor:

— Övünmek neye yarar? Can çekişen imparatorluk, barbarlar için kolay bir av teşkil ediyor. Yunanlıların dehasının ve Romalıların sabrının meydana getirdikleri siteler yakında sarhoş vahşiler tarafından yakılıp yıkılacak. Yeryüzünde sanat-tan ve felsefeden eser kalmayacak. Tanrıların resimleri yalnız mabetlerde değil, ruhlarda da devrilecek. İnsan zekâsı için karanlık bir gece başlayacak ve dünyanın sonu gelecek. Gerçekten, Sarmatların zekâ işleriyle uğraşacaklarına, Cermenlerin müzikle ve felsefeyle meşgul olacaklarına, Katlarla Markomanların ölümsüz tanrılara tapacaklarına inanmak mümkün mü? Hayır! Her şey yıkılıyor ve çöküyor. Dünyanın beşiği olan şu tarihî Mısır, günün birinde onun mezarı olacak; ölüm tanrısı Serapis, fanilerin son ibadetini elde edecek ve ben sonuncu tanrının sonuncu rahibi olacağım...

Bu esnada, garip bir yüz perdeyi kaldırdı, ve davetliler karşılarında, sivri dazlak kafalı, ufak tefek, kambur bir adam gördüler. Asyalılar gibi giyinmişti, üzerinde açık mavi bir tünik, bacaklarında barbarlar gibi, altın yaldızlarla süslü kırmızı potur vardı. Pafnüs onu görür görmez, Aryanî Marküs olduğunu tanıdı, ve yıldırım düşer diye korktuğu için, dehşetten sapsarı kesilmiş bir halde, ellerini başının üstüne götürdü. Bu şeytanlar ziyafetinde, ne imansızların küfrü, ne filozofların işledikleri hatalar, onun cesaretini kıramamıştı, ama bu dinsiz adam görünür görünmez dehşet içinde kalmıştı. Kaçmak istedi, fakat Thais'le göz göze gelince, rahatladı. Günün birinde ermiş bir kadın olmak üzere yaradılan Thais'in ruhunu okumuş ve kendisini koruyacağını anlamıştı. Entarisinin yerde sürünen eteklerinden birini aldı ve içinden Tanrı'ya dua etti.

Hıristiyanların Eflatun'u adı verilen bu adam gelince, övücü bir mırıltı ortalığı kapladı. Ona ilk hitap eden Hermodor oldu:

— Çok saygı değer ünlü Marküs, dedi, seni aramızda görmekten sevinçliyiz, ve tam zamanında geldin denilebilir. Biz, Hıristiyanlığın akidesini ancak halka açıkça verilen vaazlardan öğreniyoruz. Oysa, senin gibi bir filozofun alelade bir kimse gibi düşünemeyeceği şüphesiz. Senin yazmaya çalıştığın dinin

başlıca sırlarını öğrenmek için merak ediyoruz. Aziz Zenotemis'imiz, bilirsin, sembollerden pek hoşlanır; demin ünlü Pafnüs'ü Yahudilerin kutsal kitapları hakkında sorguya çekiyordu. Fakat Pafnüs ona tek bir cevap bile vermedi. Mamafih, biz buna şaşmadık, çünkü konuğumuz susarak yaşamak üzere yemin etmiştir ve Tanrı onun dilini çölde mühürlemiştir. Ama sen, Marküs, sen ki Hristiyanların mabetlerinde, ta kutsal Konstantin'in toplantılarına varıncaya kadar vaaz vermiş bir kimsesin, istersen, onların masallarındaki gizli kalmış gerçekleri açıklayarak, bizim merakımızı giderebilirsin. Bu gerçeklerin birincisi, benim kendi hesabıma bütün benliğimle inandığım, tek Tanrı'nın varlığı değil midir?

Marküs:

— Evet, sayın kardeşler, ben tek bir Tanrı'ya inanıyorum. Ebedî olan, her şeyin kaynağı olan, bölünmez, tek bir Tanrıya tapıyorum.

Nisias:

— Biliyoruz, Marküs, biliyoruz ki senin Tanrın dünyayı yaratmıştır. Onun hayatında bu her halde büyük bir kriz oldu. Dünyayı yaratmaya karar vermeden önce, ezelden beri vardı. Fakat, insafli olmak için, onun çok güç durumda kaldığını kabul etmek isterim. Mükemmel kalabilmek için hareketsiz durması gerekiyordu. Oysa, kendi varlığını ispat edebilmesi için hareket etmek zorundaydı. Sen bana onun artık harekete geçmeye karar verdiğine dair teminat veriyorsun. Kusursuz, mükemmel bir Tanrı tarafından işlenmiş affedilmez bir tedbirsizlik olmasına rağmen, yine de buna inanmak isterim. Fakat, söyle bize, Marküs, Tanrı dünyayı yaratmak için ne yaptı?

Marküs:

— Hristiyan olmadıkları halde, Hermiodor ve Zenotemis gibi, bilginin prensiplerini bilen kimseler, birirlirler ki Tanrı, dünyayı doğrudan doğruya, vasıtasız yaratmamıştır. Önce bir tek erkek evlâda hayat verdi, ve her şey onun vasıtasıyla yaratıldı.

Hermiodor:

— Doğru söylüyorsun, Marküs; ve bu erkek evlâda, Her-

mes, Mitra, Adonis, Apollon ve İsa adları altında tapıyor insanlar.

Marküs:

— Ben ona İsa'nın adından başka bir ad verirsem Hristiyanlıkla ilgim kalmaz. O, Tanrı'nın öz evlâdıdır. Fakat, ebedî değildir, çünkü onun da bir başlangıcı vardır; ana rahmine düşmeden önce var olduğu meselesine gelince, bu saçma bir düşüncedir, ve ancak İznik katırlarıyla İskenderiye kilisesini çok uzun zaman idare eden Atanas adındaki mel'un, inatçı eşek buna inanır.

Bu sözleri işitince, Pafnüs, sapsarı kesildi, alnından ecel terleri süzülüyordu, istavroz çıkardı, fakat ulvî sükûtunu muhafaza etti.

Marküs, sözüne devam etti:

— İznikli din adamlarının sembolü saçmadır, zira, tek olan Tanrı'nın bölünmez niteliklerini kendi yarattığı bir varlıkla paylaştığını ve onun aracılığını iddia etmek suretiyle, Tanrı'ya hakaret etmiş oluyorlar. Nisias, gerçek Hristiyanların Tanrısıyla alay etmekten vaz geç; bil ki, o da, kırlardaki zambaklar gibi, ne çalışır, ne de iplik бүker. Çalışan o değil, biricik oğludur, İsa'dır, ve dünyayı yarattıktan sonra, tekrar gelip eserini tamir etmiştir. Zira yarattığı dünya mükemmel olamazdı ve fenalığın iyiliğe karışması kaçınılmaz bir olaydı.

Nisias:

— Peki ama, fenalık nedir, iyilik nedir?

Birkaç saniye herkes sustu. Bu esnada Hermodor, kolunu masanın örtüsü üzerine uzatmış, taşıdığı küfelerden birinde beyaz, ötekinde siyah zeytin dolu olan, metalden yapılmış bir Korent eşeğini gösteriyordu.

— Bakın şu zeytinlere, dedi, renkleri arasındaki ayrılık bizim gözlerimize hoş geliyor, birilerinin açık renkte, diğerlerinin koyu oluşu bizi memnun ediyor. Fakat, şu zeytinler de düşünebilseler, bilgi sahibi olasalardı, bize şöyle derlerdi: Bir zeytinin beyaz olması iyi, siyah olması fenadır, ve böylece siyah zeytinlerin milleti beyazlardan nefret ederdi. Biz zeytinlerden bu hususta daha iyi muhakeme ediyoruz, zira tanrılar nasıl ki

bizden üstünseler, biz de zeytinlerden üstünüz. Olan bitenin yalnız bir yönünü gören insanoğlu için, fenalık fenalıktır; ama, her şeyi anlayan Tanrı için, fenalık iyiliktir. Şüphesiz çirkin çirkindir, güzel olamaz; fakat, her şey güzel olsaydı, o zaman her şey güzel olmazdı. Şu halde, yeryüzünde fenalığın olması, birincisinden daha büyük olan ikinci Eflatun'un ispat ettiği gibi, iyidir.

Ökrit:

— Daha dürüst konuşalım. Fenalık fenalıktır. Yıkılama-
yan ahengini yıkmadığı dünya için değil, fakat yapmaması
mümkün olduğu halde yapan kötü kişi için.

Kotta:

— Jüpiter hakkı için, işte güzel bir muhakeme!

Ökrit:

— Dünya, yaman bir şairin yarattığı bir trajedidir. Bu
trajedinin yazarı Tanrı, her birimizin oynayacağı rolü tayin
etmiş. Eğer senin dilenci, prens veya topal olmanı istiyorsa,
sana verdiği rolü elinden geldiği kadar iyi yap.

Nisias:

— Her halde, bu trajedideki topalın Hefestos gibi aksa-
ması, şuarsuzun Ajaks gibi öfkelenmesi; zina yapan kadı-
nın Fedr'in cinayetlerini işlemesi, hainin ihanet etmesi, düzen-
bazın yalan söylemesi, katilin adam öldürmesi iyi olur. Ve oyun
bitince, bütün aktörler, krallar, hâkimler, hükümdarlar, zalim-
ler, hunharlar, imanlı bakireler, hayasız evli kadınlar, âlice-
nap vatandaşlar ve alçak caniler, hepsi, hepsi şair tarafından
eşit olarak kutlanacaklar.

Ökrit:

— Mugalata yapıyorsun, Nisias, benim düşüncemi değişti-
riyor, ve güzel bir genç kızı iğrenç bir büyücü karı haline so-
kuyorsun. Tanrıların ne olduğunu, adaleti ve ebedî kanunları
bilmediğin için sana acıyorum.

Zenotemis:

— Bana kalırsa, dostlarım, ben fenalıkla iyiliğin gerçek-
liğine inanıyorum. Fakat, eminim ki, Yuda'nın öpüşü bile olsa,
insanların yapacakları hiç bir hareket yoktur ki içinde tövbe-

nin bir tohumu bulunmasın. Fenalık, insanların eninde sonunda selâmete kavuşmasına yardım eder, ve dolayısıyla, iyilik yapmış olur ve iyiliğin faziletine bağlıdır. Hıristiyanlar bunu, ihanet kastıyla efendisini huzur için öpen fakat bu hareketiyle insanların selâmetini sağlayan kırmızı tüylü adamın efsanesiyle şaşılacak bir şekilde izah ederler. Bundan ötürü, bana göre, döşemeci Pol'un yolundan gidenlerin bazıları tarafından İsa'nın havarileri arasında en çok çile çekene karşı beslenen kin kadar hiç bir şey haksız ve boş olamaz. Zira, bunlar düşünmezler ki, bizzat İsa'nın haber verdiği gibi, İskariot'un öpüşü, kendi mezheplerine göre, insanların günahlarını affettirmeleri için şarttı, ve eğer Yuda otuz altınlık keseyi almadıysa, Allah'ın hikmeti inkâr edilmiş, inayeti boşa gitmiş, tasavvurları altüst olmuş ve dünya fenalığa, cehalete ve ölüme terk edilmişti de ondan.

Marküs:

— Allah'ın hikmeti düşünmüştü ki, Yuda, bu ihanet busesini verip vermemekte her ne kadar serbestse de, yine de öpecektir. İşte, İskariot'un cinayetini, bu suretle, o harikulade gufran ve tövbekârlar binasının bir taşı gibi kullandı.

Zenotemis:

— Marküs, sana demin, insanların tövbekârlığının çarmıha gerilen İsa tarafından yapıldığına inanıyormuşum gibi konuştum, çünkü, Hıristiyanların böyle düşündüklerini biliyorum ve Yuda'nın ebediyen lânetli olduğuna inananların hatalarını daha iyi kavramak üzere onların düşüncelerine giriyordum. Fakat, bana göre İsa, gerçekte, Bazilid'le Valantin'in ileride geleceklerini haber veren bir öncüden başka bir şey değildir. Gufranın sırlarına gelince, aziz dostlarım, eğer biraz olsun merak ediyorsanız, ben size onun yeryüzünde nasıl cereyan ettiğini anlatırım.

Davetliler, arzu ettiklerini bildiren bir işaret yaptılar. Seres'in içleri nar ve elma dolu olan kutsal sepetlerini taşıyan Atinalı bakireleri andıran on iki genç kız, görünmeyen bir flütün ahengine ayak uydurarak, ağır adımlarla salona girdiler.

Sepetleri masanın üzerine koydular, flütün sesi kesildi ve Zepememis şunları söyledi:

— Tanrı'nın düşüncesi Önoia dünyayı yarattığı zaman, yönetimini meleklerle emanet etti. Fakat, melekler, efendilere yakışan ağır başlılığı muhafaza edemediler. Dünyadaki kızların güzel olduklarını görünce, akşamları, çeşme başlarında onları yakaladılar ve onlarla çiftleştiler. Bu çiftleşmelerden dehşetli bir ırk meydana geldi, yeryüzünü haksızlık ve zulümle kapladı, yollardaki tozlar kana bulandı. Bu manzara karşısında Tanrı'nın düşüncesi Önoia sonsuz bir kedere kapıldı: Dünyaya eğilerek: «Bak şu yarattığın âleme! diye içini çekti. Zavallı çocukların, benim yüzümden, acı çekiyorlar. Onların çektikleri ıstıraplar benim suçumdur, bunun cezasını ödemek istiyorum. Ancak, benim vasıtamla düşünen Tanrı bile, onlara ilk safiyetlerini iade etmekten âcizdir. Artık olan olmuştur, dünyanın yaradılışı ebediyen böyle noksan kalmaya mahkûmdur. Hiç olmazsa, yarattığım bu insanları terk etmeyeceğim. Onları kendim gibi mutlu yapamasam da, kendimi onlar gibi mutsuz yaparım. Mademki onlara kendilerini rezil eden birer vücut verdim, öyleyse ben de onlar gibi bir insan kılığına girip yeryüzüne inecek ve onların arasında yaşayacağım...» Ve böylece konuştuğundan sonra, Tanrı'nın düşüncesi Önoia yeryüzüne indi ve bir Tendaridli kadının rahminde meydana geldi. Küçücük ve cılız bir varlık olarak dünyaya geldi ve ona Helena adını verdiler. Hayatın çabaları içinde yoğrularak, çok geçmeden gelişti, güzelleşti, ve önceden kararlaştırdığı gibi, fani vücudunda şehvetin en iğrenç belirtilerini hissedebilmek maksadıyla, kadınların en cilvelisi, en şehvetlisi haline geldi. Şehvetli ve hırslı erkeklerin kolayca elde ettikleri uysal bir av oldu, bütün zinaların, haksızlıkların, şiddetlerin kefareti için ödemek üzere ömrünü zina işlemeye, kız kaçırmaya vakfetti, ve Tanrı kâinatın işlediği suçları affetsin diye, böylece milletlerin felâketine sebep oldu. Ve Tanrı'nın düşüncesi Önoia, hiç bir zaman, bir kadın kılığında, kahramanların ve çobanların altına yatarak orospuluk yaptığı günlerdeki kadar güzel olmadı. Şairler onun kutsallığını seziyor, onu bu kadar sakın, bu kadar nefis ve bu

kadar meşum bir varlık olarak tasvir edişleri bundan ileri geliyordu. «Deryalar kadar sakın ruhlu kadın!» diyorlardı ona. Ve işte Önoia, böylece merhamet yüzünden fenalık ve ıstırap vadisine sürüklendi. Sonra öldü. Lasedemonyalılar onun mezarını gösterirler, zira şehvetten sonra ölümü ve ömrü boyunca ektiği tohumların meyvelerini de tatması gerekiyordu. Fakat, Helena'nın çürümüş etinden ayrıldıktan sonra, başka bir kadının kılığına girdi ve yeniden bütün rezaletlere, hakaretlere kendi isteğiyle uğradı. öylece, vücuttan vücuda geçerek, ve aramızda kötü çağları geçip, bütün dünyanın günahlarını kendi üzerine aldı. Onun bu fedakârlığı boşa gitmeyecektir. Şehvet bağlarıyla bize bağlı olduğu için, bizimle beraber sevip ağladığından, kendisinin de, bizim de Tanrı'nın affına uğramamızı sağlayacak, ve bizleri, beyaz sinesine asılı olarak, yeniden kavuştuğu cennete kaçırarak.

Hermodor:

— Ben bu efsaneyi bilmez değildim. Hatırlıyorum, anlatmışlardı, bu ilâhî Helena, kılık ve kişilik değiştirmelerinden birinde, imparator Tiberius devrinde, büyücü Simon'un yanında yaşamış. Mamafih ben onun kendi elinde olmadan sukut ettiğini ve meleklerin onu kendileriyle birlikte felâkete sürüklediklerini sanıyordum.

Zenotemis:

— Hermodor, dinin sırlarını iyi bilmeyen kimselerin, Tanrı'nın düşüncesi Önoia'nın kendi sukutuna razı olmadığını sandıkları doğrudur. Fakat, eğer onların iddia ettikleri gibi olsaydı, o takdirde Önoia, tövbekâr bir orospu, kanlara bulanmış bir kurbanlık hayvan, utançlarımızın şarabıyla ıslanmış ekmek, sevimli bir adak, ateşe atılarak dumanları Tanrı'ya kadar yükselen kurban edilen bir insan olmazdı. Eğer onun günahları bilerek işlenmiş olmasaydı, hiç bir fazileti kalmazdı.

Kallikrate:

— Peki, Zenotemis, bu daima yeniden doğan Helena'nın bugün hangi diyarda, hangi şahane vücut içinde yaşadığı acaba bilinmiyor mu?

Zenotemis:

— Böyle bir sırrı keşfetmek için ermiş olmak lâzım. Ermişlik, Kallikrate, şekillerin kaba âleminde yaşayan, ve çocuklar gibi, sesler ve hayallerle oynayan şairlerin harcı değildir.

Kallikrate:

— Tanrılara hakaret etmekten kaçın, dinsiz Zenotemis; onlar şairleri severler. İlk yasaları bizzat o ölmez varlıklar yazdırmıştır, tanrılarının kehanetleri de birer şiirdir. Dinleyen göksel kulaklar için ilâhilerin tatlı sesleri vardır. Şairlerin gaipten haber veren birer insan olduğunu ve hiç bir şeyin onlardan gizlenemeyeceğini bilmeyen var mıdır? Ben. ki bir şairim ve başımda Apollon'un defne dalından tacını taşıyorum, size Öneia'nın son olarak kimin varlığında tekrar canlandığını ifşa edeceğim. Ebedî Helena yanımızdadır; bize bakıyor ve biz onu hayran hayran seyrediyoruz. Bakınız, yatağının yastıklarına dirseklerini dayamış duran şu kadına bakınız. Ne kadar güzel, ne kadar dalgın bakışları var, gözlerinde yaşlar, dudaklarında öpücükler görülüyor. İşte, ta kendisi! Priam'ın ve çiçeklere bürünmüş Asya'nın devrindeki gibi sevimli, Önoia'nın bugünkü adı Thais'tir.

Filinna:

— Ne diyorsun, Kallikrate? Bizim sevgili Thais'imiz Pâris'i, Menelas'ı ve İlion önünde savaşıyan güzel çizmeli Akeenleri mi tanıdı demek istiyorsun? Söyle bakalım. Thais, Truva'nın atı büyük müydü?

Aristobül:

— Attan bahseden kim?

Kereas:

— Bir Trakyalı gibi içtin! diye bağırdı.

Ve masanın altına yuvarlandı.

Kallikrate, kupasını kaldırarak:

— Eğer umutsuzluk içinde içersen, öç alamadan ölürüz.

İhtiyar Kotta uyuyor ve dazlak başı geniş omuzları üzerinde sallanıyordu.

Bir süreden beri, Dorion heyecanlı görünüyordu filozof-

lara mahsus mantosu içinde. Sendeleyerek Thais'in yatağına yaklaştı:

— Her ne kadar bir kadını sevmek bana yakışmazsa da, Thais, seni seviyorum.

Thais:

— Beni neden demin sevmiyordun?

Dorion:

— Çünkü oruçluydum.

Thais:

— İyi ama, zavallı dostum, ben ki sadece su içtim, müsaade edersen söyleyeyim, ben seni sevmiyorum.

Dorion daha fazla dinlemeye tahammül edemedi ve ona gözüyle işaret ederek sevgilisinin yanından ayırmak isteyen Droze'nin yanına seğırtti. Ondan boşalan yere hemen geçen Zenotemis Thais'i dudaklarından öptü.

Thais:

— Ben seni daha namuslu sanırdım.

Zenotemis:

— Ben mükemmel bir adamım, mükemmel olan insanlar hiç bir kanuna tâbi değildirler.

Thais:

— İyi amma, ruhunu bir kadının kolları arasında kirletmekten korkmuyor musun?

Zenotemis:

— Ruhun ilgisi olmadan, insanın vücudu şehvete mağlup olabilir.

Thais:

— Defol! Ben, beni hem ruhum, hem vücudum için sevmelerini istiyorum. Bütün bu filozoflar birer tekeden başka bir şey değil!

Lambalar birer birer sönüyordu. Soluk bir gün ışığı, perde aralıklarından sızarak davetlilerin şişman ve sapsarı yüzlerine çarpıyordu. Yumrukları sıkılmış bir halde Kereas'ın yanına yuvarlanan Aristobül, rüyasında seyislerini kargalara gönderiyordu. Zenotemis, soyunmuş dökünmüş bir halde olan Filinne'yi kolları arasında sıkıyordu. Dorion ise, Droze'nin çıplak göğ-

süne şarap damlatıyor, ve sonra, kahkahalarla inip kalkan bembeyaz göğüste birer yakut tanesi gibi süzülen bu damlaların daha aşağıya inmesine mani olmak için onları dudaklarıyla ya-lıyordu. Ökrit ayağa kalktı; ve elini Nisias'ın omuzuna dayayarak onu salonun ucuna götürdü. Gülümseyerek:

— Dostum, dedi, eğer hâlâ düşünebilecek halde isen, ne düşünüyorsun?

— Kadınların aşkı Adonis'in bahçelerine benziyor, onu düşünüyorum.

— Ne demek istiyorsun?

— Bilmiyor musun ki, Ökrit, kadınlar her yıl taraçalarında küçük bahçeler yaparlar ve Venüs'ün âşığı için saksılara dallar dikerler? Bu dallar bir süre yeşerir, sonra kurur.

— Ne çıkar, Nisias? Gelip geçici şeylere bağlanmak deliliktir.

— Eğer güzellik denilen şey bir gölge ise, arzu da bir şimşekten başka bir şey değildir. Güzelliği arzu etmek neden delilik olsun? Aksine, gelip geçici olan bir şeyin sürekli olmaya gitmesi ve şimşegin gölgeyi yutması daha doğru olmaz mı?

— Nisias, aşık oynayan bir çocuğa benziyorsun. İnan bana: hür ol. Bir insan ancak böyle insan olur.

— İnsanın, bir vücudu oldukça nasıl hür olur, Ökrit?

— Birazdan görürsün, oğlum. Biraz sonra, «Ökrit hür bir adamın» diyeceksin.

Alın şafağın ilk ışınlarıyla parlayan ihtiyar, somaki mermerden bir sütuna dayanmış konuşuyordu. Hermodor ve Marküs yaklaşmışlar, onun önünde, Nisias'ın yanında duruyorlar ve dördü de, içenlerin kahkahalarına ve bağırışmalarına aldırmış etmeden, ilâhî şeylerden bahsediyorlardı. Ökrit o kadar olgun sözler söylüyordu ki, Marküs ona:

— Sen, gerçek Tanrı'yı tanımaya lâıyksın, dedi.

Ökrit:

— Gerçek Tanrı, düşünen adamın kalbindedir, diye cevap verdi.

Sonra, ölümden bahsettiler.

Ökrit:

— Ben, dedi, isterim ki ölüm beni hatalarımı düzeltmeye çalışır ve bütün ödevlerimi dikkatle yaparken bulsun, onun önünde, şu tertemiz ellerimi gökyüzüne kaldırıp tanrılara şöyle diyeceğim: «Tanrılar, ruhumun mâbedine koyduğunuz hayallerinizi ben hiç bir zaman kirletmedim; düşüncelerimi birer çiçekten halka ve çelenk yaparak onların boyunlarına astım. Ben sizin herşeyin yaratıcı ve hâkimi olduğunuza inanarak yaşadım: Yeteri kadar yaşadım.»

Bu sözleri söylerken, kollarını göğse kaldırıyor ve yüzünü nurlu bir aydınlık kaplıyordu.

Bir an düşünceye daldı. Sonra, tekrar, derin bir hazla devam etti:

— Olmuş bir zeytin nasıl ki kendisini taşıyan ağaca dua eder ve ana toprağı takdis ederse, sen de, Ökrit, hayattan kop artık!

Bu sözleri söyler söylemez, entarisinin kıvrımlarından birinde sakladığı hançeri çıkardı ve kendi göğsüne sapladı.

Onu dinleyenler hep birlikte elini tuttukları zaman, bıçak filozofun kalbine girmişti bile. Ökrit ebedî istirahat kavuşmuştu. Hemodor'la Nisias sapsarı kesilen kanlar içindeki vücudu, kadınların çığlıkları, rahatları kaçan davetlilerin homurtuları ve halıların gölgelerinden yükselen şehvetli solumalar arasında alıp götürdüler.. İhtiyar Kotta, eski asker uykusundan uyanmış, cesedin yanına fırlamış ve bağırıyordu:

— Benim hekimim Ariste'yi çabuk çağırsınlar! Nisias başını sallayarak:

— Ökrit artık sizlere ömür! dedi. Başkaları nasıl sevmek istiyorlarsa, o da öyle ölmek istedi. İşte, şimdi artık hiç bir istekleri olmayan tanrılara benziyor.

Kotta, elini alınına vurarak dövünüyordu:

— Ölmek! Devlete hizmet etme inmânı ve gücü varken, ölmek istemek, ne saçma!

Bu esnada Pafnüs'le Thais kımıldamadan, bir tek söz sar-

fetmeden, ruhlarını tiksinti, dehşet ve umutsuzluk kaplamış bir halde kalmışlardı.

Ansızın rahip Thais'i elinden tutuverdi; yerlerde çiftleşen kadınlarla erkeklerin yanında sızan sarhoşların üzerinden atlayarak, ayakları şarap ve kanlara bulanmış bir halde dışarıya çıkardı...

Güneş şehri aydınlatmaya başlamıştı. Sessizliğe bürünen yolun iki tarafında uzanan sıra sıra sütunlar, ileride, İskender'in mezarının pırıl pırıl parlayan tepesinde sona eriyordu. Yolun taşları üstünde, şurada burada, çiçekleri soyulmamış çelenkler ve sönmüş meşaleler sürükleniyordu. Havada denizin serinletici nefesleri hissediliyordu. Pafnüs, süslü elbisesini iğrenerek üzerinden sökercesine çıkardı ve parçalarını ayaklarının altına atarak:

— İştittin mi söylediklerimi, benim Thais'im? diye bağırdı. Ne kadar çılgınlık, ne kadar iğrenç laf varsa hepsini sarfettiler. Kâinatın yaratıcısını cehennemın iblislerine kadar sürüklediler, fenalığı ve iyiliği hayasızca inkâr ettiler, İsa'ya küfrettiler ve Yuda'yı övdüler. Ve hepsinden daha alçak olan, o karanlıklar çakalı, kokmuş hayvan, ölüm ve ahlâksızlık saçan Aryanî Marküs, bir mezar gibi ağzını açtı. Benim Thais'im, gördün, sana doğru nasıl sürünerek yaklaşıyorlardı, vıcık vıcık terleriyle seni kirleten o sümüklüböcekleri gördün; kölelerin ayakları dibinde sızıp kalan o kaba herifleri gördün; kendi kusmuklarıyla kirlettikleri halılar üzerinde çiftleşen o hayvanları gördün; o içki âleminde dökülen şaraptan daha âdi kanını döken, ve bu sefahat ve şehvet gecesinin sonunda kendisini Tanrı'nın önüne atan o ahmak ihtiyarı gördün! Allah'a şükürler olsun! Hatayı gördün ve iğrenç olduğunu anladın. Thais, Thais, Thais, bu filozofların çılgınlıklarını hatırla, ve onlarla birlikte çıldırmak istiyorsan söyle. Onların kendilerine lâayık o iki kadın dostunun, o iki pis ve kötü yürekli orospunun bakışlarını, jestlerini ve kahkahalarını hatırla, ve onlar gibi kalmak istiyorsan söyle!

Bu gecenin etkisiyle herşeyden iğrenmiş bir halde olan Thais, erkeklerin ilgisizliğini ve kabalığını, kadınların kötü

ruhluluğunu, uykusuz geçen gecenin yorgunluğunu hissederek:

— Yorgunluktan bitkin bir haldeyim, sayın rahip, diye içini çekti. Nerede dinlenmeli? Alnım ateş gibi yanıyor, kafamın içi bomboş, kollarım ise o kadar mecalsiz ki, şu anda bana uzatacak olsalar, mutluluğu bile tutamam...

Pafnüs ona şefkatle bakıyordu.

— Cesaret, benim kız kardeşim! dedi. Senin için dinlenme vakti geliyor, şu gördüğün bahçelerden ve sulardan yükselen buharlar kadar beyaz ve berrak bir huzur güneşi doğuyor.

Thais'in evine varıyorlardı. Periler mağarasını çevreleyen çınarlarla terebantınların başlarını çiğ taneleri içinde, sabah meltemiyle, titreştiklerini duvarın üzerinden görüyorlardı. Önlerinde bomboş, etrafı sütunlar ve heykellerle çevrili, iki ucunda yarım daire şeklindeki kanapelere dayanan bir meydan vardı. Thais, bu kanapelerden birine çöküverdi. Sonra, rahibe endişeli gözlerle bakarak:

— Ne yapmalı? dedi.

Rahip:

— Seni almaya gelen Kurtarıcı'yı izlemek gerek, dedi. O seni, içinde yaşadığın çağdan kurtarıyor ve dalında kaldığı takdirde çürüyecek olan bir salkımı koparır gibi alıp götürecektir, şaraphanede ezip mis kokulu bir şarap haline sokacak. Dinle: İskenderiye'den on iki saat uzakta, Batıya doğru, denize yakın, kadınlara ait bir manastır var. Gerçek bir huzur yeri, bir şaheser, lirik mısralarla ve tamburlarla terennüm edilmeye lâ-yık. Orada yaşayan kadınların sanki ayakları yerde, fakat başları gökyüzüne diyor. Yeryüzünde melekler gibi yaşıyorlar. Tanrı'nın sevgisini kazanmak için fakir, alçak gönüllü, namuslu yaşamak istiyorlar. O, her gün onları, bahçevan kılığına girerek, ayakları çıplak, güzel ellerini açarak, mezara giden yolda Meryem'e görüldüğü şekilde ziyaret ediyor. İşte, ben seni bugünden tezi yok, oraya götüreceğim, benim Thais'im, ve yakında sen de bu kutsal kızlara katılarak onların ilâhî konuşmalarının zevkini paylaşıacaksın. Onlar seni bir kız kardeş bekler gibi bekliyorlar. Manastırın eşiğinde, baş rahibe Albin, sana huzur öpüşünü verecek ve: «Hoş geldin, kızım!» diyecek.

Kibar orospu Thais hayretle bağırdı:

— Albin mi? Sezar'ın kızlarından biri! İmparator Karus'un küçük yeğeni!

— Ta kendisi! O Albin ki, göz kamaştıran bir saltanat içinde doğmuştu, dünyaya hâkim olanların kızıydı, şimdi abadan bir elbise giyiyor, Tanrı'nın hizmetkârı mertebesine ulaştı. Senin annen olacak.

Thais, ayağa kalkarak:

— Öyleyse beni Allah'ın evine götür, dedi.

Pafnüs, elde ettiği zaferi tamamlamak üzere:

— Elbette götüreceğim, dedi, hem de seni orada bir hücreye kapatacağım, işlediğin günahları ağlayarak affettireceksin. Zira, pisliklerden temizlenmeden önce, Albin'in rahibeleri arasına karışman doğru olmaz. Hücrenin kapısını mühürleyeceğim, ve sen mutlu bir mahpus gibi, seni affettiğini anlamak için, Tanrı'nın gelip sökmesini ağlaya ağlaya bekleyeceksin. Merak etme, Thais, mutlaka gelecektir; gözyaşlarını silmek üzere nurdan parmakların yüzüne değdiğini hissettiğin anda nasıl sarsılarak ruhunun ta içi kabarcak!..

Thais, ikinci defa olarak:

— Baba, beni Albin'in evine götür, dedi.

Pafnüs'ün sevincine diyecek yoktu, etrafına bakındı ve Tanrının yarattığı şeyleri doya doya, hemen hemen korkusuz seyretmenin zevkini tattı; gözleriyle Tanrı'nın nurlu ışığını hazla içiyor, alnını meçhul esintiler okşuyordu. Ansızın, meydanın bir köşesinde, Thais'in evine giden küçük kapıyı tanıdı ve tepelerini hayranlıkla seyrettiği ağaçların, bu kibar orospunun bahçesini gölgelediklerini düşünerek, şimdi o kadar temiz olan bu havayı kirleten sefahat âlemlerini hayalinde canlandırdı, ve o kadar çok müteessir oldu ki, gözlerinden acı birer yaş damladı.

— Thais, dedi, arkamıza dönüp bakmadan kaçacağız. Fakat, geride, senin işlediğin cinayetlere tanıklık edecek suç ortaklarını, şu kalın perdeleri, şu yatakları, halıları, şu kokuları, dolu tulumları, senin rezaletlerini haykıran şu lambaları bırakmayacağız, değil mi? İster misin, bu katil eşyalar, içlerindeki habis ruhun tahrikiyle, senin peşinden çöle kadar gelsinler?

Rezalet masalarının, günah döşeklerinin şeytanlara alet oldukları, hareket ettikleri, konuştukları, tepindikleri, havalarda uçtukları görülmeyen şeylerden değildir! Çabuk ol, Thais henüz şehir uykuda iken, hizmetçilerine emir ver, şu meydanın ortasına odun yığıp ateşlesinler ve evin içindeki bütün eşyayı, o iğrenç serveti yaksınlar.

Thais razı oldu.

— Ne istersen yap, babacığım, dedi. Biliyorum, cansız eşya bazan ruhlara yataklık eder. Geceleri, bazı eşyalar, kâh belirli aralıklarla vurarak, kâh işaretlere benzeyen küçük ışıklar çıkararak, konuşurlar. Fakat, bu bir şey değil. Periler mağarasına giderken, babacığım, görmedin mi, sağ tarafta, yıkanmak üzere olan, çıplak bir kadın heykeli var? Bir gün ben bu heykelin başını canlı bir insan gibi çevirdiğini gözlerimle gördüm. Sonra, derhal eski şekline giriverdi. Korkudan buz kesilmiştim. Nisias'a bu mucizeyi anlattığımda benimle alay etti; ama, kim ne derse desin, bu heykelde bir büyücü var muhakkak, zira benim güzelliğim karşısında bile şehvete gelmeyen bir Dalmaçyalıyı bu heykel çileden çıkartacak derecede coşturdu. Benim büyüler ve sihirler ortasında yaşadığıma ve pek çok tehlikelerle karşılaştığıma şüphe yok, zira tunçtan bir heykel tarafından kucaklanarak nefesi kesilen erkekler oldu. Mamafih, eşsiz bir sanatla meydana gelen eserleri yok etmek yazık, hele halılarımın perdelerim yakılırsa acırım. İçlerinde şahane renkleri olanlar var, ve bunları bana hediye edenlere çok pahalıya mol olmuşlardır. Çok değerli kupalarını, tablolarım ve heykellerim de var. Onları yok etmenin gerekli olduğunu sanmıyorum. Ama, sen ne yapmak gerekiyorsa onu yap, babacığım.

Böyle konuşarak, birçok eklil ve çelenklerin asılmış olduğu küçük kapıya kadar rahibi izledi, ve kapıyı açtırdıktan sonra, kapıcıya bütün hizmetçileri çağırmasını emretti. Önce, Hintli ahçıbaşılar görüldü. Dördü de sarı deriliydi, dördünün de birer gözü yoktu. Aynı ırktan ve aynı şekilde sakat olan bu dört köleyi bir araya getirmek Thais için pek kolay olmuştı. Sofrada hizmet ettikleri zaman, davetlilerin merakını

çekiyorlardı, ve Thais onları maceralarını anlatmaları için zorluyordu. Sessiz beklediler. Yamakları da peşlerinden gelmişti. Daha sonra seyisler, avcılar, tahtırevancılar, tunç bilekli postacılar, Priyaplar gibi kılıklı iki bahçevan, yırtıcı hayvanlara benzeyen altı zenci, biri şair, diğeri gramerci ve üçüncüsü şarkıcı olan üç Yunanlı köle geldi. Hepsi de meydanda sıralanmışlardı ki, o esnada, faltaşı gibi gözlerini yuvarlayan, ağızları kulaklarındaki halkalara kadar yırtık zenci kadınlar, telâşla koşarak geldiler. Nihayet, tüllerini düzelterek ve ince altın zincirlerin kösteklediği ayaklarını tembel tembel sürterek ilerleyen, altı asık suratlı beyaz kadın köle göründü. Bir araya geldikleri zaman, Thais onlara, Pafnüs'ü göstererek:

— Bu adamın vereceği emirleri yapınız, dedi, zira onda Tanrı'nın ruhu var, ve dediklerini yapmazsanız, öldünüz demektir.

Gerçekten, çölde yaşayan din adamlarının, günahkârlara değnekleriyle vurup, onları yarılan ve alev saçan toprakların içine atacak güce sahip olduklarını işitmişti.

Pafnüs kadınları ve onlara benzeyen Yunanlı köleleri geri gönderdikten sonra, ötekilere:

— Meydanın ortasına odun yığınız, dedi, büyük bir ateş yakınız ve evin içinde, mağarada ne kadar eşya varsa ateşe atınız.

Hizmetçiler şaşkın şaşkın birbirlerine bakıyorlardı. Yapalım mı? der gibi hanımlarına da baktılar. Fakat, Thais bir tek kelime söylemeden ve kımıldamadan durduğu için, hizmetçiler birbirlerine sokuluyor, dirsek dirseğe toplanıyor, ve bunun bir şaka olup olmadığından şüphe ediyorlardı. Rahip Pafnüs:

— Ne diyorsam onu yapınız, dedi.

Çoğu hıristiyandı. Verilen emri anladılar, odun ve tutuşturmak için meşale almak üzere eve gittiler. Diğerleri de onları memnurlukla taklit etti, zira, fakir olduklarından zenginlerden nefret ediyorlardı, ve yıkıp yakmak onlar için içgüdüsel bir zevkti. Odunları yığmaya başladıkları sırada, Pafnüs, Thais'e:

— İskenderiye kiliselerinden birinin (tabîî kilise adını taşımaya lâayık ve Aryanî hayvanları tarafından kirletilmemiş

ise) haznedarını çağırıp, ve dullara dağıtmak suretiyle işlediğin suçların kazancını adalet hazinesine bağışlasın diye, malını mülkünü ona vermeyi bir an düşündüm, kadın. Fakat, bu düşünce bana Tanrı'dan gelmiyordu, bundan ötürü onu defettim kafamdan. Çünkü, sefahat âlemlerinin artıkalarını Tanrı'nın bu sevgili kullarına vermek onlara ağır bir hakaret olacaktı. Thais, senin elinin değdiği herşey, özüne kadar ateşte paramparça olmalıdır. Allah'a şükürler olsun ki, denizin dalgalarından çok öpülen bu entariler, bu tüller, artık yalnız alevlerin dudaklarını hissedecekler. Köleler, çabuk olunuz! Daha çok odun, daha çok tutuşturacak çıra getiriniz! Ya sen, kadın, evine gir, şu aşağılık ziynetlerini üzerinden at, ve git, kölelerin en fakirinden, tahta silerken giydiği entariyi sana lütfen vermesini rica et.

Thais itaat etti. Hintliler diz çöküp ateşi üflerken, zenciler alevlere fildişi, abanoz ve sedef kakmalı çekmeceleri fırlatıyor, ve bu çekmeceler açıldıkça içlerinden taçlar, pırlantalar, kolyeler ve gerdanlıklar düşüyordu. Duman, Yunanlıların kurban ettikleri insanları yaktıkları zamanda olduğu gibi, siyah bir sütun halinde yükseliyordu. İçin için yanan ateş, birdenbire parlayarak vahşî hayvanların homurtusunu çıkardı ve hemen hemen görünmeyen alevler değerli gıdalarını yutmaya başladılar. O zaman hizmetçiler işe dört elle sarıldılar; pahalı halıları, gümüş işlemeli tülleri, çiçekli perdeleri seve seve sürüklüyor, masaların, koltukların kalın yastıkların, altın ayaklı karyolaların altında zıp zıp zıplıyorlardı. Güçlü kuvvetli üç Habeş, içlerinden bir tanesi canlıymış gibi sevilen, renkli peri heykellerini kucaklayarak koşa koşa getirdiler; sanki kocaman maymunlar canlı birer kadını kapmış kaçırıyorlardı. Ve bu çıplak güzel kadın heykelleri canavarların elleri arasından düşüp de taşlar üzerinde parçalanınca, bir inilti duyuldu.

O anda, Thais saçları uzun dalgalar gibi dökülmüş, ayakları çıplak bir halde göründü. Üzerinde, sadece vücuduna değmekle kutsal bir şehvete bürünen biçimsiz ve kaba bir gömlek vardı. Arkasında, uzun sakalı arasına gömülen fildişinden bir Eros heykelini taşıyan bahçıvan.

Thais adama durmasını işaret etti, ve Pafnüs'e yaklaşıarak küçük tanrıyı gösterip:

— Babacığım, diye sordu, bunu da ateşe atacak mıyız? Eskiçağ sanatıdır, harikulade bir eserdir, som altından olmasına rağmen ağırlığının yüz misli eder. Bir daha yerine konamaz, zira dünyaya bir daha tanrı Eros'un böyle bir heykelini yapacak sanatçı gelmez. Hem, babacığım, bu küçük çocuğun Aşk tanrısı olduğunu ve ona insafsızca davranmanın doğru olmayacağını düşün. İnan bana: Aşk bir fazilettir, ve eğer ben günah işledimse, onun yüzünden işlemedim, babacığım, ona karşı işledim. Bana yaptırdıklarına hiç bir zaman pişman olmayacağım ve ben sadece onun savunmasına rağmen yaptıklarına ağlıyorum. Aşk tanrısı Eros, kendi müsaadesi olmadan kadınların rastgele erkeklere teslim olmalarını affetmez. Bundan ötürü ona saygı göstermek gerek. Bak, Pafnüs, şu küçük Eros'a, ne kadar güzel! Bu bahçıvanın sakalları arasına nasıl da güzel saklanıyor! Bir gün Nisias, beni sevdiği zamanda, onu bana getirmiş ve: «Sana benden bahsedecek.» demişti. Fakat, bu afacan Aşk tanrısı bana Nisias'tan değil, bir zamanlar Antakya'da tanıdığım delikanlıdan bahsetti. Bu alevler arasında yeteri kadar servet mahvoldu, babacığım! Şu küçük Eros heykelini ne olur bağışla ve onu manastırlardan birinde sakla. Onu görenler kalplerini Tanrı'ya yönelteceklerdir, zira Aşkın ilâhî düşüncelere doğru yükselmek için yaratılıştan bir gücü vardır.

Bahçıvan, küçük Eros heykelinin yakılmaktan kurtulduğunu sanarak, ona bir çocuğa bakar gibi gülümsüyordu. Fakat, tam bu esnada, Pafnüs heykeli adamın elleri arasından kaptı ve ateşe fırlatırken:

— Nisias'ın ona dokunmuş olması, bütün zehirlerini saçması için yeter, diye bağırdı.

Ve sonra pırıl pırıl parlayan süslü elbiseleri, erguvan rengindeki mantoları, altın yaldızlı sandalları, tarakları, lambaları, aynaları, utları ve rebapları, kendi elleriyle yakalayıp, Sardapal ateşinden daha muazzam bir hal alan bu ateşe fırlattı.

Bu esnada, köleler, sevinçten âdeta sarhoş olmuş bir halde, kül ve kıvılcım yağmuru altında dans ediyorlardı.

Gürültüden uyanan komşular birer birer pencerelerini açarak, gözlerini oğuşturuyor ve bu dumanların nereden geldiğini araştırıyorlardı. Sonra, yarı giyinmiş bir halde, meydana inerek yanan ateşe yaklaşılmaya başladılar:

— Ne oluyor? Bu da ne? diye düşünüyorlardı.

Aralarında, Thais'in gedikli müşterisi olan parfüm yahut kumaş tacirleri de vardı. Bunlar, sararmış kuru kafalarını merakla uzatarak, olup biteni anlamaya çalışıyorlardı. Gece âleminden sonra çorba içmekten dönen başları çiçeklerle süslü, tüniklerinin etekleri uçuşan genç hovardalar, arkalarında köleleri olduğu halde, oradan geçiyor, bağırışıp çağırıyorlardı. Bu meraklı kalabalık, gittikçe artan bu halk, çok geçmeden anladı ki, Thais, Antinoe rahibinin etkisiyle, bir manastıra çekilmeden önce, bütün eşyalarını ve servetini yakıyor.

Tacirler şöyle düşünüyordu:

— Thais artık bu şehri terk ediyor; bundan sonra ona bir şey satamayacağız; bu feci bir şey. Onsuz bizim halimiz nice olur? Bu papaz onun aklını başından almış. Bizi mahvediyor. Ona neden müsaade ediliyor? Kanun yok mu bu memlekette? İskenderiye'de hâkim kalmadı mı yoksa? Bu Thais bizleri de, karılarımızı da, zavallı çocuklarımızı da düşünmüyor hiç. Yaptığı şey düpedüz rezalettir. Kendisine rağmen, onu bu şehirde oturmaya zorlamak lâzım.

Delikanlılara gelince, onlar şöyle düşünüyorlardı:

— Eğer Thais tiyatrodan çekilir ve aşk yapmaktan vaz geçecek olursa, bizim en güzel eğlence âlemlerimiz bitti demektir. O, tiyatromuzun en güzel zaferi, en övünülecek tatlı sanatçısı idi. Onu elde edemeyenler bile, onu seyretmekten zevk duyuyorlardı. Erkekler, sevdikleri kadınları, hayallerinde onu canlandırarak seviyorlardı; başka kadınları öperken Thais'i düşünüyorlardı, zira Thais şehvetlilerin en şehvetlisi, şehvetin ta kendisiydi. Onun, aramızda yaşaması, sadece teneffüs etmesi bile bizi coşturmak için yetiyordu.

İşte, gençler böyle düşünüyordu, ve içlerinden vaktiyle

Thais'i kolları arasına almış olan Seron adında bir delikanlı, «Kadın kaçırılıyor!» diye avazı çıktığı kadar bağıyor ve İsa'ya küfrediyordu. Herkes Thais'in hareketini ağır bir şekilde yeri-yordu:

- Alçakça bir kaçış! diyorlardı.
- Bizi kahpece bırakıp gidiyor!..
- Ekmeğimizi elimizden alıyor.
- Kızlarımızın drahomasını götürüyor.
- Hiç olmazsa sattığım taçların parasını versin.
- Ya bana ısmarladığı altmış elbise?
- Herkese borcu var.

— O gittikten sonra sahnelerde İfigenia'yı Elektra'yı ve Poliksen'i kim canlandıracak? Yakışıklı bir aktör olan Polip bile bu rolleri onun kadar başarıyla yapamaz.

— Onun kapısı kapanınca yaşamının tadı tuzu kalmayacak.

— O, İskenderiye göklerinin parlak yıldızı, tatlı mehtabıydı.

Şehrin, kolsuz, bacaksız, inmeli, kör bütün sakat dilencileri meydana toplanmışlar, zenginlerin gölgelerine sığınarak inildiyorlardı:

— Thais gittikten sonra, bizi kim besleyecek? Onun sofrasından artan kırıntılar hergün iki yüz zavallının karnını doyuruyor, ve onun yanında şehvete doymuş bir halde ayrılan çapkın âşıkları bize avuç dolusu gümüş para atıyorlardı.

Kalabalık arasına karışan hırsızlar, herkesi sağır edecek kadar gürültü çıkarıyor ve ortalığı velveleye verip itişip kakışarak yanlarındakilerin ceplerinden bir şeyler aşırımaaya çalışıyorlardı.

Yalnız, Mile yünü ve Toranto keteni satan ve Thais'ten bir hayli alacağı olan ihtiyar Tadde, bu mahşerî kargaşalık ortasında istifini bozmadan duruyor, kulağı kırışte ve gözleri yerde, teke sakalına benzeyen sakalını karıştırıyor ve düşünceli görünüyordu. Nihayet, genç Seron'a yaklaşıp eteğinden çekti ve yavaşça:

— Sen ki Thais'in gözde sevgilisisin, benim yakışıklı efen-

dim, ne duruyorsun, göster kendini, onu bir papazın bizden ayırmasına müsaade etme! dedi.

Seron:

— Polluks ve kız kardeşi hakkı için söylüyorum, bu papaz bu işi yapamayacak. Ben Thais'le konuşacağım, ve övünmek gibi olmasın amma, herhalde benim sözümü şu pis herifin sözünden daha çok dinleyecektir. Yol verin! Yol verin! Hergeleler!.. diye bağırdı.

Ve, erkekleri yumruklayarak, yaşlı kadınları devirerek, küçük çocukları çiğneyerek, Thais'in yanına kadar yaklaşmaya muvaffak olup onu bir kenara çekerek:

— Güzel kız, dedi, bana bak, hatırla, ve söyle gerçekten artık aşka veda mı ediyorsun?

Fakat Pafnüs Thais'le Seron'un arasına girerek:

— İmansız! diye bağırdı. Bu kadına dokunayım deme, yoksa ölürsün: O kutsal bir varlıktır, Tanrı'ya aittir. Genç adam, öfkeyle:

— Defol, maymun suratlı herif! diye bağırdı. Bırak da dostumla konuşayım, yoksa sakalından yakaladığım gibi senin leşini yerde sürükler, sonra şu ateşte kebab yaparım.

Ve elini Thais'e doğru uzattı. Fakat, beklediği bir hareketle rahip tarafından itilince sendeledi ve dört adım gerileyerek, etrafa yayılan kor halindeki odunların dibine yuvarlandı.

Bu esnada, ihtiyar Tadde ondan ona koşuyor, kölelerin kullaklarını büküyor, efendilerin ellerini öpüyor, herkesi Pafnüs'e karşı ayaklandırmaya çalışıyordu. Bu çabaları sayesinde, Thais'i kaçırmak isteyen rahibe karşı bir grup teşkil etmişti bile. Seron düştüğü yerden kalktı; yüzü simsiyah kesilmiş, saçları yanmış, hiddetten ve dumandan nefesi tıkanmış bir haldeydi. Tanrılara küfürler savurarak, arkalarında dilencilerin seke seke koltuk değneklerini salladıkları Pafnüs'e hücum edenlere katıldı. Rahip, yumrukları sıkılmış, sopalarını kaldırmış ve «ölüm!» diye bağırarak gözü dönmüş insanların ortasında kalmıştı.

— Papazı darağacına! Darağacına!..

— Hayır, ateşe atınız. Diri diri yakınız.

Pafnüs, güzel avını kucaklamış, göğsünün üzerinde tutuyordu. Gür bir sesle:

— Dinsizler! diye bağıriyordu. bu kumruyu Tanrı'nın kartalından almaya kalkışmayınız. Aksine, siz de bu kadın gibi yapınız, iğrenç hayatınızı altın gibi saf yapınız. Ondan örnek alarak, sahibi olduğunuzu sandığınız, fakat gerçekte size sahip olan malınızı, servetinizi yakınız. Acele ediniz: günler yaklaşıyor, Tanrının sabrı tükenmek üzeredir. Pişmanlık getiriniz, utançlarınızı itiraf ediniz, ağlayıp dua ediniz. Thais'in izinde yürüyünüz. Onunkiler kadar büyük olan suçlarınızdan nefret ediniz. Hanginiz, fakir veya zengin, tacir, köle, asker yahut ekâbir olsun, Tanrı'nın huzurunda bir orospudan üstün olduğunuzu iddia etmek cesaretini gösterebilir? Siz hepiniz, canlı süprüntüden başka bir şey değilsiniz ve Tanrı'nın iyiliği sayesinde ansızın çamurdan bir dere haline gelip de akıp gitmiyorsunuz.

Pafnüs konuşurken, gözleri alev saçıyordu; sanki dudaklarından kızgın ateşler fışkırıyor, ve etrafına toplananlar onu istemedikleri halde dinliyorlardı.

Fakat, ihtiyar Tadde yine rahat durmuyordu. Taşları ve istiridye kabuklarını toplayıp gömleğinin eteğine dolduruyor, ve sonra, kendisi atmaya cesaret edemediği için, dilencilerin ellerine sıkıştırıyordu. Biraz sonra, çakıl taşları havada uçmaya başladı ve ustaca fırlatılan bir kabuk, Pafnüs'ün alnını vardi. Bu din fedaisinin kararmış alnından akan kanlar, sanki yeniden vaftiz edilirmişçesine, rahibin kolları arasında sımsıkı duran günahkâr Thais'in başına damlıyor genç kadının yumuşak etleri Pafnüs'ün sırtındaki abaya değdikçe, bütün vücudu dehşet içinde ürperiyordu.

Bu esnada, kibar giyinmiş, başı taçlı bir adam, gazaba gelmiş halkın arasından kendine yol açmaya çalışarak, bağıriyordu:

— Durunuz! Durunuz! Bu rahip benim kardeşimdir.

Bu adam, birkaç saat önce intihar eden filozof Ökrit'in gözlerini kapadıktan sonra, evine dönerken bu meydandan ge-

çen Nisias'tı. Karşılaştığı bu manzaradan ötürü şaşmamıştı (zira onu hiç bir şey hayrete düşürmezdi).

— Durunuz, diye tekrarlıyordu; benim eski kafa arkadaşına kıymayınız; Pafnüs'ün aziz başına saygı gösteriniz.

Fakat, flizoflar arasındaki ince sohbetlere alışık olduğundan, onu dinleyen olmadı, halkı yatıştıracak o sözünü geçirten adamların enerjisi yoktu onda. Thais'i vücudu ile koruyan, kanayan yaralarını tatlı birer okşayış haline getiren Tanrı'ya dua eden Pafnüs'ün üzerine taş ve kabuk yağıyordu. Sözünü dinletmekten umudunu kesen, ve dostunu kuvvet veya ikna yolu ile kurtaramayacağını anlayan Nisias, pek güvenmediği tanrılara işi kavale etmek üzere idi ki, aklına, insanlara karşı duyduğu nefretin kendisine ilham ettiği bir çare geldi. Şehvet düşkünü ve cömert adamlara yakışan altın ve gümüş paralarla dolu kesesini çıkardı; sonra, taş atanların hepsine giderek kulaklarının dibinde şıkırdattı. Önce aldırış etmediler, öfkeden gözleri kararmıştı; fakat, yavaş yavaş gözlerini altınlara çevirmeye başladılar ve çok geçmeden gevşeyen kolları artık kurbanlarını tehdit etmez oldu. Halkın gözlerini de ruhunu da istediği tarafa yöneltmeye muvaffak olduğunu gören Nisias, birkaç tane altın ve gümüş lira fırlattı. En açık gözleri derhal yere eğilip bu paraları kapıştılar. Bu ilk başarıdan ötürü seven filozof, sağa sola ustalıkla liraları ve drahmileri saçtı. Taşlar üzerinde zıplayan paraların seslerini duyan halk yere hücum etti. Dilenciler, köleler ve tacirler, hepsi yerlere kapanıyordu. Oysa, bu esnada, Seron'un etrafında toplanan asılzadeler, bu manzarayı kakhaha ile gülerek seyrediyorlardı. Seron'un bile öfkesi geçmişti. Arkadaşları, yerden para toplayanları teşvik ediyor, aralarından şampiyon seçiyor, üzerlerine bahse tutuşuyor, bu sefil insanları boğuşan köpekler gibi tahrik ediyorlardı. Bir kötürüm yerden bir drahmi toplamaya muvaffak olunca, göklere kadar yükselen bir alkış koptu. Genç adamlar da para atmaya başladılar, ve meydanda artık sayısız insanların sırtlarından başka bir şey görülmez oldu. Pafnüs'ü unutmuşlardı artık.

Nisias rahibe koştu, onu mantosuna sardı ve Thais'le bir-

likte daracık sokaklardan götürdü. Peşlerinden kimse gelmiyordu. Bir süre sessizce yürüdüler, sonra, izlenmediklerine emin olunca, yavaşladılar, ve Nisias, biraz mahzun, fakat alaycı bir sesle:

— Demek olan oldu! dedi. Fluton, Prosperin'i kaçırmıyor, ve Thais benim vahşî dostumun peşinden giderek bizden uzaklaşıyor.

Thais:

— Doğru, Nisias, diye cevap verdi, senin gibi sırtıkan, ki-bar, kokular süren, egoist adamlarla yaşamaktan bıktım artık. Şimdiye kadar öğrendiklerimin hepsinden usandım, bilmediklerimi, bilinmeyi aramaya gidiyorum. Anladım ki benim duyduğum sevinç değilmiş, ve işte bu adam bana gerçek sevincin ıstırapta olduğunu öğretti. Ona inanıyorum, zira o gerçeği biliyor.

Nisias; gülümseyerek:

— Ya ben, benim ruhumun dostu, ben de gerçekleri biliyorum. Onun bildiği bir tek gerçek var; benim ise pek çok. Ben, bütün gerçekleri biliyorum. Hem ondan daha zenginim, ama, bundan ötürü ne daha fazla övünürüm, ne de daha mutluyum, dedi.

Ve, rahibin kendisine ateşli gözlerle baktığını görünce:

— Aziz Pafnüs, dedi, seni çok gülünç, hatta tamamıyla masnasız, saçma bulduğumu sanma. Eğer benim yaşantımı seninkiyle mukayese edecek olursan, hangisinin daha iyi olduğunu söyleyemem. Birazdan Krobil'le Mirtal'in hazırladıkları banyoda yıkanacağım, bir sülün butu yiyeceğim, sonra yüzüncü defa olarak Apule'nin birkaç masalını yahut Porfir'in bir kitabını okuyacağım. Sen ise, çöldeki hücrene gidecek, orada uslu bir deve gibi diz çökerek, uzun zamandan beri sakız gibi çiğnenen ilâhîleri mırıldanacak, ve akşam olunca, yağsız kupkuru bayır turplarını yutacaksın. İşte böyle! Azizim, görünüşte birbirinin karşıtı olan bu hareketleri yaparken, her ikimiz de aynı duygunun etkisi altındayız; insanların bütün davranışlarının tek nedeni bu duygudur; ikimiz de zevk peşindeyiz ve aynı amaca doğru gidiyoruz: mutluluk, imkânsız olan mut-

luluk! Bu takdirde, senin haksız olduğunu söylersem, aziz dost, insafsızlık etmiş olurum.

«Ya sen, benim Thais'im, git, mutlu ol, zevk ve zenginlik içinde bulamadığın huzuru, mümkünse, feragatte ve yoksullukta bul. Her bakımdan, seni gıpta edilmeye lâyık sayarım. Zira, bütün yaşantımız boyunca, yaratılışımıza uyarak, eğer Pafnüs'le ben, bir tek zevkin peşinde koştuksa, buna karşılık, sevgili Thais, sen birbirine benzemeyen zevkleri de tatmış olacaksın ki, bu herkese nasip olmaz. Doğrusu, ben bir saat için dostumuz Pafnüs gibi bir ermiş olmak isterdim. Fakat, bunu bana müsaade etmezler. O halde, Allahaismarladık, Thais! Seni tabiatın ve kaderin gizli güçleri nereye götürüyorsa oraya git! Git, ve uzak diyarlara Nisias'ın iyi duygularını da beraber götür. Bunun boş olduğunu biliyorum, fakat, vaktiyle kollarının arasında beni saran ve şimdi sadece gölgesi kalan o tatlı hayallere karşılık sana ben kuru teessürlerimden ve boş temennilerimden başka ne verebilirim? Allahaismarladık, velinimetim! Allahaismarladık, kendi kendisini tanımayan temiz yürekli, iyilik sever insan, gizli kalmış fazilet, erkeklerin şehvet ilâhesi! Bu hayal kırıcı dünya yüzüne, tabiatın bilinmeyen bir gaye ile fırlattığı şahane hayallerin en tapılmaya değer olanı, Allahaismarladık.

Nisias konuşurken, rahibin kalbi müthiş bir öfkeyle kabarıyordu; lânetler yağdırmaya yaşlayarak kükrediyordu:

— Defol melun! Senden nefret ediyorum, öğreniyorum senden! Defol, cehennem çocuğu, demin beni taşla tutarak küfreden o yolunu kaybetmiş zavallılardan bin defa daha kötü olan adam, defol! Onlar, ne yaptıklarını bilmiyorlardı, ve benim Tanrı'dan onlar için yalvararak istediğim inayet bir gün kalplerine gelebilir. Ama sen, menfur Nisias, sen hain bir zehirden başka bir şey değilsin. Senin ağzından çıkan nefes umutsuzluk ve ölüm saçıyor. Senin bir tek gülümseyişinde, Şeytanın dudaklarından yüzyıl boyunca çıkan küfürden daha çok küfür var. Git buradan, melun!

Nisias ona şefkatle bakıyordu.

— Allahaismarladık, kardeşim, dedi, inşallah imanını, ki-

nini ve aşkını son nefesine kadar muhafaza edersin! Allaha-ısmarladık! Thais! Sen beni unutsan da faydası yok, çünkü senin hatıran bende daima saklı kalacak.

Onlardan ayrıldıktan sonra, düşüne düşüne, İskenderiye'nin büyük mezarlığına bitişik ve cenaze çömlekçilerinin oturdukları çamurlu sokaklara daldı. Dükkânları hep, tanrılar, tanrıçalar, aktörler, kadınlar, kanatlı küçük periler, ölümlerle birlikte gömülmesi âdet olan bir sürü topraktan yapılmış heykellerle doluydu.

Şu anda gördüğü bu hafif, zarif şeylerden birinin belki de kendisine ebedî uykusunda eşlik edeceğini düşündü; sonra şu küçük aşk tanrıçası Eros, eteğini kaldırmış, alay edercesine ona bakıyordu. Kendi cenaze törenini önceden görür gibi olmak ona ıstırap veriyordu. Teessürünü gidermek için işi felsefeye döktü ve bir muhakeme yürüttü. Kendi kendine:

— Elbette, dedi, zaman denilen şey gerçek değildir. Onu bizim muhayyilemiz yaratıyor. Öyleyse, madem ki zaman yoktur, benim ölümümü nasıl getirebilir?.. Bu benim ebediyen yaşayacağıma mı delâlet eder? Hayır, fakat bundan çıkardığım sonuç şudur: benim ölümüm vardır, daima olmuştur, hiç bir zaman olmayacağı kadar olmuştur. Onu henüz hissetmiyorum, ama buna rağmen var, ve benim ondan korkmamam gerek, zira gelmiş bir şeyden, ecelden korkmak delilik olurdu. Ölümüm, tıpkı okuduğum ve henüz bitiremediğim bir kitabın son sayfası gibidir.

Bütün yol boyunca, bu muhakeme onun zihnini meşgul etti, fakat kaçan keyfini yerine getiremedi; evinin kapısına geldiği zaman, efendilerinin gelmesini beklerken top oynayan Krobil ile Mirtal'ın şen kahkahalarını işitmek bile onun ruhunu kaplayan kasveti gideremedi.

Pafnüs'le Thais, şehri Mehtap Kapısı'ndan çıkarak terk ettiler. Rahip:

— Kadın, dedi, şu gördüğün mavi deniz bile senin günahlarını temizleyemez.

Öfke ve nefretle konuşuyordu:

— Dişi köpeklerden ve dişi domuzlardan daha iğrenç ka-

dın. Tanrı'nın bir mâbed yapmak üzere yarattığı o vücudu sen imansızlarla, putperestlerle orospuluk etmek için kullandın. Senin pisliklerin o kadar çok ki, şu anda, gerçeği öğrendiğin için, artık kendi kendinden iğreniyor ve mide bulantısından dudaklarını birleştiremiyor, ellerini kavuşturamıyorsun.

Thais onu, kızgın güneş altında, sarp yollarda, sesini çıkarmadan izliyordu. Yorgunluktan dizleri kesiliyor, susuzluktan ağzından alev çıkıyordu. Fakat, gafillerin kalplerini yumuşatan o sahte merhameti duymak şöyle dursun, Pafnüs, aksine, bu şehvet kadınının işlediği günahların cezasını çektiğini gördükçe seviniyordu. Dinî bir coşkunluk içinde, günahlarının canlı şehidi gibi hâlâ güzelliğini muhafaza eden bu vücudu elindeki değnekle vurarak param parça etmek geliyordu içinden. Bu düşünceler, taassubu yüzünden duyduğu öfkeyi büsbütün artırıyor, ve Thais'in Nisias'ın kolları arasında yattığını hatırladıkça kan beynine hücum ediyor, göğsü çatlayacak gibi oluyordu. Boğazında gelip düğümlenen lânetler yerine şimdi sadece dişlerini gıcırdatmakla yetiniyordu. Yerinden sıçradı, sapsarı kesilmiş bir halde, dehşet saçarak, Tanrı'nın gücünü kendinde hissederek, Thais'in ta ruhunun içine kadar baktı ve sonra yüzüne tükürdü.

Thais, sesini çıkarmadan, yüzünü sildi ve yürümeye devam etti. Şimdi, Pafnüs onun peşinden gidiyordu. Hem yürüyor. hem de sanki bir uçuruma bakarmış gibi, gözlerini ondan ayırmıyordu. Ermişler gibi, öfkeli bir vecd içinde yürüyordu: Tanrı'nın öç almasını önlemek üzere, onun yerine kendisi öç almayı tasarladığı bir sırada. Thais'in ayağından bir damla kanın kumların üzerine düştüğünü gördü. O zaman, açılan kalbine meçhul bir serinliğin dolduğunu hissetti, hıçkırıklar dudaklarına kadar geldi, ağladı. Thais'in önüne koşup diz çöktü, «Sen benim ahret ve dünya kız kardeşimsin!» diye bağırdı, kanayan ayaklarını öptü. Yüz defa tekrarladı:

— Kardeşim, kardeşim, anam, ey kutsal kadın!

Ve dua etti:

— Gökyüzünün melekleri, şu kan damlasını itina ile alınız ve Ulu Tanrı'nın huzuruna götürünüz. Ve Thais'in kanıyla

sulanan şu kumlarda, mucize olarak bir zakkum çıksın da bu çiçeği gören herkes huzura ve temiz duygulara tekrar kavuşsun! Ey kutsal Thais, ey benim kutsal Thais'im!..

Pafnüs böyle konuşup kehanetlerde bulunurken, o anda yanlarından eşeğe binmiş bir çocuk geçti. Rahip çocuğa inmesini emretti, Thais'i eşeğe bindirdi, yularını eline aldı ve yola devam etti. Akşama doğru, güzel ağaçların gölgelediği bir kanala rastladılar. Pafnüs, eşeği bir hurma ağacına bağladı, yosunlu bir taşın üzerine çöktü, Thais'le bir ekmeği bölüşerek tuz ve çöre otunu katık yapıp yediler. Kanalin serin suyunu avuçlarına alıp kana kana içiyorlar ve ölmezlikten bahsediyorlardı. Thais:

— Bu kadar temiz bir su hiç içmedim, böyle hafif bir havayı hiç teneffüs etmedim, esen rüzgârlarda Tanrı'nın varlığını hissediyorum, diyordu.

Pafnüs:

— Bak, diye cevap veriyordu, ey benim ahret ve dünya kız kardeşim, bak, akşam oluyor. Gecenin mavi gölgeleri tepeleri kaplıyor. Fakat, çok geçmdeen, şafakla beraber, hayat çadırlarının ışıldadığını, sonsuz sabahın güllerinin parladığını göreceksin.

Bütün gece yürüdüler, ve hilâl şeklindeki ayın ışıkları gümüş gibi parlayan dalgaların tepelerini yalarken, onlar ilâhîler, dualar okuyorlardı. Güneş doğduğu zaman, çöl gözleri önünde, Libya topraklarına yayılmış muazzam bir arslan postu gibi uzanıyordu. Kumların sona erdiği yerde, hurma ağaçları yanında, günün ilk ışıklarıyla aydınlanan beyaz hücreler göründü.

Thais:

— Baba, diye sordu, hayat çadırları dediğin bunlar mı?

— Dediğin gibi, kızım ve kız kardeşim. Burası kurtuluş evidir, seni oraya kendi elimle kapatacağım.

Biraz sonra, her tarafta kadınların, kovanları etrafında uçuşan arılar gibi, bu çilekeşler diyarında dolaştıklarını gördüler. Bazıları ekmek pişiriyor, bazıları sebze ayıklıyor, bazıları ise yün eğiriyor, ve Allah'ın nuru onların üzerine tatlı

bir tebessüm gibi yağıyordu. Bazı kadınlar da ılgın ağaçlarının gölgesinde düşünceye dalmış oturuyorlar, beyaz elleri yanlarında sallanıyordu. Bunlar, tövbekâr Magdalena'nın yolunu tutmuş oldukları için, hiç bir iş yapmıyor, vakitlerini yalnız düşünmek, kendilerinden geçercesine dua etmekle geçiriyorlardı. Bundan ötürü onlara «Meryemler» adı verilmiş ve beyazlar giydirilmişti. Elleriyle çalışan kadınlara ise «Martalar» adı verilmişti ve mavi elbise giyiyorlardı. Hepsinin başı örtülüydü, fakat en genç olanlarının alınlarında bukleler vardı; herhalde bunu farkında olmadan yapıyorlardı, zira saçlarını göstermeleri yasaktı. Çok ihtiyar, uzun boylu, beyaz elbiseli, bir kadın, sert ağaçtan bir değneğe dayanarak, hücreden hücreye gidiyordu. Pafnüs ona saygıyla yaklaştı, başındaki örtünün ucunu öptü, ve:

— Saygı değer Albin, dedi, Allah'ın inayeti seninle beraber olsun! Kraliçesi olduğun bu kovana, çiçeksiz bir yolda kaybolmuş bir arıyı getirdim. Onu avucumun içine aldım ve nefesimle ısıttım. Onu sana emanet ediyorum.

Ve tiyatro oyuncusunu parmağıyla işaret ederek ona gösterdi. Thais, Sezar'ların kızı önünde diz çöktü.

Albin, bir an keskin bakışını Thais'e dikti, ona kalkmasını emretti, alnından öptü, sonra rahibe dönerek:

— Ona Meryem'ler arasında yer vereceğiz, dedi.

Pafnüs ona Thais'in hangi yollardan geçerek bu kurtuluş evine ulaştığını anlattı ve önce bir hücreye kapatılmasını istedi. Baş rahibe Albin bu teklifi kabul etti, günahkârların cezasını çekmek üzere Thais'i bakire Löta'nın ölümünden beri boş kalan hücreye götürdü. Bu daracık odada bir yatak, bir masa ve bir testiden başka bir şey yoktu, ve Thais bu hücreye ayak basar basmaz içini sonsuz bir sevinç kapladı.

Pafnüs:

— Kapıyı ben kendi elimle kilitleyeceğim, dedi, sonradan Ulu Tanrı'nın gelip sökeceği bir mühür koyacağım.

Gidip çeşmenin kenarından bir avuç ıslak killi toprak aldı, saçından bir teli tükürükleyerek içine koydu ve anahtar deliğini tıkadı. Sonra, Thais'in sakın sakın ve memnun bir halde

yaslandığı pencereye yaklaşarak diz çöktü, üç defa Allah'a şükretti ve bağırdı:

— Hayatın dikenli yollarında yürüyen kadına ne mutlu! Ayakları ne kadar güzel, yüzü ne kadar nurlu!

Ayağa kalktı, kukuletasını gözlerine kadar indirdi ve yavaş yavaş uzaklaştı.

Albin bâkirelerden birini çağırarak:

— Kızım, dedi, git Thais'e lâzım olan şeyleri götür: ekmek, su ve üç delikli bir kaval.

IV

SÜTLEĞEN (1)

Pafnüs kutsal çöle dönmüştü. Atribis'e doğru Serapion manastırına yiyecek götürmek üzere, Nil nehrini çıkan gemiye binmişti. Karaya ayak bastığı zaman, izinde yürüyen ülküdaşları, onu, büyük gösteriler yaparak, sevinçle karşıladılar. Bazıları, ellerini gökyüzüne kaldırıyor; bazıları, yere kapanarak rahibin sandallarını öpüyordu. Zira, bu ermiş adamın İskenderiye'de yaptıklarını öğrenmişlerdi bile. Rahipler, kilisenin şeref ve emniyetini ilgilendiren haberleri, bilinmeyen yollar vasıtasıyla böyle elde ederlerdi. Haberler, çölde, samyeli gibi süratle yayılırdı.

Ve Pafnüs kumlara gömülürken, talebeleri onun peşinden giderek Allah'a şükrediyorlardı. Hepsinden daha eski olan Flavien, ansızın dinî bir coşkunluk içinde, kendisine ilham olan bir ilâhiyi söylemeye başladı:

— *Kutsal gün! İşte Tanrı babamızı bize tekrar bağışladı!*

«*Bedeli bizlere ödenecek olan yeni değerlerle yüklü olarak dönüyor!*

«*Zira, babanın faziletleri çocukların servetidir ve rahibin kutsallığı bütün hücreleri mis gibi kokulara garkeder.*

«*Pafnüs, babamız Pafnüs, İsa'ya yeni bir eş verdi.*

«*Harikalar yaratan sanatı sayesinde bir kara koyunu ak koyun yaptı.*

«*Ve işte şimdi bize yeni değerlerle dönüyor.*

«*Çiçeklerin balıyla ağırlaşan Arsinoitid arısı gibi.*

(1) Grekçe «Öforb-Hekim» adını taşıyan bir çiçek. Her derde devâ diye satılan «Hekim otu» olsa gerek. (Çevirenin notu).

«Tüylerinin ağırlığını güçlkle taşıyan Nübya koçuna ben-
zıyor.

«Bu mutlu günü yemeklerimize zeytinyağı katarak kut-
layalım!»

Rahibin hücresi önüne gelince diz çöktüler ve:

— Babamız bizi takdis etsin, dediler, ve dönüşünü kutla-
mak üzere her birimize bir fincan zeytinyağı versin!

Yalnız saf yürekli Pol, ayakta kalmış, «Kimdir bu adam?»
diye soruyor ve Pafnüs'ü artık tanımıyordu. Fakat onun söz-
lerine kimse aldırış etmiyordu, çünkü onun çok imanlı olmak-
la beraber zeki bir insan olmadığını biliyorlardı.

Antinoe rahibi, hücreesine kapandıktan sonra, düşündü:

— Nihayet huzur ve mutluluk barınağına kavuştum. Raha-
tımı sağlayan kalenin içindeyim artık. İyi ama, bu sazdan ya-
pılmış dam neden beni eskisi gibi dostça karşılamıyor? Du-
varlar bana neden artık «Hoş geldin!» demiyor? Ben gideli beri
bu seçkin yuvada değişen hiç bir şey yok. İşte masam ve ya-
tağım. Bana kaç defa kurtarıcı düşünceler ilham eden mumya
kafası, ve işte çoğu zaman Tanrı'nın hayalini aradığım kitap.
Buna rağmen, bıraktıklarımın hiç birisini eski halinde bula-
mıyorum. Eşya bana her zamanki güzelliğini kaybetmiş görü-
nüyor, onları sanki bugün ilk defa görüyormuş gibiyim. Vak-
tiyle ellerimle yaptığım şu masaya ve yatağa, şu kurumuş kuru
kafaya, Tanrı'nın emirleriyle dolu şu dürülmüş papirüs demet-
lerine baktıkça bir ölünün eşyasına bakarmış gibi oluyorum.
Ben ki onları yıllarca tanımışım, artık tanıyamıyorum. Hey-
hat! Madem ki etrafımda hiç bir şey değişmedi, öyleyse ben
artık eski Pafnüs değilim. Ben artık başka bir insanım. Ölü olan
benim. Ne oldu, Yarabbi? Neler götürdü? Bana neler bıraktı?
Ya ben kimim?

Ve elinde olmadan, hücreisini artık küçük bulduğunu
hissederek büsbütün endişeleniyordu. Oysa, madem ki Tan-
rı'nın sonsuzluğu burada başlıyordu, burasına imanlı bir insa-
nın gözüyle bakınca, muazzam görünmesi gerekirdi.

Yere kapanıp alnını toprağa dayayarak dua etmeye baş-
layınca biraz ferahladı. Henüz bir saatten beri Allah'a niyaz edi-

yordu ki, Thais'in hayali gözlerinin önünde canlandı. Bundan ötürü, Allah'a şükretti:

— İsa« Onu bana sen gönderiyorsun. Bunda senin sonsuz iyiliğin var belli: Sana verdiğim kadını görerek memnun ve müsterih olmamı istiyorsun. Onun artık zararsız hale gelen gülümseyişini, masumlaşan güzelliğini, iğnesini söküp attığın o canlar yakan güzelliğini gözlerimin önüne seriyorsun. Beni memnun etmek için, Ulu Tanrım, onu bana, senin için süsleyip günahlarından kurtardığım şekilde gösteriyorsun. İşte bunun için, ben de bu kadına zevkle bakıyorum, çünkü bu hayalin senin tarafından gönderildiğine eminim. Onu madem ki beğeniyorsun, öyleyse muhafaza et, sende kalsın ve onun güzelliğinden başkalarının faydalanmasına müsaade etme.

Bütün gece gözüne uyku girmede ve Thais'i Periler mağarasında gördüğü zamandakinden daha belirli olarak gördü: Kendi kendini haklı göstermek için:

— Ne yaptımsa Tanrı adına yaptım, diyordu.

Buna rağmen, bir türlü huzura kavuşamıyor, ve buna kendisi de şaşıyor:

— Söyle ruhum, neden böyle kederlisin, neden beni heyecanlandırıyorsun? diye içini çekiyordu.

Ve ruhu daima endişeliydi. Otuz gün hep böyle kederli ve mahzun yaşadı. Bu hal, münzevî rahibin yakında çetin denemelerden geçeceğine dair bir işaretti. Thais'in hayali gece-gündüz gözlerinin önünden gitmiyordu. Bu hayali def etmiyor, kovmuyordu, çünkü onun Allah tarafından gönderildiğine ve kutsal bir kadına ait olduğuna inanıyordu. Fakat, bir sabah, Thais'in hayali ona rüyasında göründü. Saçlarının etrafında menekşeler vardı, ve tatlı haline rağmen öyle müthişti ki, Pafnüs korkudan bağırarak kan ter içinde uyandı. Gözleri henüz uyku mahmurluğu ile bulanıkken, nemli ve sıcak bir nefesin alnını yaladığını hissetti: küçük bir çakal, iki ayağını yatağının baş ucuna dayamış, pis kokan nefesini rahibin burnuna üflüyor ve kütile katıla gülüyordu.

Pafnüs hayretler içinde kalmıştı, ayaklarının altında sanki bir uçurum açılıyordu. Gerçekten, bütün güveni yıkılmış,

yukarıdan aşağıya yuvarlanıyordu. Bir süre kendisini toparlamadı, düşünecek halde değildi; sonra, kendine gelince, düşünmeye başladı, fakat düşündükçe de endişesi arttı. İçinden:

— İkisinden biri, dedi, ya bu hayal de, bundan öncekiler gibi, Allah tarafından gönderildi; zira, tertemizdi, onu benim yaradılışım kötü oluşum bozdu, tıpkı şarabın pis bir kap içinde sırkeleştiği gibi onu ben berbat ettim. Bu, âtîfeti, sırf kendi alçaklığım yüzünden, rezalete çevirdim, ve şu şeytan çakal benim bu zaafımdan faydalandı. Yahut da, bu hayal Allah tarafından değil, şeytan tarafından gönderildi, ve bunun için pis kokuyordu. Böyle olunca, ben şimdi, daha önceki hayallerin de, sandığım gibi, Allah tarafından gönderilmiş olmalarından şüphe ediyorum. Şu halde ben artık dünyadan elini ayağını çekmiş bir rahipte bulunması gereken ayırdetme duyusuna malik değilim. Her ne olursa olsun, anlaşılıyor ki, Allah benden uzaklaşıyor, ve ben bunun etkisini, nedenlerini izah etmeden hissediyorum.

Böyle muhakeme ediyor ve endişe ile soruyordu:

— Adaletli Tanrım, eğer ermiş kadınlarının hayaletlerinin görünüşü bir tehlikeye işaretse, kullarını hangi çetin demelere tâbi tutacaksın? Anlaşılır bir işaretle bana bildir, hangisi senin tarafından geliyor, hangisi Ötekinin!

Fakat, hikmetinden sual olmayan Allah, Pafnüs kulunun kalbini her nedense aydınlatmak istemediğinden, tereddüt içinde kalan rahip, bundan sonra Thais'i düşünmemeye karar verdi. Fakat, gelgelelim bu karar da fayda etmedi. Thais bir türlü aklından çıkmıyordu. O okurken, düşünürken, dua eder veya temaşaya dalarken, Thais onu seyrediyordu. Thais'in hayali yaklaşırken, tıpkı bir kadının eteğinden çıkan hışırtıya benzer bir hışırtı oluyordu. Hem bu hayallerdeki açıklık, gerçekten daha belirliydi. Zira, gerçekler değişken ve belirsizdirler, oysa hayaletler, yalnızlık içinde göründüklerinden, bu sessiz ortamın havasını taşırlar ve güçlü bir değişmezlik gösterirler. Thais rahibe çeşitli hallerde görünüyordu; bazan, alnında çiçeklerden yapılmış çelengi, İskenderiye'deki ziyafette olduğu gibi, gümüş sırma işlemeli mor renkli elbisesi ve düşünceli yüzü;

bazen, incecik tül den bulutların içinde, Periler mağarasının serin gölgesinin rehavetiyle kıvranan şehvetli vücudunu göstererek; bazan, abadan dikilmiş bir rahibe elbisesinin altında, ilâhî mutluluğa kavuşmuş bir dindar kadın olarak; bazan da, gözleri ölüm korkusuyla dehşet saçarak, yaralı kalbinden akan kanlara bulanmış çıplak göğsünü açmış bir halde, trajik bir şekilde görünüyordu. Bu hayaletlerde Pafnüs'ü en çok endişelendiren şey, kendi eliyle yaktığı taçların, elbiselerin, tülle rin, tekrar görünmesiydi; demek bu eşyayı yok etmek imkân sızmış diye düşünüyor ve bağı rıyordu:

— Demek Thais'in işlediği sayısız günahların ruhları bana geliyor!

Başını çevirir: çevirmez, Thais'i arkasında hissediyor ve büsbütün endişeye kapılıyordu. Pafnüs'ün çektiği çile dayanılır gibi değildi. Fakat bütün bu baştan çıkarıcı olaylar arasında ruhu ve vücudu tertemiz kaldığından, Allah'tan umudunu kesmiyor, ama ona tatlı sitemlerde bulunuyordu.

— Allah'ım, eğer gidip onu imansızların elinden kurtarırsam, bunu senin için yaptım. Senin uğrunda yaptığım bir hareket yüzünden böyle ceza çekmem doğu olmaz! Korum beni, Yüce Tanrım! Kurtarıcım, kurtar beni! Vücudun yapamadığını hayaletinin yapmasına müsaade etme. Beni onun kendisi baştan çıkaramadı, hayalinin mahvetmesine rıza gösterme. Şimdi, her zamankinden fazla tehlike ile karşı karşıya bulunduğumu biliyorum. Düşün gerçekten daha etkili olduğunu biliyorum ve hissediyorum. Hem, madem ki düş kutsal bir gerçektir, başka türlü olmasına imkân var mıdır? Düş, eşyanın ruhudur. Ef lâtun bile, putperest olmasına rağmen, fikirlerin varlığını kabul etmişti. Tanrım, bana eşlik ettiğin o şeytanlar ziyafetinde, gerçi suçlarla kirlenmiş birtakım adamların söylediklerini işittim, ama bu adamlar hiç de akılsız kişiler değillerdi, ve yalnızlık içinde, düşünceye dalarak, kendimizden geçip bazan gerçek şeyler görebildiğimizi kabul ediyorlardı; kaldı ki, Ulu Tanrım, senin kitaplarında, düşlerin faziletine ve senin tarafından olsun, hasmın tarafından olsun, gönderilen hayaletlerin gücüne dair pek çok söz var.

Şimdi Pafnüs bambaşka bir adam olmuştu, Tanrı ile birlikte muhakeme ediyordu, ama Tanrı ona ışık tutmak hususunda hiç de acele etmiyordu. Geceleri artık uzun bir rüya, gündüzleri ise gecelerinden farksız olmuştu. Bir sabah ay ışığında cinayet kurbanlarının mezarlarından çıkan iniltilere benzeyen ahlar çekerek uyandı. Thais, kanlı ayaklarını göstererek gelmiş, o ağlarken yatağına girmişti. Artık şüphesi kalmamıştı: Thais'in hayali kirli bir hayaldi.

İğrenerek kirlenen yatağından fırladı, ve gün ışığını artık görmemek için, yüzünü elleri arasında sakladı. Saatler geçiyor, fakat Pafnüs'ün utancı kaybolmuyordu. Hücresinde çıt çıkmıyordu. Günlerden beri ilk defa yalnız kalmıştı. Thais'in hayaleti onu artık terk etmişti, ama onun uzaklığı bile dehşet verici bir şeydi: Gördüğü rüyanın etkisinden onu hiçbir şey, hiç bir şey kurtaramıyordu. Dehşet içinde:

— Nasıl oldu da onu uzaklaştıramadım? diye düşünüyordu. Nasıl oldu da kendimi onun buz gibi kolları ve ateş gibi yanan dizleri arasından kurtaramadım?

Bu iğrenç yatağın yanında artık Allah'ın adını anmaya cesaret edemiyor, ve hücresi lânetlendiği için, şeytanların serbestçe girip çıkmasından korkuyordu. Korktuğu başına geldi. Eskiden eşiği aşamayan yedi küçük çakal, sırayla içeriye daldılar ve gidip yatağın altında büzüldüler. Akşam duası saatinde, sekizinci bir çakal daha geldi. Öyle fena kokuyordu ki, dayanılacak gibi değildi. Ertesi gün, bir dokuzuncu geldi ve ötekilere katıldı. Çok geçmeden, otuz tane, altmış tane, sonra seksen tane oldular. Sayıları çoğaldıkça vücutları küçülüyordu, ve birer fare kadar ufaldıklarından, her tarafı, yatağı, tah-ta iskemleyi kaplıyorlardı. Bir tanesi, yatağın başucundaki ağaçtan küçük masanın üzerine sıçramış, dört ayağını ölü kafasının üstünde birleştirmiş, rahibe ateşli gözlerle bakıyordu. Ve hergün yeni çakallar geliyordu.

Gördüğü iğrenç rüyanın cezasını çekmek ve kötü düşüncelerden kendini kurtarmak için, Pafnüs, artık kirlenen hücresini terk etmeye ve çölün en hücre köşesine gidip orada şimdiye kadar işitilmemiş şekilde perhiz yapmaya, kendini acayip

birtakım işkencelere, yepyeni eserlere vermeye karar verdi. Fakat, bu kararını uygulamadan önce nasihat istemek üzere ihtiyar Palemon'un yanına gitti.

Onu, bahçesindeki marulları sularken buldu. Güneş batmak üzereydi. Nil'in mavi suları menekşe rengine bürünen tepelerin eteklerinden akıyordu. İhtiyar, omuzuna konan bir kumruyu korkutmamak için yavaşça yürüyordu.

— Pafnüs kardeş, dedi, Tanrı seni korusun! Onun iyiliğine şükret! Kendi yarattığı hayvanları eserleri üzerinde konuşalım diye bana gönderiyor ve bu eserleri gökyüzünün kuşlarında kutlamamı istiyor. Bak şu kumruya, boynundaki renklerin çeşnisini gör, ve Tanrı'nın güzel bir yarattığı olup olmadığını söyle. İyi ama, kardeşim, benimle herhangi bir dinî konu üzerinden görüşmeye mi geldin yoksa? Eğer öyleyse, elimdeki süzgeci şuraya bırakıp seni dinleyeyim.

Pafnüs ihtiyara yolculuğunu, dönüşünü, gündüzleri gördüğü hayaletleri, geceleri gördüğü rüyaları, hatta o suçlu rüyayı ve çakal sürüsünü bile anlattı ve:

— Baba, diye ilâve etti, ne dersin, şeytanı şaşırtmak ve yapacağım perhiz ve olağanüstü işler sayesinde mağlup etmek üzere çölün hücre bir köşesine çekilsem mi?

Palemon:

— Ben zavallı bir günahkârım, diye cevap verdi, yaşantım bu bahçede, ceylânlar, küçük tavşanlar ve güvercinler arasında geçtiğinden, insanları iyi tanımam. Ama, kardeşim, bana öyle geliyor ki, sen, yaşadığın çağın bunalımından çölün yalnızlığına kendini hazırlamadan birdenbire geçmişsin. Böyle ani yaşantı değişiklikleri insanın ruhunda huzursuzluk yaratır. Sen, kardeşim, dehşetli bir sıcaktan büyük bir soğuğa geçen bir adamın durumundasın. Böyle bir insan, ya öksürükten sarsılır, yahut da ateşler içinde yanar. Pafnüs kardeş, ben senin yerinde olsam, derhal bir çöle çekilmek şöyle dursun, bir rahibe yakışan şekilde vaktimi hoş geçirmeye bakarım. Çevredeki manastırları ziyaret ederim. Söylediklerine göre, bunların içinde çok güzel olanları varmış. Rahip Serapion'un manastırında bin dört yüz otuz iki hücre var diyorlar, ve rahipler,

Grek alfabesinde ne kadar harf varsa, o kadar gruplara ayrılmış. Hatta, rahiplerle bulundukları grubun harfi arasında karakter bakımından ilişki olduğunu iddia edenler var. Örneğin, «Z» harfi altında toplanan rahiplerin karakterleri değişkenmiş, oysa «İ» harfindekilerin tabiatları ve düşünceleri tamamıyla dürüstmüş. Ben senin yerinde olsaydım, kardeşim, gidip bunu kendi gözlerimle görürdüm ve böyle harikulâde bir manastırı görmeden rahat edemezdim. Bundan başka, Nil nehri kıyıları boyunca sıralanan çeşitli manastırların teşkilâtlarını ve aralarında mukayese yapmayı da ihmal etmezdim. Bunlar, senin gibi bir din adamının meşgul olacağı işlerdir. Rahip Efraim'in son derece güzel bazı dinî koşulları yazdığını herhalde işitmişsindir. Ondan müsaade almak suretiyle, senin gibi usta bir yazıcı, bunların bir kopyasını çıkarmalıdır. Bu benim elimden gelmez; hem benim kazma küreğe alışmış nasırlı ellerim, yazarın o ince kamyş kalemini papirus kâğıdı üzerinde yürütemez. Ama sen, kardeşim, sen harfleri çok iyi bilirsin, ve bundan ötürü Allah'a şükretmelisin, zira güzel bir yazıya ne kadar hayran olunsa azdır. Eski eserleri kopye etme ve okuma işi, insanları zararlı düşüncelerden uzaklaştıran tatlı bir meşguliyettir. Pafnüs kardeş, babalarımız Pol ve Antuan'ın öğütlerini neden yazmazsın? Bu dinî çalışmalar sayesinde yavaş yavaş ruhun da, bedeninin de huzura kavuşacaktır; yalnızlık kalbine rahatlık verecek, ve çok geçmeden, İskenderiye'ye yaptığın seyahatten önceki temiz yaşantına kavuşacaksın. Fakat, kendi kendine büyük bir ceza yapmak suretiyle huzura kavuşabileceğini sanma. Aramızda yaşadığı sıralarda, babamız Antuan sık sık şöyle derdi: «Aşırı derecede oruç tutmak insanı zayıf düşürür, ve zayıflık da hareketsizliğe sebep olur. Öyle rahipler var ki, haddinden fazla mahrumiyetlere katlandıkları için vücutlarını harap ediyorlar. Bunlar kendi elleriyle bıçağı kalplerine saplayıp kendilerini şeytana teslim etmektedirler.» Ermiş adam işte böyle diyordu; ben cahilin biriyim, ama Allah'ın inayetiyle babamızın öğütlerini çok iyi belledim.

Pafnüs ihtiyar Palemon'a teşekkür etti ve verdiği öğütler üzerinde düşüneneğine dair söz verdi. Küçük bahçenin sazlar-

dan yapılmış çitini aştıktan sonra arkasına döndü ve temiz yürekli bahçıvanın salatalıklarını suladığını gördü. Kumru yine ihtiyarın kanburlaşmış omuzunda sallanıp duruyordu. Bu manzara karşısında, Pafnüs'ün gözleri yaşardı.

Dönüşte, hücresinde karıncaların kaynaşmasına benzer bir hal gördü. Sanki kudurmuş bir rüzgâr kum tanelerini savuruyordu. Bunların milyarlarca küçük çakallar olduğunu anladı. O gece, rüyasında, tepesinde insan resmi bulunan taştan uzun bir sütun gördü, ve:

— Bu sütunun üzerine çık! diyen bir ses işitti.

Uyandığı zaman, bu rüyanın Hak tarafından geldiğine inandığı için, düşüncelerini benimseyen ve izleyen rahipleri etrafına topladı ve onlara:

— Sevgili çocuklarım, dedi, Tanrı'nın emrettiği yere gitmek üzere sizlerden ayrılıyorum. Benim yokluğumda, beni dinlediğiniz gibi Flavien'e itaat ediniz ve kardeşimiz Pol'e iyi bakınız. Tanrı sizi korusun, Allahaismarladık.

Pafnüs uzaklaşırken, tilmizleri yere kapanmışlardı. Kalktıkları zaman, onun kocaman kara şeklini çölün ufkunda gördüler.

Pafnüs, vaktiyle putperestler tarafından inşa edilen ve İskenderiye'ye yaptığı o harikulâde yolculuk esnasında akrepler ve deniz kızları arasında uyuduğu mâbedin yıkıntılarına varıncaya kadar yürüdü. Büyülü birtakım işaretlerle kaplı olan duvarlar hâlâ ayakta idi. Üst tarafları insan başı yahut lotüs çiçeği şeklinde otuz tane küp, kocaman sütunları taşıyordu. Yalnız bir sütun, mâbedin ucunda, eski ağırlığını üzerinden atmış serbestçe yükseliyordu. Tepesinde, çekik iri gözlü, yuvarlak yanaklı, alnında inek boynuzları olan ve gülümseyen bir kadın başı vardı.

Pafnüs bunun rüyasında kendisine görünen sütun olduğunu anladı ve otuz iki arşın yüksekliğinde olduğunu tahmin etti. Çevredeki köye giderek bu uzunlukta bir merdiven yaptırdı ve sütuna çıktı, başlığın üstünde diz çöküp Allah'a:

— İşte, Allahım, dedi, benim oturmam için seçtiğin yer.

Senin inayetine erişebilmek için ne olur ölünceye dek burada kalsam.

Yanına hiç yiyecek almamıştı. Kendini Allah'ın hikmetine terk ediyor, köylülerin ona acıyarak birkaç lokma ekmek vereceklerini umuyordu. Nitekim, ertesi sabah, dua vaktinde, ekmek, hurma ve taze su taşıyan kadınlar çocuklarıyla birlikte geldiler, delikanlılar da bunları direğin tepesine kadar çıkar-dılar.

Sütunun başlığı, rahibin boylu boyunca uzanacağı kadar geniş olmadığından, Pafnüs ancak bağdaş kurup başını göğsüne doğru eğerek uyuyabiliyordu. Uyku onun için uykusuzluk-tan da beter bir işkence haline geliyordu. Şafak sökerken, at-macalar ona kanatlarıyla dokunarak geçiyor, korku ve dehşet içinde uyanıyordu.

Merdiveni yapan keresteci Allah'tan korkan bir adamdı. Ermiş rahibin, güneşin altında ve yağmur altında kalacağını düşünerek merak ediyor, hele uykusu esnasında yere düşer diye çok korkuyordu. Bu mübarek adam sütun üzerinde bir çardak ve parmaklık yaptı.

Bu esnada, bir rahibin bu hayret uyandıran yaşantısı köy-den köye duyuldu, şöhreti her tarafa yayıldı, ve Nil vadisinin çiftçileri, çoluk-çocuklarıyla birlikte pazar günleri gelip bu ke-şişi seyretmeye başladılar. Pafnüs'ün tilmizleri, hocalarının bu ulvî hareketini öğrenir öğrenmez, onun yanına gittiler ve sü-tunun etrafında kendilerine birer kulübe inşa etmek için mü-saadesini aldılar. Her sabah, üstatlarının etrafında çevreleni-yorlar ve Pafnüs onlara öğütler veriyordu.

— Evlâtlarım, diyordu, daima Tanrı'nın sevdiği o küçük çocuklar gibi kalınız. Kurtuluş buradadır. Vücudun işlediği günah bütün günahların temeli ve kaynağıdır: günahlar vücut-tan, evlâtların bir babadan çıktıkları gibi çıkarlar. Gurur, cim-rilik, tembellik, öfke ve haset, bu günahın meydana getirdiği çocuklardır. İskenderiye'de şunu gördüm: şehvetin esiri olan zenginler vardı, sefahat bunları çamur sakallı bir nehir gibi, korkunç uğuruma sürüklüyordu.

Rahip Efraim ve Serapion da haber alınca Pafnüs'ün bu

yeni halini gözleriyle görmek istediler. Pafnüs, onları getiren üçgen yelkenli kayığın Nil üzerinde geldiğini uzaktan görünce, Tanrı'nın kendisini çölde yalnız yaşayanlara örnek olarak bu sütunun üzerine yerleştirdiğini düşünmekten kendini menedemedi. Onu görünce, iki ermiş rahip hayretlerini gizleyemediler; aralarında konuştular, ve bu derecede bir olağanüstü cezanın gereksiz olduğuna hükmederek, Pafnüs'ü sütundan aşağıya inmesi için zorladılar.

— Böyle bir yaşantı kurallarımıza uygun değildir, diyorlardı; acayip bir şey bu, her çeşit kuralın dışında.

Fakat, Pafnüs onlara:

— Bir rahibin yaşantısı mucizelerle süslenmezse neye yarar? diye cevap verdi. Rahibin yaptığı işlerin de kendisi gibi garip olması gerekmez mi? Ben buraya Tanrı'nın bir işaretiyle çıktım; buradan beni ancak yine O'nun bir işareti indirebilir.

Hergün, kabileler halinde rahipler gelip Pafnüs'ün talebeleri arasına katılıyor ve kendilerine bu sütun üzerindeki ermişin çevresinde kulübeler inşa ediyorlardı. Aralarında birçoğu Pafnüs'ü taklit ederek, mâbedin yükıntıları üzerine çıkıp yerleştiler: fakat, diğer rahiplerin çıkışmaları karşısında ve yorgunluğa dayanamayarak, çok geçmeden bu işten vaz geçtiler.

Hacılar her yerden akın akın geliyordu. Aç, susuz bir halde çok uzak diyarlardan gelenler de vardı. Zavallı bir dul kadın, ziyaretçilere soğuk su ve karpuz satmayı akıl etti. Kırmızı testileri, çanakları ve meyveleri arkasında sırtını sütuna dayamış, mavi-beyaz çizgili bir tente altında bağırıyordu: Su isteyen yok mu? Bu kadından örnek alan bir fırıncı, bir yığın tuğla getirerek, hemen onun yanında, yabancılara ekmek ve çörek satmak umudu ile, bir fırın inşa etti. Ziyaretçi kabilelerinin gittikçe arttığını ve Mısır'ın büyük şehirlerinden de ziyaretçilerin gelmeye başladığını gören açık göz bir iş adamı, zenginlerin hizmetkârlarının develerinin ve katırlarının kalabilecekları bir kervansaray inşa etti. Sütunun önünde çok geçmeden, Nil balıkçıları balıklarını, bahçıvanların da sebzelerini sattıkları bir pazar meydana geldi. Açık havada traş eden bir

berber de halkı hoş fıkralar anlatarak eğlendiriyordu. Yüzyıllardan beri sessizlik ve huzur içinde kalan bu eski mâbed, şimdi cıvıl cıvıl insanlarla kaynıyor, seslere ve gürültüllere sahne oluyordu. Meyhaneciler, toprak altındaki mahzenleri onarıyor ve eski direklerin üzerine ermiş Pafnüs'ün resmini taşıyan levhalar asıyorlardı. Bu levhaların üzerinde Grekçe veya Mısır diliyle şöyle yazılar vardı: *Burada nar şarabı, incir şarabı ve halis Kilikya birası satılır.* Üzerlerinde ince ve temiz profiller kazılmış olan duvarlara satıcılar, soğan ve çiroz demetleri, ölü tavşanlar ve derisi yüzülmüş koyunları asıyorlardı. Akşamları yıkıntıların eski konukları olan fareler, uzun sıralar halinde Nil nehrine doğru kaçışıyor, oysa bu esnada, leylekler, endişeli endişeli boyunlarını büküyor, meyhanelerde kafayı çeken ayyaşlar ve onlara hizmet eden kadınların çığlıklarının yükseldiği sokaklara ayaklarını ürkerek basıyorlardı. Bütün çevrede, mühendisler yeni yolları çiziyor, ustalar ve kalfalar yeni manastırlar, küçük ve büyük kiliseler inşa ediyordu. Altı ay sonunda, muhafız birliğiyle, mahkemesiyle, hapishanesiyle ve kör bir mahkeme kâtibinin yönettiği okulu ile, bir şehir meydana geldi...

Hacıların sayısı büsbütün artmıştı. Piskoposlar ve piskoposluk mensupları hayretler içinde koşup geliyorlardı. O sırada Mısır'da bulunan Antakya patriği, bütün maiyetiyle birlikte geldi. Sütun üstünde yaşayan rahibin bu olağanüstü hareketini Libya'lı kilise büyükleri de patriğin duygusunu paylaştılar. tasvip ettilere, ve, Atanas'ın yokluğunda bundan sonra gelen Bunun üzerine, rahip Efraim ve Serapon, tekrar geldiler ve ilk gelişlerindeki tenkitlerinden ötürü Pafnüs'ten özür dilediler. Pafnüs onlara şu cevabı verdi:

— Şunu biliniz ki, kardeşlerim, beni baştan çıkarmak için karşılaştığım ve sayıları şaşılacak kadar çok şeyler, benim şu anda çektiğim ceza ile hemen hemen denktir. Dışardan bakılınca insan küçüktür, ve ben, Tanrı'nın beni yücelttiği bu kaidenin üzerinden şimdi insanların karıncalar gibi kaynaştıklarını görüyorum. Fakat, içine bakılacak olursa, insan muazzam bir varlıktır; dünya kadar büyüktür, zira dünyayı içine alır.

önünde uzayıp giden bütün manastırlar, şu kervansaraylar, nehir üzerindeki şu kayıklar, şu köyler, ve ta uzaklarda gördüğüm tarlalar, kanallar, kumlar ve dağlar, bütün bunlar benim içimde olanlara nazaran bir hiçtir. Ben kalbimden sayısız şehirler ve çöller taşıyorum. Ve bu sonsuzluk üzerinde yayılan kötülük, kötülük ve ölüm, gecenin karanlığı dünyayı nasıl kaplıyorsa bu sonsuzluğu öyle kaplıyor. Ben tek başıma bir kötü düşünceler âlemiyim.

Böyle konuşuyordu çünkü içinde kadın arzusu belirmişti.

Yedinci ayda, İskenderiye'den, Bubast'tan ve Sais'ten, uzun süreden beri kısır olan ve ermiş rahibin duası ve büyüleyici sütun sayesinde çocukları olacağını uman kadınlar geldi. Çocuk yapmayan karınlarını taşlara sürtüyorlardı. Daha sonra, gözün alabildiği arabalar, sedyeler, tahtırevanlar sökün etti. Ermiş rahibin bulunduğu sütunun çevresinde duruyor, itişip kakışıyorlardı. İçlerinde korkunç denilecek hastalar vardı. Körler, çarpılmış, gözleri kaymış, ağızları köpük içinde ve sesleri boğuk çocuklarını Pafnüs'e gösteriyorlar o da bunların üstüne ellerini koyup takdis ediyordu. Körler kollarını uzatarak yaklaşıyor ve iki kanlı delik taşıyan yüzlerini rastgele ona doğru çeviriyorlardı. Kötürümler de, organlarının ağırlığını, öldürücü zayıflığını ve iğrenç bir şekilde kısılgısını gösteriyorlardı. Topallar aksayan ayaklarını, kanserliler, iki elleriyle göğüslerini açarak, o görünmeyen atmancanın parçaladığı memelerini gösteriyorlardı. Sıska kadınlar, kendilerini yere bıraktıncı insan bunları canlı birer tulum sanıyordu. Pafnüs hepsini takdis ediyordu. Fil cüzzamına yakalanmış Nübyalılar, ağır adımlarla ilerliyor ve rahibe cansız yüzlerindeki yaşaran gözlerle bakıyorlardı. Pafnüs eliyle işaret yaparak onları takdis ediyordu. Ona, Afroditopolis'ten sedye ile bir kız getirdiler. Kan kustuktan sonra kızcağız üç günden beri uyuyordu. Yüzü sanki balmumundan yapılmış gibi sarıydı. Ailesi onu artık ölmüş sanarak göğsü üzerine bir hurma dalı koymuşlardı bile. Pafnüs kızın iyileşmesi için dua edince, hasta başını kaldırdı ve gözlerini açtı.

Ermiş rahibin mucizelerini halk her yerde anlattığından,

Greklerin Tanrı hastalığı adını verdikleri illete yakalanan zavallılar, Mısır'ın dört bir tarafından kafileler halinde geliyorlardı. Daha rahibin üstünde bulunduğu sütunu görür görmez bütün vücutları zangır zangır titremeye başlıyor, yerlerde yuvarlanıyor, sonra birdenbire sığıyor, tostoparлак oluyorlardı. Ve inanılmayacak şey! Onları seyredenler de kendilerinden geçiyor ve saralıların çırpınışlarını taklit ediyorlardı. Rahipler ve hacılar, kadınlar, erkekler, karmakarışık bir halde, yerlerde yuvarlanıyor, ağızları köpürüyor, avuçlarına adıkları toprakları yutuyor ve gaipten haber veren sözler sarfediyorlardı. Ve Pafnüs, direğin üstünde, vücudunun bir ürperme ile sarsıldığını hissederek Allah'a doğru haykırıyordu:

— Rabbim bütün kabahat bende, bu halkın bütün günahlarını üzerime alıyorum. Ve işte bundan ötürü, Allahım, vücudum habıs ruhlarla dolu.

Ne zaman bir hasta iyileşip de geri dönse, halk onu alkışlıyor, gösteri yapıyor ve durmadan tekrarlıyordu:

— Yeni bir Siloe çeşmesi gördük (1).

Kerametli direğe iyileşen hastaların bıraktıkları yüzlerce koltuk değneği asılmıştı bile; kadınlar, şükranlarını belirtmek üzere çelenkler ve adak resimleri asıyorlardı. Yunanlılar ise, ustaca yazılmış mısraları kazıyorlardı. Böylece, her gelen hacı sütuna kendi adını kazıdığından, taşlar, çok geçmeden, insan boyu yüksekliğe kadar yüzlerce latince, grekçe, süryanice, ibranice isimler ve büyülerle dolmuştu.

Paskalya yortusu gelince, bu mucizeler diyarına o kadar çok ziyaretçi geldi ki, ihtiyarlar eski çağlardaki dinler zamanına döndüklerini sandılar' Geniş bir alan içinde Mısırlıların karmakarışık renklere bürünmüş elbiseleri, Arapların bornozları, Nübyalıların kısa yeldirmeleri, Romalıların uzun kıvrımlı harmanileri, Barbarların kırmızı cepkenleri ve şalvarları birbirine karışıyordu. Eşeğe binmiş örtülü kadınlar, önlerinde değneklerle yol açan hadım ağalarının arkasından geçiyor, canbazlar yere halı sererek sessiz bir seyirci kalabalığı ortasında,

(1) **Silde çeşmesi:** Kudüs-ü Şerif'teki kutsal havuz.

hünerlerini gösteriyor, hokkabazlıklar yapıyorlardı. Sihirbazlar yılan oynatıyor, kollarını uzatarak bellerine sarılan canlı kemeri çözüyorlardı. Ve bütün bu mahşeri kalabalık parlıyor, sığıyor, tozuyor, çınılıyor, bağırışıyor, homurdanıyordu. Develerini sopalayan deveçilerin küfürleri, cüzzama ve mezara karşı muska satanların bağırışmaları, keşişlerin ahenkli bir sesle İncil'den parçalar okuması, büyüye yakalanmış kadınların kedi gibi miyavlamaları, eski harem türkülerini söyleyen dilencilerin çığlıkları, koyunların melemesi, eşeklerin anırması, gemicilerin geç kalan yolcuları çağırması, velhasıl, bütün bu kulakları sağır edici gürültüler ve sesler ortasında hurma satmak için koşuşan zenci çocukların haykırışları yükseliyordu. Bu çeşit çeşit yaratıklar, beyaz bir gökyüzü altında ve ağır bir hava içinde, kadınların süründükleri ıtırlar, zencilerden çıkan kokular, kızartılan yemeklerden yayılan dumanlar ve sofukadınların çobanlardan satın alıp yaktıkları tütsüler ortasında âdeta boğuluyorlardı.

Gece olunca, her tarafta ateşler, meşaleler, fenerler yanıyor, ortalık kırmızı hayaletler ve şekillerle doluyordu. Bağdaş kurup çevrelenmiş dinleyicilerinin ortasında ayakta duran ve yüzü ıslı bir kandille aydınlanan bir ihtiyar, kalbini büyüleyip göğsünden çıkaran ve sonra bir akasyaya asarak kendisi de ağaç şekline giren Bitiu gibi hikâyeler naklediyordu. Büyük jestler yapıyor, ve gölgesi bu hareketleri gülünç bir şekilde tekrarlayınca, halk hayretler içinde kalıp bağırışıyor. Bu esnada, meyhanelerde sedirlere uzanmış sarhoşlar bira ve şarap istiyorlardı. Gözleri sürmeli ve göbekleri çıplak dansözler, bunların önünde açık saçık veya dinî danslar yapıyorlardı. Bir takım gençler, bir tarafta zar atıyor, mura oynuyor, öte tarafta ise ihtiyar zamparalar karanlıkta orospuların peşinden gidiyorlardı. Bu durmadan hareket eden şekillerin üstünde değişmeyen tek şey Pafnüs'ün üstünde bulunduğu sütundu. Ve bu sütün, inek boynuzlu başıyla karanlıktan bakıyor, Pafnüs ise, yerle gök arasında, yarı uyku halinde çilesini dolduruyordu. Ansızın ay Nil'in üstünde, bir tanrıçanın çıplak omuzu gibi belirliyor, tepelerden nurlar ve mavilikler dökülüyor, ve Paf-

nüs, suların parıltılarıyla gecenin zifiri karanlığı arasında Thais'in çıplak vücudunun parladığını görür gibi oluyordu.

Günler geçiyor ve ermiş adam direğin üzerinden kımıldamıyordu. Yağmur mevsimi gelince, gökten gelen sular, çardağın aralıklarından akıyor ve vücudunu sırsıklam ıslatıyordu; uyuşan kolları ve bacakları hareket edemez hale geldi. Güneşin altında kavrulan, sabahları yağın çığla kızaran derisi şahrem şahrem yarılmıştı; kollarında ve bacaklarında büyük yaralar açıldı. Fakat, Thais'i elde etmek için duyduğu arzu içini kemiriyor ve avazı çıktığı kadar bağıırıyordu:

— Allahım, bu ceza bana yetmez! Daha çok beni baştan çıkartacak iğrenç düşünceler. Daha çok korkunç istekler gönder! Tanrım, insanların bütün şehvetlerini bana geçir ki, tümünün birden cezasını çekeyim! Bir demirciden işittiğim gibi, her ne kadar Isparta'daki o dişi köpeğin bütün dünyanın günahlarını üzerine aldığı yalan ise de, bu masalda bugün doğruluğunu kabul ettiğim gizli bir gerçek var. Zira, tıpkı bir kuyuda kaybolunur gibi, milletlerin işledikleri günahların da ermişlerin ruhuna girdikleri doğrudur. Bundan ötürüdür ki, doğruların ruhlarında günahkârlardan fazla pislik vardır. Ve bundan ötürü, Rabbim, beni dünyanın lağını haline getirdiğin için sana şükrediyorum.

Fakat günün birinde kutsal şehirde ortalıkta bir söylenti dolaştı ve çilekeş rahibin kulağına kadar ulaştı: çok büyük bir kişi, en ünlü adamlardan biri, İskenderiye'deki kaptanı derya, Lüsiüs Orelus Kotta gelecek, geliyor, yaklaşıyor!

Haber doğruydı. Nil'deki kanalları ve ulaşımı denetlemek üzere yola çıkan ihtiyar Kotta, ermiş rahibin üzerinde oturduğu direği ve Stilopolis adı verilen şehiri birçok defa görmek istemişti. Bir sabah Stilopolisliler Nil nehrinin yelkenlerle kaplı olduğunu gördüler. Flotillası tarafından izlenen Kotta, yaldızlı ve erguvan renkli kumaşlarla örtülü olan kadırgasının güvertesinde göründü. Karaya ayak bastı, ve yanında yazı levhalarını taşıyan sekreteri ve sohbet etmekten hoşlandığı hekimi Ariste ile birlikte ilerledi:

Peşinden kalabalık maiyeti geliyordu, nehirin kıyısı Ro-

malı Senatörlerin kırmızı şeritleri ve asker elbiseleriyle dolmuştu. Direğe birkaç adım kala Kotta durdu ve harmaniyesinin eteğiyle alnındaki teri silerek direğin üzerinde oturan rahibi incelemeye koyuldu. Yaradılıştan meraklı bir adam olduğu için uzun seyahatleri esnasında çok şey görmüştü. Düşünmeyi severdi, ve Kartaca tarihinden sonra gördüğü garip şeylere dair bir kitap yazmayı tasarlıyordu. Şimdi gözünün önünde duran manzara ile ilgilendiği belliydi. Terleyerek, nefes nefese:

— Çok garip şey! diyordu. Anlatılmaya değer bir karşılaşma. Bu adam benim konuğum. Evet, geçen yıl, bu rahip benim evime gelip akşam yemeği yedi; sonra da bir tiyatro oyuncusunu alıp kaçırdı.

Ve sekreterine dönerek:

— Oğlum, bunu benim levhalara kaydet, dedi; direğin ölçülerini de yaz, başlığın büyüklüğünü unutma.

Sonra, tekrar alnındaki terleri silerek:

— Sözlerine güvenilir kimselerin anlattıklarına bakılırsa, bu rahip bir yıldan beri bu direğin tepesinden hiç inmemiştir. Ariste, söyle, bu mümkün mü?

Ariste:

— Bir deli veya hasta için mümkün, ama akıllı başında sağlam bir insanın yapacağı iş değil, diye cevap verdi. Bilmez misin, Lüsiüs, ruh hastalıkları bazen insanlara sağlam insanların başaramayacakları şeyleri yapacak güç verir? Ve, doğrusunu söylemek gerekirse, sağlığın iyisi de yoktur, kötüsü de. Sadece insan vücudundaki organların çeşitli halleri vardır. Hastalık denilen şeyleri inceleye inceleye, ben onları artık yaşantının zorunlu birer şekli diye kabul edecek duruma geldim. Ben hastalıklarla mücadele etmektense onları incelemekten daha çok zevk duyuyorum. Öyleleri vardır ki hayran olmadan müşahade edilemez. Bunlar, dağınık, perişan bir görünüş altında, derin ahenkler, düzenli bir iç âlemi saklarlar. Dört günde bir gelen sıtma nöbeti her halde güzel bir şeydir! Bazen vücutta husule gelen rahatsızlıklar, zihinde anî gelişmeler doğurur. Kreon'u tanırsın. Çocukken kekeme ve aptaldı. Fakat, günün birinde,

merdivenden yuvarlanarak kafatasını çatlatınca, senin tanıdığın o yaman avukat oluverdi. Bu rahibin de her halde vücudunun bir yerinde bir hastalık olsa gerek. Hem, Lüsüs, onun bu yaşantısı görüldüğü ve sanıldığı kadar garip değil. Hindistan'daki fakirlerin, böyle bir yıl değil, otuz, kırk yıl hiç kılmıdamadan yaşadıklarını hatırla.

Kotta:

— Tanrıların tanrısı Jüpiter hakkı için, diye bağırdı, işte büyük bir gaflet! İnsan, dünyaya hareket etmek için gelmiştir, hareketsizlik bir suçtur, devletin zararına işlenmiş bir suç! Böylesine uğursuz bir ibadeti hangi dine mal etmeli bilmem ki! Bazı Asya mezhepleriyle ilişkisi olabilir. Suriye valisi bulunduğum sırada, Hera şehrinin kapısında dikili kocaman kazıklar görmüştüm. Bir adam, yılda iki defa bunların üzerine çıkıyor ve yedi gün kalıyor. Halk, bu adamın oradan tanrılarla konuştuğuna ve Suriye'ye refah ve bolluk sağladığına inanıyor. Gerçi bu âdet bana saçma görünmüştü; ama, buna rağmen, mani olmak için hiç bir şey yapmadım. Zira, ben, bir yönetici memurun, halkın âdetlerine engel olmak şöyle dursun, onları korumakla görevli olduğuna inanırım. İnançları toplumlara zorla kabul ettirmek hükümetlerin işi değildir; hükümetin vazifesi, yaşayan âdetleri korumak, ve kötü veya iyi olsun, çağların, ülkelerin ve ırkların gücüyle yerleşen gelenekleri devam ettirmektir. Eğer bir hükümet halkın âdetlerini ve geleneklerini yıkmaya kalkışırsa, ihtilâlcı, müstebit bir idare olur ve millet ondan nefret eder. Hem, batıl inanışların üstünde kalabilmek için, onlara karşı anlayış ve müsamaha göstermekten başka çare var mıdır? Ariste, ben, bu yerle gök arasında yaşayan adamın kendi haline terk edilmesine, kuşlardan başka kimsenin ona eziyet etmemesine taraftarım. Ben ona kötü muamele etmekle değil; onun düşünce ve inanışlarını öğrenmekle bir üstünlük sağlayabilirim.

Soludu, öksürdü, elini sekreterinin omzuna dayadı ve:

— Oğlum, dedi, kaydet, bazı Hıristiyan dini mezheplerinde, bir orospuyu kaçırmak ve sonra direklerin tepesine çıkıp yaşamak mubahtır. Şunu da ilâve et ki, bu âdetler tenasül

aletleri tanrılarına tapmayı da gerekli kılmaktadır. Ama, bu konuda kendisine sormak daha yerinde olur.

Sonra, başını kaldırdı ve güneşe karşı siper etmek için elini gözlerinin üstüne götürerek, avazı çıktığı kadar bağırdı:

— Hey! Pafnüs. Eğer benim evimde konuğum olduğunu hatırlıyorsan, cevap ver. Ne yapıyorsun yukarıda? Neden çıktın bu direğin tepesine ve neden oturuyorsun orada hâlâ? Yoksa bu direk senin hayalinde bir tenasül aleti sembolü müdür?

Pafnüs, Kotta'nın bir dinsiz olduğunu bildiği için ona cevap vermeye tenezzül etmedi. Fakat, talebesi Flavien yaklaşıp:

— Efendimiz hazretleri, dedi, bu ermiş adam bütün dünyanın günahlarını üzerine alıyor, hepimiz için çile çekiyor ve hastaları iyileştiriyor:

Kotta:

— Jüpiter hakkı için, Ariste, işitiyor musun, neler söylüyor? diye bağırdı. Demek, yerle gök arasında yaşayan bu adam, senin gibi, hekimlik yapıyor! Böyle ünlü bir meslektaşın hakkındaki fikrin nedir?

Ariste başını salladı:

— Her ne kadar bütün hastalıklar aynı derecede Tanrı tarafından geliyorsa da, bazı hastalıkları, örneğin, halkın Tanrı hastalığı adını verdiği sar'a illetini benden daha iyi tedavi etmesi mümkündür, diye cevap verdi. Fakat, bu hastalığın nedeni kısmen muhayyeledir, ve takdir edersin ki, Lüsiüs, şu direğin üstündeki tanrıça kafasına tüneyen rahip, benim eczanemde ilâç şişelerine eğilerek yaptığım etkiden çok daha fazlasını yapar. Öyle kudretler vardır ki, Lüsiüs, akıldan ve ilimden çok daha fazla güçlüdürler.

Kotta:

— Hangileri? diye sordu.

Ariste:

— Cehalet ve delilik, diye cevap verdi.

Kotta:

— Şu anda gördüğüm şeyle nadiren karşılaştım, diye tekrar söze başladı. Günün birinde bir yazarın Stylopolis şehrinin

nasıl kurulduğunu anlatmasını temenni ederim. Fakat, ne kadar nadir ve görülmemiş olursa olsun, herhangi bir manzara, ciddî ve çalışkan bir adamı daha fazla alıkoymamalıdır. Haydi gidip kanalları teftiş edelim. Allaha ısmarladık, temiz yürekli Pafnüs! Daha doğrusu, yine görüşmek üzere! Eğer günün birinde yolun tekrar İskenderiye'ye düşerse, rica ederim, benim evime gelip akşam yemeği yemeyi ihmal etme!..

Orada bulunanların işittikleri bu sözler ağızdan ağza do-laştı, ve Hristiyanların her tarafa yayması üzerine Pafnüs'ün ünü kıyas kabul etmeyecek derecede arttı. Çok sofı muhayyelesi olan kimseler bu söylentileri süslediler, değiştirdiler, o kadar ki, ermiş adamın direğin üstünden kaptanı derya Lüsiüs'ü bile Hak yoluna getirdiği, İznikli din ulularının ve havarilerin imanını ona da kabul ettirdiği söyleniyordu. Allaha inananlar, Aurelius Kotta'nın sözlerine mecazî bir anlam veriyorlardı; Lüsiüs'ün ermiş rahibi davet ettiği ziyafet onların ağzında dinî bir tören haline geliyordu. Bu karşılaşmayı harikulade olaylarla süslüyorlar, ve bunları muhayyelelerinde uyduranlar bile herkesten önce kendileri inanıyorlardı. Uzun bir tartışmadan sonra, tam Kotta'nın gerçeği itiraf edeceği anda, gökten bir melek inip alnındaki teri sildiği söyleniyordu. Kaptanı deryanın hekimiyle sekreterinin bu konuşmada kendisini izledikleri ilâve olunuyordu. Ve mucize kayda değer olduğundan, Libya'daki başlıca kiliselerin diyakosları buna ait resmî belgeleri yazmışlardı. Mübalâğa etmeden denilebilir ki, bütün dünya Pafnüs'ü görmek için merak etti, ve Doğuda olsun, Batıda olsun, bütün Hristiyanlar gözlerini hayranlıkla ona doğru çevirdiler. İtalya'nın en ünlü şehirleri ona elçi gönderdi, ve Ortodoks Hristiyanlar âlemini koruyan kutsal Kayser Konstantin yazdığı bir mektubu fevkalade elçisiyle Pafnüs'e gönderdi ve törenle takdim ettirdi. Oysa, bir gece, şehir ayaklarının dibinde şebnemler içinde uyurken, Pafnüs bir ses işitti:

— Pafnüs, sen eserlerinde ün kazanmış bir insansın ve güçlü bir konuşmacısın. Allah seni kendi şan ve şerefi için yüceltti. Seni, mucizeler yaratsın, hastalara şifa sunsun, imansızları Hak yoluna getirsin, günahkârlara ışık tutsun, Aryanî-

lerin hakkından gelesin ve Hıristiyanlık âlemini barışa kavuşturasin diye yarattı.

Pafnüs:

— Allah'ın emrettiği olsun! diye cevap verdi.

Ses devam etti:

— Ayağa kalk, Pafnüs, ve git, kardeşi Konstan'ın doğru yolunu izleyeceği yerde, Ariüs'le Marküs'ün hatalarını destekleyen şu imansız Konstans'ı bul. Haydi! Önünde tunçtan kapılar açılacak ve sandalların Bizans kiliselerinin altın döşemelerinde, kayserlerin tahtları önünde yankılar yapacak, ve senin o müthiş sesin Konstantin'in oğlunun kalbini değiştirecek. O zaman sen güçlenen ve huzura kavuşan Hıristiyanlık âlemine hükmedeceksin. Ve ruh nasıl bedeni yönetirse, kilise de imparatorluğu öyle yönetecektir. Senin yerin senatörlerin de, kontların da üstünde olacak. Sen, aç kalan halkı susturacak ve ayaklanan barbarların cesaretini kıracaksın. O zaman, ihtiyar Kotta senin iktidarı eline aldığını öğrenecek ve senin ayaklarına su döküp şeref duymaya çalışacak. Sen ölünce, senin o kırçılı abadan cüppeni alıp İskenderiye'deki patriğe götürecekler, ve saçları şerefle ak pak olmuş büyük Atanas, onu bir evliyanın yadigârı diye öpecek. Haydi git!..

Pafnüs:

— Allah'ın emri yerine gelsin! diye cevap verdi.

Ve ayağa kalkmak için çaba sarf ettiği, aşağıya inmeye hazırlandığı bir anda, ses onun niyetini sezerek:

— Bilhassa şu merdivenden inme, dedi. Bunu yaparsan alelade bir insan gibi hareket etmiş ve sende olan kerameti inkâr etmiş olursun. Kendi gücünü iyi ölç melek Pafnüs. Senin gibi büyük bir ermişin havalarda uçması gerekir. Atla; melekler yanında, seni tutacaklar. Atlasana!..

Pafnüs:

— Yerde ve gökte, Allah'ın emri yerine gelsin! diye cevap verdi.

Ve Pafnüs, hasta bir kuşun tüyleri yolunmuş kanatlarına benzeyen uzun kollarını sallayarak tam atlamaya hazırlanır-

ken, alaycı, korkunç bir kakhaha kulaklarında aksetti. Dehşet içinde sordu:

— Kimdir böyle gülen?

Ses yine cırlak cırlak bağırdı:

— Hah, hah! Dostluğumuz daha henüz yeni başladı; bir gün benimle daha samimî olacaksın. Azizim, seni oraya çıkartan benim ve isteklerimi yerine getirdiğin için sana karşı memnuniyetimi belirtmek isterim. Aferin Pafnüs!..

Pafnüs, korkudan boğulan bir sesle mırıldandı:

— Git! Git buradan! Sen, İsa'yı mabedin burcuna çıkarak oradan dünyanın bütün ülkelerini gösteren kişisin.

Ve taşın üstüne bitkin bir halde düşüverdi:

— Onu neden daha önce tanımadım? diye düşünüyordu. Şu körlerden, sağırlardan, kötürümlerden, bana umut bağlayan bu zavallılardan daha sefil bir hale geldim, avuç avuç toprak yiyen, cesetlere saldıran manyaklardan daha aşağılık bir insan oldum, ben artık gökyüzünden gelen sesleri cehennemin gürültüsünden ayırt edemiyorum. Ben artık, sütninesinin memesinden ayrılınca ağlayan yavruyu, efendisini izleyen köpeği, güneşe doğru yönelen bitkiyi ayırt etmekten âcizim. Ben, şeytanların elinde oyuncak oldum. Öyleyse beni bu direğin üstüne getiren şeytandır. O beni bu yükseğe çıkarırken gurur ve şehvet hırsı da birlikte çıkmış. Beni üzen, perişan eden, baştan çıkmak için duyduğum arzuların büyüklüğü değil. Antuan da çıktığı dağın tepesinde aynı şeyleri çekmişti. Ne olur, onun kılıçları, meleklerin gözleri önünde benim etlerimi delip geçsin! Çektiğim işkenceleri sevecek hale geldim. Fakat, Tanrı susuyor ve onun susması beni kuşkulandırıyor, hayrete düşürüyor. Beni terk ediyor, yalnız bırakıyor, oysa benim ondan başka kimsem yoktu. Benden kaçıyor. Onun peşinden koşmak istiyorum. Bu taşlar artık ayaklarımı yakıyor. Çabuk, buradan gitmek lâzım, Tanrı'yı yakalayalım.

Derhal, direğe dayalı duran merdiveni yakaladı, ayaklarını bastı, ve bir basamak iner inmez, hayvanın kafasıyla karşılaştı: Hayvan garip bir şekilde sırtıyordu. İşte o zaman iyice anladı ki, mutluluk ve huzurun kalesi dediği huzura ve şerefe

kavuştuğunu sandığı bu direk, onun huzursuzluğunun ve lânetlenmesinin nedeniymiş. Merdivenin basamaklarını telâşla indi ve yere bastı. Ayakları yeri unutmuştu; düşecek gibi sallanıyordu. Fakat, bu lânetli direğin gölgesini üzerinde hissettiğinden, koşmak için ayaklarını zorluyordu. Her şey uyuyordu, çıt çıkmıyordu. Etrafı meyhaneler, hanlar ve kervansaraylarla dolu büyük meydanı kimseye görünmeden geçti ve Libya tepelelerine doğru çıkan dar bir sokağa kendini attı. Havlayarak peşinden gelen bir köpek, ancak çölün ilk kumlarına varınca durdu. Ve Pafnüs, vahşî hayvanların izinden başka bir şey olmayan bölgede yürümeye koyuldu. Kalpazanların terk edip kaçtıkları kulübeleri arkasında bırakıp bütün gece ve bütün gün durmadan kaçtı...

Nihayet, açıktan, susuzluktan ve yorgunluktan ölecek hale geldiği ve Allah'ın hâlâ uzakta olup olmadığını bilmediği bir sırada, sağda ve solda yayılan, ufkun kızılığında kaybolan sessiz bir şehir keşfetti. Birbirlerinden hayli ayrı olan ve birbirlerine benzeyen evler, ortalarından tepeleri kesilmiş piramitleri andırıyordu. Bunlar birer mezardı. Kapıları kırılmıştı, yarı karanlık odalarında, yavrularını emziren sırtlanlarla kurtların gözlerinin parladığı görülüyor, eşkıyaların soyduğu insanların hayvanlar tarafından kemirilmiş cesetleri yerlerde sürünüyor. Bu ölü şehirden geçince, hurma ağaçlarının altından fışkıran bir kaynağın yanında yükselen mezarın dibinde bitkin bir halde yıkıldı. Bu mezar çok süslüydü ve kapısı olmadığı için, dışarıdan bakılınca içinde yılanların çörekledikleri kapalı bir oda görünüyordu. Pafnüs:

— İşte, diye içini çekti, benim pişmanlık ve çile yerim.

Oraya kadar sürünerek gitti, yılanları ayaklarıyla itti ve taşların üzerine yüzükoyun kapanarak on sekiz saat süreyle öylece kaldı. Sonra, çeşmeye giderek avcunun içinde kana kana su içti, birkaç tane hurmayla lotüs dalı kopararak bunların çekirdeklerini yedi. Bu yaşama tarzının iyi olduğuna kanaat getirince, devam etmeye karar verdi. Sabahtan akşama kadar yere kapanıyor, alnını taştan kaldırmıyordu.

İşte, yine böyle alnı yerde dua ederken, bir ses işitti:

— Şu resimlere bak da öğren!..

O zaman, Pafnüs başını kaldırdı ve odanın duvarlarında neşeli ve samimî sahneleri canlandıran renkli resimler gördü. Bunlar çok eski ve ustaca yapılmış eserlerdi. Resimlerden birinde, ateşi üflemeden yanakları şişmiş, al al olmuş, kazların tüylerini yolan veya kazanlarda koyun butlarını pişiren ahçılar görünüyordu. Daha ötedekinde bir avcı, oklarla delik deşik olmuş bir ceylanı omuzlamış getiriyordu. Bir diğer resimde, köylüler ekin ekiyor veya ekin topluyordu. Bir tanesinde ise, kadınlar, kemeçe, flavta ve harp çalan çalgıcıların önünde dans ediyorlardı. Bir genç kız rebap çalıyordu. İncelik örülmüş saçlarındaki lotüs çiçekleri parlıyordu. Şeffaf elbisesinin altındaki vücudunun güzel şekilleri beliriyordu. Memeleri ve ağzı birer koncaı andırıyordu. Güzel gözü yandan görünen bir yüze cepheden bakıyordu. Baktığı bu yüz nefisti. Pafnüs bu yüzü görünce gözlerini eğdi ve sahibi görünmeyen sese cevap verdi:

— Benim bu resimlere bakmamı neden emrediyorsun? Onlar, şüphesiz, burada ayaklarımın altında, bir kuyunun dibindeki siyah bazalttan bir sandukanın içinde vücudu yatan imansızın yeryüzünde geçen yaşantısına ait günleri canlandırıyor. Bir ölünün hayatını hatırlatıyor bu resimler, ve renkleri ne kadar canlı olursa olsun, bir hayaletin hayalinden başka bir şey değiller. Bir ölünün yaşantısı! Ne bâtil, ne boş şey!..

Ses:

— O öldü, ama yaşadı da öyle öldü, diye devam etti, ya sen Pafnüs, öleceksin, hem de yaşamadan öleceksin.

O günden itibaren, Pafnüs'ün rahatı kaçtı. Ses ona durmadan konuşuyordu. Uzun kirpikli harp çalan kız gözünü ona dikmiş, hiç ayırmıyordu. O da bir şeyler söylemeye başladı:

— Bak, dedi, ben esrarengiz bir kıyım. Beni sev; içini kavuran o aşk ateşini benim kollarım arasında söndür. Benden korkacak ne var? Elimden kurtulamazsın: Ben kadın güzelliği denilen şeyim. Benden kaçıp nereye gideceksin, aptal? Benim hayalime her yerde, çiçeklerin parlayan yapraklarında, hurma ağaçlarının güzelliğinde, kumruların uçuşunda, ceylanların sıçrayışında, derelerin dalgalana dalgalana akışında, mehtabın yu-

muşak aydınlığında rastlayacak, ve eğer gözlerini kapayacak olursan, kendi içinde bulacaksın. Bundan bin yıl önce, vücudu sargılar içinde, şu kara taşta uyuyan adam, beni kalbinin üzerine bastırmıştı. Beni ağzımdan öptüğü andan beri bin yıl geçti, ve hâlâ mis gibi kokular içinde uyuyor. Sen beni çok iyi tanır-sın, Pafnüs. Nasıl, beni tanımadın mı? Ben, Thais'in sayısız hayallerinden biriyim. Sen bir rahipsin, bilgilisin, her şeyden anlarsın. Çok seyahat ettin, ve insan gezdikçe çok şey öğrenir. Çoğu zaman dışarıda geçirdiğimiz bir gün, bize evde kapalı yaşadığımız on yıldan çok daha fazla şey öğretir. Sen Thais'in, vaktiyle, Isparta'da Helena adıyla yaşadığını işitmemiş olamaz-sın. O, Hekatompil'de başka bir hayat sürdü. Ve Tebli Thais bendim işte. Nasıl oldu da tahmin etmedin? Ben sağken, dün-yanın günahlarından büyük payımı aldım, ve şimdi burada bir hayal haline çevrilmiş bir durumda olmama rağmen, senin günahlarını da hâlâ yüklenebilecek güçteyim, sevgili rahip. Ne-den şaşıyorsun? Oysa, nereye gitsen Thais'in hayaliyle karşı-laşacağın muhakkaktı.

Pafnüs alnını taşlara vuruyor ve dehşetten bağırıyordu. Ve her gece, harp çalan kız duvardaki resimden çıkıyor, taze nefesiyle karışan sözler ağzından berrak bir sesle dökülüyordu. Fakat bu kadar dil dökmesine rağmen ermiş rahibi bir türlü baştan çıkaramadığını görünce ona şöyle dedi:

— Sev beni; bana teslim ol, dostum. Sen bana mukavemet ettiğin sürece, ben de seni baştan çıkarmak için rahat bırak-mayacağım. Sen bir ölünün sabrının ne demek olduğunu bil-mezsın. Gerekirse senin ölümünü bekleyeceğim. Büyücü oldu-ğum için, senin ölen bedeninin içine onu canlandıracak bir ruh koyabileceğim, o yeni ruh da benim senden isteyip elde ede-mediğim şeyi yapacak. Hem düşün, Pafnüs, ne garip bir duru-ma düşeceksin, zira, mutlu ruhun gökyüzünden bakınca vücu-dunun işlediği günahları seyredecek. Mahşer günü, çağlar ve yüzyıllar tükendiği zaman, sana bu vücudu iade edeceğine söz veren Allah bile bu durum karşısında ne yapacağını bileme-yecek! Şeytanın içinde barındığı ve bir büyücünün sakladığı bu insan şeklini nasıl cennete kabul etsin? Sen bu güçlüğü hiç

düşünmedin. Belki Allah da düşünmemiştir. Aramızda kalsın ama, Allah pek ince anlayışlı değildir. En basit bir büyücü kadını bile onu kolayca aldatır. Hele o yıldırımları, gök gürültüleri, tufan gibi yağmurları olmasaydı, köyün çocukları bile onun sakalını çekerlerdi. Şüphesiz, onun hasmı ihtiyar yılan kadar akli yok. Yılan pek yaman bir sanatçıdır. Ben eğer bu kadar güzelsem, onun sayesinde. Bana saçlarımı örmesini, parmaklarımı birer gül, tırnaklarımı akik gibi yapmasını hep o öğretti. Sen onu haddinden fazla küçümsedin. Bu mezara gelip yerleştiğin anda, burada oturan yılanları tekmeleyerek kovdun, onun ailesinden olabileceklerini hiç düşünmedin, hem de yumurtalarını ezdin. Korkarım, zavallı dostum, bu yüzden başın derde girmesin. Oysa sana onun müzisyen ve sevdalı olduğunu haber vermişlerdi. Ne yaptın! İşte, bilimle ve güzellikle aran açıldı. Sen tamamıyla acınacak bir haldesin, Yahuda artık senin imdadına yetişmiyor. Gelmesi ihtimali de yok. O her şeyin tümü kadar büyük olduğundan, hiç bir şeye sığmaz ve kımıldayamaz, ve eğer en küçük bir hareket yapacak olsa, bütün cihan yerinden oynar. Benim güzel rahibim, hadi beni bir defacık öp.

Pafnüs, büyücülerin marifetlerini bilmiyor değildi. Büyük endişesi içinde düşünüyordu:

— Kim bilir, belki de, ayaklarımın dibinde yatan şu ölü, buradan pek uzakta olmayan bir kralın mezarında saklı olan o esrarengiz kitaptaki yazıları biliyordur. Bu yazılardaki sözler sayesinde, ölümler, yeryüzündeki şekillerini tekrar alıyor, güneşin ziyasını ve kadınların gülümseyişini görüyor.

Rebap çalan kadınla ölü adamın, hayatlarında olduğu gibi, çiftleşmelerini görmekten korkuyordu. Bazen, öpüşmelerin hafif nefes alışlarını iştir gibi oluyordu.

Ona her şey karışık görünüyordu, ve şimdi, Allah'ın yokluğunda, hissetmekten olduğu kadar düşünmekten de korkuyordu. Bazı akşamlar, yine âdet edindiği üzere yüzükoyun yatdığı bir sırada, meçhul bir ses ona:

— Pafnüs, dedi, yeryüzünde senin sandığından çok daha fazla millet var, ve eğer sana gördüklerimi gösterecek olsaydım,

dehşetten ölürdün. Öyle insanlar var ki alınlarının ortasında yalnız bir tek gözleri var. Öyle insanlar var ki bir tek ayakları var ve sıçrayarak yürürler. Kadın olup cinsiyet değiştiren erkekler, erkek olan kadınlar var. Ağaç adamlar var, toprağa kök salarlar. Başsız, göğüslerinin üstünde iki göz, bir burun, bir ağız bulunan yaratıklar da var. Doğru söyle, İsa'nın bu insanlar uğrunda ölmüş olmasına inanır mısın?

Bir defasında bir hayal gördü. Büyük bir aydınlık içinde geniş bir yol, dereler ve bahçeler vardı. Yolda, Aristobul ile Kereas, Suriyeli atlarına binmiş dörtnala gidiyorlardı ve iki delikanlının yanakları bu gidişin verdiği şevkten ötürü kızarmıştı. Büyük bir kapının dibinde Kallikrat şiir okuyordu; tatmin olmuş gururu sesinde titriyor ve gözlerinde parlıyordu. Bahçede, Zenotemis altın elmalar topluyor ve mavi kanatlı bir yılanı okşuyordu. Beyazlar giymiş ve başına parlayan bir külâh geçirmiş olan Hermodor, çiçek yerine Mısırlıların tanrıçaları gibi serpuşlu ve pürüzsüz küçük başlar, atmacalar, doğanlar ve ayın parlak çemberini taşıyan kutsal bir çardağın altında hulyaya dalmıştı; bu esnada ise Nisias, bir kenara çekilmiş, çeşme yanında, yuvarlak bir kütüğün üzerinde, yıldızların ahenkli hareketlerini inceliyordu.

Sonra, elinde mersin dalı tutan bir kadın rahibe yaklaşıyor:

— Bak, dedi. Bazıları ebedî güzelliği arıyor ve geçici yaşıntılarına sonsuzluğu koyuyorlar. Diğerleriyse büyük düşüncelere saplanmadan yaşıyorlar. Fakat, yalnız bundan ötürüdür ki, tabiata boyun eğiyor, bundan ötürü mutlu, güzel oluyor ve sadece kendilerini hayatın akışına terk etmek suretiyle, her şeyin yaratıcısı o büyük sanatçıya şükretmekle yetiniyorlar. Hepsi de mutluluğun masum ve sevincin haklı olduğunu düşünüyorlar. Pafnüs, eğer onlar haklı olsaydı, sen ne kadar aldanmış olurdun!

Ve hayal kayboldu.

Pafnüs, işte böylece, ruhunu da, vücudunu da baştan çıkarmak için durmadan birbirini izleyen hayallerle karşılaşmıyordu. Şeytan onu bir an rahat bırakmıyordu. Bu mezarın yal-

nızlığı bir şehrin dört yol ağzından daha kalabalıktı. Şeytanlar kahkahalarla gülüyor, ve milyonlarca hayalet, cadı ve kara-koncoloslar hayatın bütün hareketlerini taklit ediyorlardı. Akşamları, Pafnüs çeşmeye gidince, satirlerle kır perileri birbirlerine karışarak etrafında dans ediyor ve şehvetli oyunlarına onu da sürüklüyorlardı. Şeytanlar artık ondan korkmuyorlardı. Ona bayağı küfürler savuruyor, alay ediyor ve dayak atıyorlardı. Bir gün, bir karış boyundaki bir şeytan, beline bağladığı ipi çaldı. Pafnüs içinden:

— Düşünce, beni nerelere sürükledin? diyordu.

Ve, kafasını rahat ettirebilmek üzere eleriyle çalışmaya karar verdi. Çeşmenin yanında, ağaçların gölgesinde geniş yapraklı muz ağaçları vardı. Bunlardan saplar kesti ve mezara götürdü. Orada, bunları bir taşın altında ezerek inceltti ve ipçilerde gördüğü gibi birer sicim haline getirdi. Zira, şeytanın çaldığı ipin yerine yenisini yapmak niyetindeydi. Şeytanlar buna oldukça içerlediler; gürültü etmekten vaz geçtiler ve rebap çalan kadın da büyü yapmaya son verdi, duvardaki renkli resimde uslu uslu oturdu. Pafnüs, bir taraftan muz ağacından koparıp incelttiği sapları okşuyor, diğer taraftan da imanını ve cesaretini tazeliyordu. Kendi kendine:

— Allah'ın yardımıyla, şehvet arzusunu yeneceğim, diyor-du. Ruha gelince, o hâlâ umudunu kesmedi. Şeytanın ve şu günah kadınının benim imanımı sarsmak için sarf ettikleri çabalar boşuna. Ben onlara havari Jan'ın ağzından cevap vereceğim: «Ezelî hikmet dünyanın başlangıcında vardı ve bu hikmet Allah'ın kendisiydi». Ve işte ben de bütün varlığım ile buna inanıyorum. Eğer inandığım şey saçma ise, o zaman daha çok inanırım. Hem, daha doğrusu, saçma olması gerekiyor. Böyle olmasaydı, inanmazdım, bilirdim. Oysa, bilinen şey hiç can vermiyor, insanı kurtaran tek şey imandır.

Sapları incelterek elde ettiği sıırımları güneşte kurutuyor, ve her sabah, çürümesinler diye onları tersyüz ediyordu. Bu işi yaparken Pafnüs âdeta bir çocuk gibi seviniyordu. Beline saracağı ipi ördükten sonra, sazlar kesti, onları ördü ve sepetler yaptı. Mezarın içi bir sepetçi atelyesine dönmüştü ve Pafnüs

kolayca işini bırakıp duasını yapabiliyordu. Bununla beraber, Allah ona yine yardım etmiyordu, zira bir gece bir ses işitti ve uykusundan dehşet içinde uyandı; bu sesin bir ölüye ait olduğunu tahmin etmişti.

Ses, çabuk çabuk, mırıldanarak birini çağırıyordu:

— Helena! Helena! Gel benimle birlikte yıkan! Çabuk gel!

Dudakları Pafnüs'ün kulağına hafifçe değen bir kadın cevap verdi:

— Sevgilim, kalkamıyorum; bir adam üzerime abanmış.

Ansızın, Pafnüs, yanağının bir kadının memesine dayalı olduğunu fark etti. Rebap çalan kadını tanıdı, yarı bele kadar çıplaktı, göğsünü kabartıyordu. O zaman, dayanamadı, bu ılık ve mis kokulu etten çiçeği umutsuzluk içinde sardı, şehvet günahının ateşiyle yanarak:

— Gitme! Gitme! Allahım! diye bağırıldı.

Fakat, kadın ayağa kalkmış, mezarın eşiğine varmıştı bile. Gülüyordu, mehtabın gümüş ışıkları onun gülümseyişini aydınlatıyordu. Rahibe:

— Kalmak neye yarar? diye cevap verdi. Bu derecede kuvvetli muhayyelesi olan bir âşık için bir ölünün hayalinin hayali yeter. Hem, günah işledin. Daha ne istiyorsun?

Pafnüs bütün gece ağladı, ve gün doğarken, bir şikâyetten daha tatlı bir dua okudu:

— Ey İsa, İsa!.. Beni neden yalnız bırakıyorsun? İçinde bulunduğum tehlikeyi görüyorsun. İmdadıma yetiş, büyük kurtarıcı. Mademki baban (1) beni sevmiyor, mademki benim sismi işitmiyor, senden başka kimsem olmadığını bari sen düşün. Ondan artık bana hayır yok; onu anlamıyorum, bana artık acımıyor. Ama sen, İsa, sen bir kadından dünyaya geldin ve ben bundan ötürü sana umut bağlıyorum. Bir erkek olduğunu hatırla. Sana, Tanrı'nın Tanrı'sı, nurların nuru, gerçek Tanrı'nın gerçek Tanrı'sı olduğun için değil, fakat benim çile çektiğim şu dünyada fakir ve hakir yaşadığın, şeytanın seni de baştan çıkarmak istediği için, ecel terinin senin de alnında buz

(1) Hristiyanlara göre İsa Allah'ın oğludur.

gibi aktığı için yalvarıyorum. Benim İsa'm, kardeşim benim, senin insanlığına sığınıyorum!

Pafnüs, ellerini oğuştura oğuştura ettiği duayı bitirince, müthiş bir kahkaha mezarın duvarlarını çınlattı ve daha önce direğin tepesinde bağırان ses alaycı bir tonla:

— İşte, dedi, sanki dinsiz Marküs'ün dua kitabından bir parça. Pafnüs Aryanî olmuş! Pafnüs Aryanî olmuş!..

Rahip, yıldırımla vurulmuş gibi yere yıkıldı...

.....

Tekrar gözlerini açtığı zaman, etrafında, şakaklarına su serpen ve cinleri kovmak için dualar okuyan, başları siyah kukuletalı rahipler gördü. Birçokları dışarıda duruyorlardı; ellerinde hurma dalları vardı. Aralarından biri:

— Çölden geçerken bu mezardan birtakım bağrıışmaların geldiğini duyduk, dedi, içeri girince seni taşların üzerinde boylu boyunca uzanmış bulduk. Her halde seni cinler çarptı, biz gelince dağıldılar.

Pafnüs başını kaldırarak bitkin bir sesle sordu:

— Kardeşlerim, siz kimsiniz? Ellerinizde neden hurma dalları var? Yoksa beni mezara mı gömeceksiniz?

Ona:

— Kardeş, diye cevap verildi, yüz elli yaşındaki babamız Antuan'ın, sonunun geldiğini hissederek çekildiği Kolzen dağından indiğini ve kalbinde yaşayan sayısız evlâtlarını takdis etmeye geldiğini bilmiyor musun? İşte biz, bu şeref dallarıyla manevî babamızın huzuruna gidiyoruz. Ya sen, kardeş, bu kadar büyük bir olaydan nasıl habersiz olursun? Bir meleğin gelip sana bu mezarda haber getirmemiş olması mümkün mü?

Pafnüs:

— Heyhat! diye cevap verdi, ben böyle bir lütfâ lâıyk değilim, ve bu mezarda cinlerle cadılardan başka kimse oturmuyor. Benim için dua ediniz! Ben Pafnüs'üm, Antinoe rahibi Pafnüs, Allah'ın yarattığı kulların en sefili!

Pafnüs adını işitince hepsi hurma dallarını sallayarak alçak sesle birtakım övgüler söylediler. Biraz önce Pafnüs'le konuşan rahip hayranlıkla bağırdı:

— Günün birinde yüce Antuan'ın erdiği mertebeye erişeceğinden şüphe edilen aziz Pafnüs demek sensin? Ulu adam, orospu Thais'i Hak yoluna sevk eden ve yüksek bir direğin tepesine yüceldikten sonra melekler tarafından kaçırılan sensin! O gece direğin dibinde nöbet tutanlar, senin göğsü bu mutlu çıkışını görmüşler. Meleklerin kanatları seni beyaz bir bulut gibi sarıyormuş, ve sağ kolunu uzatıp halkın evlerini takdis ediyormuşsun. Ertesi gün, halk seni görmeyince, hükümdarını kaybetmiş bir taht gibi boş kalan direğe doğru uzun bir inilti yükselmiş. Fakat, senin taleben Flavien mucizeyi herkese göstererek, rahiplerin önderliğini eline aldı. Yalnız Pol adında saf bir adam, bu genel duyguya karşı gelmek istedi. Rüyasında seni şeytanların kaçırdığını gördüğünü iddia ediyordu; halk Pol'u taşla tutarak öldürmek istediye de, rahip yakayı zor kurtardı. Ben Zozim'im, ayaklarının dibinde yere kapandığını gördüğüm şu münzevilerin başrahibi Zozim. Ben de onlar gibi senin önünde diz çöküyorum ki, baba ile evlâtları birlikte takdis edesin diye. Sonra bize, Allah'ın lütfederek senin aracılığıyla yarattığı mucizeleri bize anlatırsın.

Pafnüs:

— Allah, beni korumak şöyle dursun, aksine benim baştan çıkmam için karşıma korkunç denemeler çıkardı, diye cevap verdi. Beni melekler filan kaçırmadı. Fakat gözlerimin önünde gölgeden bir duvar yükseldi ve benim önümde yürüdü. Ben bir rüyada yaşadım. Allah'tan başka her şey rüyadır. İskenderiye'ye gittiğim zaman, birkaç saat içinde çok şey işittim, ve anladım ki hatalar ordusu muazzamdır.

Zozim:

— Muhterem babamız, diye cevap verdi, şurası muhakkak ki ermişler ve bilhassa senin gibi yalnız yaşayan ulular çok müthiş denemelerden geçiyorlar. Sen kendin gökyüzüne melekler tarafından götürülmemiş olsan bile, Allah bu lütfu mutlaka senin hayaline nasip eylemiştir. Zira, Flavien, rahipler ve halk senin melekler tarafından kaçırıldığını gözleriyle görmüşler.

Bu esnada Pafnüs gidip Antuan tarafından takdis olunmaya karar vermişti.

— Zozim kardeş, dedi, şu hurma dallarından birini bana ver de babamızın huzuruna gidelim.

Zozim:

— Gidelim, diye cevap verdi; rahipler mükemmel birer askerdirler, askerî disipline uyarlar. Sen ve ben, başrahip olduğumuz için başta yürüyeceğiz. Bunlar da ilâhiler söyleyerek peşimizden gelecek...

Yola koyuldular. Pafnüs:

— Allah tektir, vahdettir, diyordu, zira o gerçektir, gerçek ise tektir. Dünya çeşitlidir, çünkü hatalarla doludur. Tabiatın bütün manzaralarına, hatta görünüşte en masum olanlarına bile yüz çevirmek lâzımdır. Onların hoş gösteren çeşitlilikleri kötü olduklarına delildir. Bunun içindir ki ben, durgun sular üzerindeki bir papirüs tomarına içimi hüznün kaplamadan bakamam. Duyularımızın sezdikleri her şey iğrençtir. En küçük bir kum tanesi bile bir tehlike getirir. Her şey bizi kandırır. Kadın, hafif havaya, çiçekli topraklara, berrak sulara saçılan bütün kandırışlardan meydana gelen bir yaratıktır. Ruhu mühürlü bir kâse olana ne mutlu! Kendini dilsiz, kör ve sağır yapmasını bilen ve Allah'ı anlamak maksadıyla dünyadan hiç bir şey anlamayana ne mutlu!..

Bu sözler üzerinde düşünen Zozim şöyle cevap verdi:

— Muhterem babamız, mademki bana kalbini açtın, öyleyse ben de sana günahlarımı itiraf edeyim. Bu suretle, kilisenin kurallarına göre, birbirimizin günahlarını çıkarmış oluruz. Ben, rahip olmadan önce, halk arasında aşağılık bir hayat yaşıyordum. Orosputarıyla meşhur Madora şehrinde, her çeşit aşk ve şehvet peşinde koştum. Her gece, genç hovardalarla ve körpe çalgıcı kızlarla yemek yer, ve içlerinden en çok hoşuma gideni evime götürürdüm. Senin gibi ermiş bir adam beni şehvet hırslımın nerelere kadar sürüklediğini tasavvur edemez. Sana şu kadarını söyleyeyim ki, benim bu şehvet düşkünlüğüm yüzünden evli kadınlara, rahibelere kadar musallat olduğum, hatta zina yoluna saptığım, Allah'ın emrine karşı geldiğim de oluyordu. Hislerimi, şarap içerek tahrik ediyordum, ve haklı olarak beni Madora şehrinin en büyük ayyaşı sayıyor-

lardı. Bununla beraber ben bir Hıristiyandım ve yolumu kaybetmiş olmama rağmen inancımı kaybetmemiştim. Bütün varımı yoğunluğunu sefahat hayatında harcadığımdan, hele en güçlü kuvvetli arkadaşlarımdan birinin korkunç bir hastalık yüzünden eriyip gittiğini görünce, fakirliğin etkisini daha çok hissetmeye başladım. Dizleri tutmuyor, titreyen elleri iş görmüyor, feri kaçan gözleri kapanıyordu. Boğazından ancak korkunç hırıltılar çıkıyor, vücudundan daha hareketsiz olan zihni tamamıyla durmuştu. Zira, hayvanlar gibi bir hayat sürdüğü için, Allah da onu hayvan haline sokmuştu. Malımı mülkümü kaybedişim esasen bana kurtarıcı fikirler ilham etmişti; fakat, bu arkadaşımın düştüğü feci durum bana en büyük ders oldu; kalbimde öyle bir etki yaptı ki, dünyadan elimi ayağımı çektim ve çöle çekildim. Yirmi yıldan beri huzur içinde yaşıyorum ve hiç bir şey huzurumu bozmadı. Rahiplerimle birlikte kumaş dokuyoruz, mimarlık, kerestecilik, hatta, her ne kadar hareketli yaşayışı daima tercih ettimse ve yazı yazmayı sevmezsem de, kâtiplik bile yapıyorum. Günlerim neşe içinde geçiyor, gecelerim rüyasız, ve Allah'ın nimetine eriştiğime inanıyorum, çünkü en korkunç günahları işlemiş olmama rağmen yine de umudumu kaybetmedim.

Bu sözleri işitince, Pafnüs gözlerini göğsüne kaldırarak mırıldandı:

— Yarabbim, bu kadar suçlarla kirlenen, zina işleyen, sana karşı gelen bu adamı hoş görüyorsun da, senin emirlerini daima yerine getiren ben kulundan neden yardımını esirgiliyorsun? Ne anlaşılabilir bir adaletin var, ey büyük Allah! Senin yollarına girmek ne kadar imkânsızmış!..

Zozim kollarını uzattı:

— Bak, muhterem babamız, dedi, ufkun iki yanında sanki göç eden siyah karıncalardan meydana gelmiş iki sıra var. Bunlar, bizim gibi, babamız Antuan'ın huzuruna giden kardeşlerimizdir.

Buluşma yerine vardıkları zaman, harikulade bir manzara ile karşılaştılar. Rahiplerden meydana gelen ordu, muazzam bir yarım daire halinde yayılıyordu. Ön sırada, çölün kıldemlileri,

ellerinde değnekleriyle yer almışlardı, sakalları yerlere kadar uzanıyordu. Başrahip Efraim ve Serapion'un yönettikleri keşişler, ve Nil nehri çevresinde yaşayan bütün münzeviler ikinci sırayı teşkil ediyorlardı. Bunların arkasında da, ta uzaklardaki kayalıklardan gelenler görünüyordu. Bazılarının kararmış vücutlarında yırtık pırtık elbiseler vardı, bazılarının üzerindeki elbise ise sazdan ve incecik saplardan örülmüş bir örtüden ibaretti. Birçokları çıplaktı, fakat Allah onları koyun postu kadar kalın bir tüy tabakasıyla örtmüştü. Hepsinin elinde birer yeşil hurma dalı vardı; sanki zümrüitten meydana gelmiş bir gökkuşağı teşkil etmişlerdi, cennetlik kulların korolarına, Allah'ın ülkesinin canlı duvarlarına benzetilebilirdi.

Toplantıda öyle mükemmel bir düzen vardı ki, Pafnüs kendisine bağlı olan rahipleri bulmakta güçlük çekmedi. Yüzünü kukuletası altında sakladıktan sonra, onların yanında yer aldı, tanınmak ve bu dinî bekleyişi bozmak istemedi. Ansızın büyük bir bağrıışma oldu. Her taraftan:

— Ermiş! Ermiş! İşte büyük erenimiz! sesleri yükseldi. İşte, cehennemi mağlup eden Allah'ın sevgili kulu! Babamız Antuan!..

Sonra ortalığı derin bir sesizlik kapladı ve bütün alınlar kumlara secde etti.

Çölün sonsuzluğunda, bir tepenin üzerinde, Antuan, sevgili talebeleri Maker ve Amartas'a dayanarak ilerliyordu. Ağır ağır yürüyordu, fakat, hâlâ dîmdikti ve onda insanüstü bir gücün kalıntıları hissediliyordu. Ak sakalı geniş göğsü üzerine yayılıyor, dümdüz alnı, Musa peygamberin alnı gibi, nurlar saçıyordu. Gözlerinde bir kartalın bakışları vardı; yanaklarında ise, bir çocuğun gülümseyişi parlıyordu. Ümmetini takdis etmek üzere, yüz yıllık işitilmemiş çabalar yüzünden yorulan kollarını kaldırdı, ve sesi şu sevgi sözleriyle son bir defa kükredi:

— Ey Yakup, sancakların ne güzel! Ey Benî İsrail, çocukların ne hoş!..

O anda, bu insandan meydana gelen duvarların bir başından ötekine gök gürlemesini andıran bir dua aksetti: «*Allah-tan korkan insana ne mutlu!*»

Bu esnada Antuan, Maker ve Amatos'la birlikte, emektar rahiplerin, çölde yalnız yaşayanların ve münzevilerin sıralarının önünden geçiyordu. Cennetle cehennemi görmüş olan bu eren, bir kayanın oyuğundan bütün bir din âlemini yöneten bir münzevi, en büyük imtihan gününde din kurbanlarının imanlarını koruyan bu ulu adam, belâgati sayesinde dinsizlerin hakkından gelen bu bilgin, şimdi evlâtlarının her birine şefkatle hitap ediyor, ve kendisine Allah tarafından vaat edilen mutlu ölümün arifesinde samimî bir şekilde vedalaşıyordu.

Rahip Efraim'le Serapion'a:

— Çok kalabalık ordularınız var, her ikiniz de yaman strateji adamlarısınız. Bundan ötürü, cennette sizi Cebrail Aleyhisselâm birliklerine komutan tayin edecek ve altından zırhlar giyeceksiniz.

İhtiyar Polemon'u görünce kucakladı ve:

— İşte, dedi, evlâtlarımın en iyisi ve en uslusu. Onun ruhundan çıkan mis gibi kokular, her yıl ektiği baklaların çiçekleri kadar tatlıdır.

Rahip Zozim'e de şunları söyledi:

— Sen, Allah'ın iyiliğinden hiç bir zaman umudunu kesmedin, bunun için Allah da senden inayetini esirgemeyecek. Senin zambağın, ahlâksızlıkların meydana getirdiği gübre yığını üzerinde açtı.

Herkes böyle olgun sözler söylüyordu.

Eskilere şöyle diyordu:

— İsa'nın havarisi Allah'ın etrafında oturmuş, beyaz elbisesi, başlarında taç olan yirmi dört ihtiyar gördü.

Gençlere ise, şöyle hitap ediyordu:

— Neşeli olunuz; gam ve kederi bu fani dünyanın mutlu insanlarına bırakınız.

Evlâtlarının meydana etirdikleri cepheyi dolaşırken, durmadan öğütler dağıtıyordu. Onun yaklaştığını örünce, Pafnüs, korkuyla umutsuzluk arasında bocalayarak diz çöktü ve:

— Babacığım! Babacığım! diye feryat etti. Babacığım! İm-dadıma yetiş, yoksa mahvoluyorum. Thais'in ruhunu Allah'a verdim, bir direğin tepesinde çile doldurdum, bir mezarın için-

de yaşadım. Durmadan yerlere kapanan alnım, bir devenin dizleri kadar nasır bağladı. Ve bütün bu çektiklerime rağmen, Allah benden uzaklaştı. Sen beni takdis et ki, kurtulayım; şu zavallıyı silkele ki kirlerinden temizlensin ve kar gibi bembeyaz olsun.

Antuan hiç cevap vermiyordu. Antinoe rahibinin gözlerine hiç kimsenin dayanamadığı onurlu bakışlarını dikmişti. «Saf yürekli» diye anılan rahip Pol'un üzerinde bakışlarını durdurduktan sonra onu uzun uzun inceledi ve yaklaşması için işaret etti. Herkes erenin böyle kendi halinde saf bir adama ilgi göstermesine şaşmıştı. Bunun farkına varan Antuan:

— Allah buna hiç birinize bahşetmediği kadar lütuf ihsan etmiş, dedi; gözlerini kaldır, Pol, evlâdım, gökyüzünde gördüğünü söyle.

Saf yürekli Pol gözlerini kaldırdı; yüzü parladı ve dili çözüldü:

— Gökyüzünde, erguvan renginde ve altın yaldızlı sırmalarla işlenmiş perdelerin süslediği bir yatak görüyorum, dedi. Bu yatakta yatması mukadder olan kadından başka kimse yaklaşmasın diye, üç bakire etrafında nöbet tutuyor.

Pafnüs, bu yatağın kendi zaferinin sembolü olduğunu sanarak, Allah'a şükretmeye başlamıştı bile. Fakat Antuan ona susması ve kendinden geçmiş bir halde mırıldanan saf yürekli Pol'ü dinlemesi için işaret etti:

— Üç bakire bana bir şeyler söylüyor: «Ermiş bir kadın yeryüzünü terk etmek üzere; İskenderiyeli Thais ölecek, diyorlar. İşte bu yatağı onun şerefine hazırladık, zira biz onun faziyetleriyiz: İman, Korku ve Sevgi».

Antuan sordu:

— Temiz yürekli çocuk, daha ne görüyorsun?

Pol, bakışlarını kuzeyden güneye, batıdan doğuya, boş yere dolaştırırken, gözleri birdenbire Antinoe rahibi Pafnüs'ün gözleriyle karşılaştı. Yüzü kutsal bir korkuyla sarardı, gözlerinden görünmez alevler çıktı.

— Üç şeytan görüyorum, diye mırıldandı, sevinç içinde bu adamı almaya hazırlanıyorlar. Biri bir kuleye, biri bir ka-

dına, biri de bir sihirbaza benziyor. Üçünün de adları kızgın demirle dağlanarak yazılmış; birincisinin adı alnına, ikincisinin göbeğine, üçüncüsünün göğsüne. Bu isimler şunlar: Gurur, Şehvet düşkünlüğü ve Şüphe. Gördüm...»

Bu sözleri söyledikten sonra, Pol, gözleri baygın, ağzı sarkmış bir halde, tekrar eski saflığına döndü.

Ve Antinoe rahipleri Antuan'a baktıklarından, ermiş yalnız şu kelimeleri söyledi:

— Cenabı Hak adaletli hükmünü bildirdi. Ona tapmanız ve susmanız gerek.

Geçti; herkesi takdis ederek yürüdü. Ufka doğru açılan güneş onu zaferle çevreliyor, ve o anda Tanrı'nın hikmetiyle ölçülemeyecek kadar büyüyen gölgesi, bu büyük velinin insanlar arasında bırakacağı uzun bir hatıraya işaret olarak, sonsuz bir halı gibi uzanıyordu.

Pafnüs, ayakta, fakat yıldırımla çarpılmış gibi duruyor ve etrafını artık ne görüyor, ne de bir şey işitiyordu. Kulaklarında yalnız şu sözler uğulduyordu: «Thais ölecek!» Böyle bir şey hiç aklına gelmemişti. Yirmi yıl boyunca, mumyadan bir kuru kafayı seyretmişti, şimdi ise ölümün Thais'in gözlerini söndüreceğini düşünmek ona hayretle karışık bir umutsuzluk veriyordu.

«Thais ölecek!» Anlaşılmaz bir sözdü bu! «Thais ölecek!» Bu iki kelimede ne müthiş, ne yeni bir anlam vardı! «Thais ölecek!» Öyleyse, güneş, çiçekler, dereler ve bütün evren neye yarar? «Thais ölecek!» Öyleyse dünya neye yarar? Ansızın yerinden sıçradı. «Onu tekrar görmeli, bir defa daha görmeli!» Koşmaya başladı. Nerede olduğunu, nereye gittiğini bilmiyordu, fakat içgüdüğü onu tam bir güvenlikle Nil nehrine doğru götürüyordu. Nehrin yükselen sularında yelkenliler vardı. Nübyalıların idare ettikleri bir gemiye atladı, ve baş tarafta uzanarak, gözleriyle fezayı parçalarcasına, ıstıraptan ve öfkeden avazı çıktığı kadar bağırdı:

— Henüz elime fırsat düşmüşken, Thais'e sahip olmamakla ne delilik etmişim! Dünyada ondan başka şey olduğuna inanmakla delilik etmişim! Ah, ne bunaklık! Ben Allah'ı, ruhumun

kurtuluşunu, ebedî hayatı düşündüm, sanki Thais'i gördükten sonra bunların bir değeri varmış gibi. Mutlu ebediliğin bu kadının bir tek öpüşünde olduğunu, onsuz yaşamının anlamı olmadığını ve hayatın onsuz ancak kötü bir rüya olabileceğini nasıl oldu da düşünemedim? Ah sersem! Onu gördün de hâlâ öbür dünyadaki hayatın nimetlerini umdun. Ey alçak! Thais'i gördün de, yine Allah'tan korktun. Allah! Cennet! Bunlar da neymiş? Thais'in sana vereceği mutluluk yanında bunlar sana ne verebilir ki? Ey, zavallı akılsız, Thais'in dudaklarından başka yerde kutsal iyiliği arayan biçare! Hangi el senin gözlerini kapattı böyle? O zaman seni böyle kör eden kişiye lânet olsun! Cehennem azabına uğramak pahasına da onun kolları arasında bir dakikacık hayattan zevk alabilirdin, ama bunu yapmadın. Etten ve mis gibi kokulardan yapılan bu kadın sana kollarını açmıştı, ama sen onun çıplak göğsündeki o tarif olunmaz büyüleyici zevk uçurumuna kendini bırakmadın! Seni kıskanan o sesin: «Sakin ha!» demesini dinledin. Gafil, gafil, gafillerin gafili! Ah ne yazık! Ne vicdan azabı! Ne umutsuzluk! Unutulmaz bir mutluluk saatinin anısını cehenneme götürüp Allah'a haykırmak: «Yak benim etlerimi cayır cayır, demek, damarlarımdaki bütün kanı kurut, istersen kemiklerimi paramparça et, ama beni yüzyıllar ve yüzyıllar boyunca mis gibi kokulara gark eden ve serinleten o anıyı kalbimden söküp atamazsın!.. Thais ölecekmiş! Ey gülünç Allah! Bilsen, senin cehenneminle nasıl alay ediyorum, nasıl vız geliyor bana! Thais ölecek ve hiç bir zaman benim olmayacak, hiç bir zaman, hiç bir zaman!»

Ve kayık nehrin akıntısını izlerken, Pafnüs, günlerce, yüzükoyun yatmış, tekrarlıyordu:

— Hiç bir zaman! Hiç bir zaman! Hiç bir zaman!..

Sonra, Thais'in ondan başka herkese vücudunu teslim ettiğini, dünyaya aşk ve şehvet dağıttığını, fakat yalnız kendisinin dudaklarını bu cömert sularla ıslatmadığını düşündükçe, yerinden sıçırıyor, ayakta, dimdik, ıstıraptan korkunç sesler çıkararak bağıırıyordu. Göğsünü tırnaklarıyla parçalıyor ve kollarını ısıırıyordu. İçinden:

— Thais'i elde eden bütün erkekleri öldürebilsem! diyordu.

Bu öldürme fikri ona zevkli bir öfke veriyordu. Nisias'ı, yavaş yavaş, gözlerinin içine baka baka, keyifle boğduğunu tasavvur ediyordu. Sonra, ansızın öfkesi geçiveriyordu. Ağlıyor, hıçkırıyor. Uslu, iradesiz bir insan oluyordu. Bilinmeyen bir şefkat kalbini yumuşatıyordu. Çocukluk arkadaşının boynuna sarılıp ona: «Nisias, seni seviyorum, çünkü sen de Thais'i sevdin de ondan. Bana ondan bahset, ne olur! Bana söyle, sana neler söylüyordu» demek geliyordu içinden. Ve şu sözler, bir hançer gibi, durmadan kalbine saplanıyordu: «Thais ölecek!»

— Gün ışıkları! Gecenin güneşten gölgeleri, yıldızlar, gökler, tepeleri titreşen ağaçlar, vahşi hayvanlar, ehlî hayvanlar, insanların huuzrsuz ruhları, işitmiyor musunuz: «Thais ölecek!» Nurlu ışıklar, meltemler ve güzel kokular yok olunuz! «Thais ölecek!...» Dünyadaki bütün şekiller ve düşünceler, silinip gidiniz! «Thais ölecek!...» O dünyanın güzelliği idi ve ona yaklaşan her şey onun güzeliğiyle parlıyordu. İskenderiye'deki o ziyafette onun yanında oturan ihtiyar ve o filozoflar ne sevimli kişilerdi! Ne kadar tatlı, ahenkli sözler söylüyorlardı! Dudaklarında gülümseyen görünüşlü duygular uçuşuyor ve bütün düşünceleri buram buram şehvet kokuyordu. Thais'in nefesi üzerlerinde dolaştığından, her söylediklerinde aşk, güzellik ve gerçek vardı. Sevimli bir imansızlık onların sözlerine güzellik veriyordu. İnsanlığın azametini kolayca ifade ediyorlardı. Heyhat! Bütün bunlar artık bir rüyadan ibaret, Thais ölecek! Ah! O ölürse benim de bu yüzden öleceğim mutlak! Fakat, kurumuş tohum, göz yaşları ve safra içinde çürüyen yumurtalık, ölebilir misin ki? Sefil piç, sen ki hayatı öğrenmedin, ölümün zevkini nasıl düşünebilirsin? Yeter ki Allah var olsun ve beni lânetlesin! Bunu umut ediyorum, istiyorum, nefret ettiğim Allah, beni işit. Bana lânetler yağdır. Seni bunu yapmaya zorlamak için suratına tükürüyorum. İçindeki sonsuz gazabı belirtbilmen için, benim ebedî bir cehennem bulmam gerekiyor.

.....

.....

Şafakla beraber, başrahibe Albin, Antinoe rahibi Pafnüs'ü manastırdaki hücreler bölümünün eşiğinde kabu' etti.

— Ulu babamız, huzur kulübelerimize hoş geldin, dedi. Her halde biz emanet ettiğin ermiş kadını takdis edeceksin. Biliyorsun ki Allah, ona adaletini sunuyor ve yanına çağırıyor; meleklerin çölden çöle ulaştırdıkları bir haberi nasıl olur da bilmezsin? Gerçekten, Thais artık mutlu sonuna varmak üzere. Hazırlıklar tamamlandı, onun buradaki yaşantısı üzerinde sana birkaç kelimeyle bilgi vermem gerek. Sen gittikten sonra, senin mühürlediğin hücrede kapalı olduğu için, ona yiyeceklerle birlikte, kendi meslektaş kadınların ziyafetlerinde çaldıkları bir flüt gönderdim. Bunu, melankoliye kapılmasını ve Allah'ın huzuruna çıktığı zaman, insanlara görüldüğünden daha az güzel olmasını diye yaptım. Tedbirsiz davranmamıştım; zira, Thais bütün gün flüt çalarak Allah'ın yüceliğini övüyor ve bu görünmeyen flütün seslerine gelen bakireler: «Göksel ağaçlarda öten bülbülü, çarmıha gerilen İsa'nın kuğusunu işitiyoruz» diyorlardı. İşte, Thais'in günahlarının kefareti böyle ödediği, cezasını çektiği bir sırada, altmış gün sonra, senin mühürlediğin kapı kendiliğinden açıldı ve killi topraktan mühür hiç bir el değmeden parçalandı. Bu işareten anladım ki, Thais'i zorladığın denemeye son vermek gerek ve Allah flüt çalan kadının günahlarını affetmiştir. O günden itibaren, kızlarımın yaşantısını paylaştı, onlarla birlikte çalıştı ve dua etti. Konuşmasındaki ve davranışlarındaki alçak gönüllülükle onlara örnek oluyordu. Onların arasında bir iffet heykeli gibi belirliyordu. Bazen hüzünlüydü; fakat bu kederli bulutlar gelip geçiyordu. Onun Allah'a iman, umut ve aşkla bağlı olduğunu gördüğüm zaman, onun sanatını ve güzeliğini kız kardeşlerinin eğitimi için kulanmaktan çekinmedim. Bizim önümüzde, kutsal kitaplardaki kötü kadınların ve masum bakirelerin hareketlerini canlandırmasını istedim. Ester'i, Deборе'yi, Jüdit'i, Lazar'ın kız kardeşi Meryem'i, ve İsa'nın anası Meryem'i taklit ediyordu. Biliyorum, ulu babamız, senin ciddiliğin bu oyunlar yüzünden sende kuşku yaratacaktır. Fakat, Thais'i bu dinî sahneleri oynarken gerçekten göz yaşları döker ve hurma dalları

gibi kollarını gökyüzüne uzatırken görseydin, sen de çok duygulanırdın. Ben, uzun zamandan beri kadınları yönetiyorum ve benim usulüm onların yaradılışına karşı gelmemektir. Bütün tohumlar aynı çiçeği vermez. Bütün ruhlar da aynı şekilde yücelmezler. Unutmamak gerekir ki, Thais henüz güzel olduğu bir çağda kendisini Tanrı'ya adanmış bulunuyor, ve böyle bir feragat tek olmasa bile çok nadir bir harekettir... Onun her günkü elbisesi olan güzelliği, üç aydan beri devam eden hastalığına ve ateşler içinde yanmasına rağmen onu hâlâ terk etmedi. Hastalığı esnasında hep gökyüzüne bakmak istediği için, onun her sabah avluya, pınarın başına, gölgesinde manastırdaki rahibelerin toplandıkları ihtiyar incir ağacının altına çıkartıyordum. Onu orada bulacaksın, ulu babamız. Ama, çabuk ol, zira, Tanrı onu çağırıyor, ve bu akşam, dünyanın alçalıp yükselmesi için yaratılan bu faninin yüzünü kefen örtecek.

Pafnüs, sabahın ilk ışıklarıyla aydınlanan avluda başrahibe Albin'in peşinden gitti. Güvercinler, kiremitli çatılar boyunca, inci dizileri gibi sıralanmıştı. Thais, incir ağacının gölgesinde, bir yatakta uzanmış, kollarını göğsünün üstünde kavuşturmuş, yüzü bembeyaz kesilmiş bir halde yatıyordu. Sağında ve solunda, başları örtülü kadınlar, ruhunu teslim etmek üzere olan hasta için dua ediyorlardı.

— *Yarabbi! Sen merhametlilerin en merhametlisisin, benim günahlarımı affet!..*

Pafnüs:

— Thais! diye seslendi.

Thais göz kapaklarını kaldırdı ve gözlerinin akı sesin geldiği tarafa doğru çevrildi.

Başrahibe Albin, örtülü kadınlara biraz uzaklaşmalarını emretti.

Rahip:

— Thais! diye tekrarladı.

Thais başını kaldırdı; bembeyaz dudaklarından hafif bir nefes çıktı:

— Sen misin, babacığım?.. Çeşmenin suyunu ve topladığı-

mız hurmaları hatırlıyor musun?.. İşte, babacığım, ben o gün aşka... hayata doğdum.

Sustu ve başını yastığa bıraktı.

Ölüm perisi onun üzerinde dolaşüyor, ecel teri alnında parlıyordu. Bir kumru, bu ulvî sessizliği, yanık sesiyle bozdu. Sonra, Pafnüs'ün hıçkırıkları, dua okuyan bakirelerin seslerine karıştı.

— *Beni kirlerimden temizle ve günahlarımı affet. Zira ben işlediğim haksızlığı biliyorum ve suçlarım daima karşıma çıkıyor!..*

Thais birdenbire yatağında ayağa kalktı. Menekşe renkli gözleri fal taşı gibi açıldı; ve bakışları, kanatlanmış bir halde uçar gibi, kollarını ta uzaklardaki tepelere doğru uzatarak, berrak ve taptaze bir sesle:

— Ebedî sabahın gülleri işte! dedi.

Gözleri parlıyordu; yanaklarında hafif bir canlılık belirmişti. Hiç bir zaman olmadığı kadar güzel ve tatlı bir Thais tekrar canlanmıştı. Diz çöken Pafnüs ona kapkara kollarıyla sarıldı. Kendisinin bile tanımadığı acayip bir sesle:

— Ölme! diye bağıırıyordu. Seni seviyorum, ölme! Dinle, benim Thais'im. Ben seni aldattım, ben sefil bir çalgından başka bir şey değilim. Allah, cennet, bunların hepsi neye yarar? Yeryüzündeki hayattan ve insanların aşkından başkası yoktur. Seni seviyorum! Ölme. Ölemezsin sen, çok değerlisin. Gel, benimle birlikte gel. Kaçalım; seni kollarımda uzaklara götüreyim. Gel, sevişelim. Beni dinle, sevgilim, bana: «Yaşayacağım, yaşamak istiyorum» de. Thais, Thais kalk!

Onu iştmiyordu. Gözleri artık sonsuzluk içinde yüzüyordu.

— Gökyüzü açılıyor, diye mırıldandı. Melekleri, peygamberleri ve erenleri görüyorum... İyi kalpli Teodor da aralarında, elleri çiçek dolu; bana gülümsüyor ve beni çağırıyor... İki melek bana doğru geliyor. Yaklaşıyorlar... Ne güzel melekler!.. Allah'ı görüyorum.

Huzur içinde derin bir nefes aldı ve sonra başı cansız olarak yastığa düştü. Thais ölmüştü. Pafnüs, umutsuz bir halde

ona sarıldı, onu şehvetten, aşktan ve öfkeden parçalayacak gibiydi.

Başrahibe Albin:

— Defol buradan, mel'un! diye bağırdı.

Ve parmaklarını yavaşça ölünün göz kapaklarına değdirdi. Pafnüs, sendeleyerek geriledi; gözlerinden alevler çıkıyor, ayaklarının altındaki yerin yarıldığını hissediyordu.

Bakireler Zekeriya peygamberin ilâhilerini okuyorlardı:

— *Hamt ve süphan olsun sana, ey Benî İsrail Tanrısı!..*

Birdenbire sesleri boğazlarında düğümlendi. Rahibin yüzünü görmüşlerdi, dehşet içinde:

— Hortlak! Hortlak!

Diye bağışarak kaçıyorlardı.

Pafnüs o kadar iğrenç olmuştu ki, elini yüzünde gezdirince, ne kadar çirkinleştiğini anladı.

«Seni seviyorum, Thais! Seni canımdan çok seviyorum. Senin yüzünden ben sevgili cölümü terk ettim; susmak için yemin eden dudaklarım, senin için günaha girdi; senin için, görmemem gereken şeyleri gördüm, işitmemem gereken şeyleri işittim, kalbim senin için karıştı ve içinden, güvercinlerin su içtikleri kaynaklar gibi sular fışkırdı; zebanilerle cadalozların kol gezdikleri çöllerde gece gündüz senin için yürüdüm; çıplak ayaklarımla engerek yılanlarının ve akrepelerin üzerine hep senin için bastım! Evet, seni seviyorum! Ben seni, gözleri şehvetten kararıp üzerine aç kurtlar yahut boğalar gibi saldıran o adamlar gibi sevmiyorum. Bir geyik yavrusu, bir ceylan bir arslan için neyde sen onlar için osun. Ey kadın, onların yırtıcı aşkları senin ruhunu paramparça ediyor! Ben senin ruhunu da, bedenini de seviyorum, seni Tanrı'nın varlığında yüzyıllar boyunca seviyorum; benim bağrımda senin için beslediğim sevginin adına gerçek inanç ve tanrısal acıma derler. Ben sana, geçici bir gecenin rüyalarından ve bir anlık sarhoşluktan çok daha iyisini vaat ediyorum. Ben sana, kutsal ziyafetler ve gökssel düğünler vaat ediyorum...»

«Benim sana getirdiğim aşk şerefle doludur, oysa senin bildiğin aşklar utanç vericidir...»